

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KADINLAR VE CADILAR

PINAR ÜLGEN

KADINLAR VE CADILAR

PINAR ÜLGEN

KADINLAR VE CADILAR

Doç. Dr. Pınar Ülgen

Editör

Nihal Metin

©Yeditepe Yayınevi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Sertifika No: 16427

ISBN: 978-605-2070-65-9

Yeditepe Yayınevi: 401

Araştırma-İnceleme: 309

1. Baskı: Eylül 2018

Sayfa Düzeni

Adem Şenel

Kapak Tasarımı

Sercan Arslan

Baskı-Cilt

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd.Şti.

Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi C Blok No:102 - Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 483 47 91-92 (Sertifika No: 11964)

YEDİTEPE YAYINEVİ

Çatalçeşme Sok. No: 52/1 34410 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 528 47 53 Faks: (0212) 512 33 78

www.yeditepeyayinevi.com / bilgi@yeditepeyayinevi.com

KADINLAR VE CADILAR

PINAR ÜLGEN

YEDİTEPE

Doç. Dr. Pınar Ülgen

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Öğretim Üyesidir. 1980 yılında Elazığ'da doğdu. 2004 yılında "Orta Çağ Avrupa'sında Sanayi" adlı Yüksek lisans tezini ve 2008 yılında ise "XI.-XV. Yüzyıllarda Yakındoğu ve Avrupa'da Teknolojik Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri" adlı Doktora tezini tamamlayarak 2009 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesinde Yrd. Doç. Dr. olarak görevine başladı. 2011-2012 Akademik yılında Bilim ve Sanat Ödülü aldı. 2014 yılında ise Doçent oldu ve halen Gaziosmanpaşa Üniversitesinde Doçent olarak görevine devam etmektedir. Pek çok uluslar arası kongrede de ödülü bulunan yazarın Ortaçağ Avrupa tarihi ve karşılaştırmalı tarihle alakalı çok sayıda da ulusal ve uluslar arası makaleleri bulunmaktadır. Yazarın, "Doğu-Batı Arasında Teknoloji Transferi", Orta Çağ Avrupa'sında Kölelik-Toplum ve Hukuk", "Orta Çağ Tarihi Yazıları (Editör ve kitap bölümü yazarı olarak)", "Orta Çağ Avrupa'sının Ölümle Dansı" adlı kitapları bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk annesi olan yazar, İngilizce, Latince ve Fransızca bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Giriş	13
Orta Çağ'ın Fenomenleri Cadılar	19
Bir Cadının Günlüğü.....	79
Ek-I: VIII. Innocentius'un Bildirisi	89
Ek-II: Todí'de Büyücülükle İlgili Bir Mahkeme Kaydı Örneği (1458)	95
Sonuç.....	112
Kaynakça	118

Hayatımdaki en güçlü kadına...
Sevgili annem Fethiye Koçoğlu'na ithafen...

Resim 1: Heinrich Kramer-James Sprenger, *Malleus Maleficarum*,
(Çev. Reverend Montague Summers), 2005, s. 9.

“Eğer kitapları kadınlar yazsalar, her şeyin farklı olacağını adım gibi biliyorum; zira onlar, haksız yere suçlandıklarını gayet iyi biliyorlardı”
(*Christine de Pizan*, 1400).

“Kadınların şeytani güçleri olduğuna inanıyorum”.
(*Johann Nider*, 1437).

“Eğer erkekler gibi kadınların da geçmiş hakkında yazmalarına izin verilmiş olunsaydı; tarihte kim bilir nasıl parıl parıl parlarlardı”
(*Agostino Strozzi*- 1500).

ÖNSÖZ

Orta Çağ, herkesin gizemle baktığı bir çağdır. Ama bu gizemli çağı anlamak oldukça zor. İki önemli çağın arasına sıkışmış olduğu düşünülen ama “bu çağ olmasaydı onlar da olmazdı” dedirtecek kadar görkemli, bazen korkutucu bazen gizemli bazen imkansızlıklarla dolu bazen de mistik anlayışları ve arayışları ile sizi göklere yükseltecek kadar kudretli olan ve her zaman içinde olmak isteyebileceğiniz bir çağdır. Madalyon gibidir Orta Çağ. Bir yanı hep bir değişim ve yenilik dolu diğer yanı ise ürkütücü...

Korkutucu olan ise Geç Orta Çağ’a rastlamakta olup bu dönemin en mistik grubu olan cadıların varlığı ve yakılmasıdır. Özellikle de kadınların cadı olduğu gerekçesiyle yakıldığı ve küçümsendiği küllerinin toza dumana karıştığı anlardır ürkütücü olan. Ve bitmek bilmeyen Cadı Avı süreci, 1800’lü yıllara kadar giden bir süreç. Bitecek miydi acaba?

Peki neden kadın? Acaba var oluşları da bir hata mıydı bilinmez; ama bu dönemlerde çok acı çıktıkları kesin. Evet yakıldılar... Sebebi her şey olabilir. Peki küllerinden doğdular mı sizce?

İşte Orta Çağ-Kadın ve Ateş üçgeni...

Doç. Dr. Pınar ÜLGEN

GİRİŞ

Genel itibariyle Orta Çağ kavramı, tanımlanması güç olan bir kavramdır. Aslında çok gurur duyulan bir dönem ile özlem duyulan bir başka dönem arasında yani iki olağanüstü çağ arasında yer almakta olup kendi gizemini de önemini de içinde gizlemektedir. Kimliksiz olarak kabul edilen bu çağa yönelik suçlamalardan bir tanesi de estetik anlayıştan yoksun olmasıdır. Bu nedenle oldukça güç bir kavramdır.¹

Bu bağlamda Cadı Avı Çağı, 1350 ile 1780 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde etkin olan cinnet hali, zamanla önemli bir değişime uğramıştır. Bu sürece etki eden en önemli unsurlar, din faktörü, siyasi yapı, sosyo-ekonomik şartlar ve zihinsel şartlardır. Buna ek olarak Fransa ve Orta Avrupa'daki bazı yerlerde heretik akımlara karşı mücadele başlatılmış; fakat daha sonra bu mücadele, falcı-büyücü-cadı olarak tanımlanan kişileri de içine alacak şekilde farklı bir şekle bürünmüştür. Bu durumun nasıl geliştiği sorusunun cevabı hala bulunamamıştır.²

1 Umberto Eco, *Orta Çağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik*, (Çeviri: Kemal Atakay), Can yay., İstanbul, 2017, s. 17.

2 Haydar Akın, "Nicolas Remy ve Daemonolatrea Libri Tres ya da Şeytan İş Başında", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXIII, 2015, s. 246.

En çok görüldüğü yerler, Almanya, İsviçre, Fransa ve Polonya toprakları olup burada yaklaşık 50.000 kişi cadı suçlamasıyla öldürülmüştür. İlk gerçek cadının cinsiyeti de kadındır. Antikçağ'daki bazı söylencelere göre bunlar, Hristiyanlık öncesi dönemde çocuk düşmanı varlıklardan olan Tanrıça Diana gibi farklı kimliklere bürünürlerdi. Bunların çocuk düşmanlığı, kadınların doğurganlık ve üreme motifleriyle açıklanabilir. Örneğin erken yaşta bakire olarak ölen Gello, çocuk sahibi olamadığı için yeni doğan bebekleri kaçıırır ve öldürürmüş. Yine Yunan mitolojisindeki kraliçe Lamia, çocuklarının Hera tarafından kaçırılmasından sonra aklını yitirmiş ve sonra da doğurduğu tüm çocuklarını öldürmüştür. Ebelik mesleği, bu noktada önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü ebelik mesleği, erkeklerin o dönemde pek aktif olmadıkları bir meslekti. Bu nedenle ebe ve şeytan işbirliği gibi bir durum ortaya atılarak bu inanış, Orta Çağ boyunca yaygınlaşmıştır. Kilise babalarından olan Johannes Chrysostomas'a (349-407) göre "kadınlar, tamamen erkekleri tatmin için yaratılmışlardı. Yine Papa II. Pius'un, "Kadın gördüğünde dur ve düşün; O, bir şeytan olabilir" demesi de kadının nasıl görüldüğüne bir örnektir.³

Ancak cadılar, kadınların annelik yeteneklerini ellerinden aldıkları için çoğu davada kadınlar, tanık olmuşlardır cadı karşıtı olarak.⁴

Ayrıca eski zamanlarda Alman kabilelerinin çoğu, Hristiyanlığın Arian mezhebini kabul etmişlerdi. Böylece sürekli hoşnutsuzluk gösteren kızların ve kadınların ölüme gönderilmelerine ilişkin ilk gotik yasaya gereksinim duyulmaya başlanmıştır. Yine o dönemlerde kadınların ekonomik ve sosyal

3 Haydar Akın, "Cadının Cinsiyeti Kadın", S.13, *Kebikeç*, 2002, s. 158.

4 Robin Briggs, *Witches & Neighbors: The Social and Cultural Context of European Witchcraft*, Penguin, New York, 1996, s. 270.

güvenliğini sağlayan erkeklerin öldürülmesiyle uzun savaş yıllarında görülen bu tarz kadınların sayısında da artış olmuştur.⁵

Kilise ve sivil yönetimlerin de desteğiyle bu batıl ve sapkın inanışlarla Cadı Avındaki süreklilik, yasal bir çerçeve kazanmaya başlamıştır. “Karanlık” olduğu iddia edilen Orta Çağ’da “Batı Dünyası”nın temellerini oluşturan unsurlar, daha belirlinin hale gelmiştir.

XII. yüzyılın başları ile XVI. yüzyılın sonları arasındaki dönemde kadın, küçümsenirken bu dönemin sonuna doğru biraz değer görmeye başlamıştır. Bu durum, pek devrim gibi görünmese de psikolojik ve genetik uyarlanmalar yüzünden en radikal değişimlerin gerçekleşmesi için çok fazla zaman geçmesi gerekmektedir. Şunu da hatırlamak yerinde olacaktır ki; bu radikal değişimler, günümüzde dahi gerçekleşmemiştir. Daha da geriye gidecek olursak neolitik çağlarda erkek, aslında kadına önem vermiş; ama bunu kontrol altına alamamıştır. İşte bu noktada da asıl hatanın ne olduğu açığa çıkmaktadır. Yani erkek, daha sonraki süreçte sadece aklını kendi ruhani yüceliği üzerinde odaklamaya başlamıştır. Orta Çağ dönemindeki kadın- erkek ilişkileri konusunda çok fazla kurgu yapılabilir. Ancak kadının insan ırkına kabul edilmesinin nasıl olduğu hala anlaşılmış değildir. “Acaba kabul edildi mi?” sorusu hala belirsizdir. Belki de bu noktada savaşın, dinin ve yağma edilmenin tüm şiddetini içeren Haçlı seferlerinin de bu konuya büyük katkısının olduğu söylenebilir. Şöyle ki o dönemde klasik dünyanın bilimini ve bilgeliğini yeniden keşfetmiş olmanın kadının üzerinde büyük etkisi vardır. Burada Müslüman İspanya’nın etkisi de unutulmamalıdır. Haçlı seferleri döneminde pek çok kadın, şartlar gereği kocasının mülklerinin sorumluluğunu üstlenmiş, siyasetin ve vergilerin içinde yerini almıştır;

5 E.J. Burford, *Bawds and Lodgings: A History of the Bankside Brothels*, Londra, 1976, s. 28.

ancak kadınların ulaşılmaz gizemlerini tam da bu sırada keşfetmiş olmaları zirve noktasıdır.⁶

Ancak kadının yeri neresiydi. Eskiçağlardan gelen gizemlilik, hâlâ devam mı ediyordu? Yoksa bu durum, yaratılıştan mı gelmekteydi? Tabii ki tüm bunlar, sorgulanmalıydı. Orta Çağ'ın genel havası olan diyalektik anlayışla birlikte önemli bilginler de bu konuya dahil olmuş ve ileriki zamanlarda Rönesans'ı yaratacak yeni tartışma ortamları oluşturulmuştur. Ne için? Elbette cevapları bulabilmek için. Aquino'lu Tommaso, kadınla ilgili olarak şunları söylemiştir: “Kadın, Adem'in kaburga kemiğinden yaratılmış olduğundan erkekle toplumsal birlik içine girmek zorundaydı ve dolayısıyla ne otorite konumunda olmalıydı ne de kölelik.” Bunun yanı sıra bunları yaratan güdü ise şehvet olmadıkça dokunmanın günah sayılmamasıydı. Gece kirliliği kavramı ise sadece günah içeren bir kavram olduğundan bu da günah idi. Modern teologlardan birisi “cinsel eylemler hakkındaki ahlaki durumu zaman zaman meşgul eden türde spekülatif düşüncelerin sonucunda oluşan gece kirliliği, bunun nedeni kadar günah değildir” diyerek farklı bir yorumda bulunmuştur.⁷ Buradaki anlam oldukça nettir. Yani kadına yetki verilmemeliydi. Aynı zamanda köle de olmamalıydı. İkisinin de ortak noktası, her iki durumda da kadınların tehlikeli olabileceklerinin düşünülmesiydi.

İşte bu şehvetli düşünceler, insanların yaşamlarını ele geçirmiş erkek ve dişi şeytanlar olan “incubus” ve “succubus” salgınlarının yaşandığı Orta Çağ bağlamında ilgi çekici hale gelmiştir. Bu durum, çeşitli hikâyelere de konu olmuştur. IX. yüzyılda Reims başpiskoposu Hincmar, bir şeytanın, sevdiği erkeğin görüntüsüne bürünerek bir kadını nasıl aldattığını kaydetmiş ve bir incubus yüzünden acı çeken bir rahibeden söz

6 Reay Tannahill, *Tarihte Cinsellik*, (Çev. Sinem Gül), Dost yay., Ankara, 2003, s. 218-220.

7 Reay Tannahill, *Tarihte Cinsellik*, s. 231.

etmiştir. Bu tarz bir hikâye ile Clairvaux'lu Bernard da karşılaşmıştır.⁸

Dolayısıyla şeytanın kadın bedenlerini kurban olarak seçtiği şeklindeki unsurlar, suçlama nedenleri olmuştur. Bu noktada Johann Weyer, melankoliyi bir hastalık olarak görmüş ve dolayısıyla bununla suçlanan cadılara uygulanan ölüm cezasını haksız ve kanunsuz olarak değerlendirmiştir.⁹

Geç Orta Çağ dönemindeki incubus salgınının saray aşkı kavramının yaratılmasına da etki etmiş olması, Orta Çağ'ın bir dönemini hem gizemli hale getirmiş hem de bir fenomen yaratmıştır. Her zaman olduğu gibi bu dönemde de toplumun üst kesiminde moda olan şeyler, alt kesimlere de yayılmıştı. İşte bu, yaygın hale gelerek eğitilmiş insanların gündüz düşünden eğitimsiz insanların gece düşüne klasik hayallerin gerçekleşmesi fantezisine dönüşmeye başlamıştır. Aquino'lu Tommaso, bu konuda farklı teoriler ileri sürmüştür. Bu noktada şunu ayırt etmeliyiz ki; incubus fantezileri, ilk başlarda cadılıkla ilişkilendirilmemiştir. Daha sonraki süreçte bu ilişkilendirilme durumu yaşanmaya başlanmıştır.¹⁰ XVI. ve XVII. yüzyıllarda cadı adı altında akla gelen herkes, işkence altına alınmıştır. Bunlar arasında nadiren erkek cadılarla karşılaşılmaktaydı. Bu tür davalara konu olan cadılar, çoğunlukla 50 ile 70 yaşları arasındaydı. Bu yaşlardaki büyücü kadınların elbet farklı halüsinasyonlar görerek bunları gerçekmiş gibi yansıtmış olma ihtimalleri de yadsınamaz. Bu durumu psikanalistler de kabul etmektedirler. Çünkü bu şekilde bu kadar yaşlı olmalarına rağmen saygı ve itibar görecekle ve ayrıca da çekici

8 Reay Tannahill, *Tarihte Cinsellik*, s. 232.

9 Haydar Akın, "Johann Weyer ve Melankolik Cadılar", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XX, 2014 s. 392.

10 Norman Cohn, *Europe's Inner Demons, An Enquiry inspired by the Great Witch-Hunt*, Londra, 1975, s. 235.

olabileceklerdi. Ancak böyle olsa bile cadı avlarında ölümcül derecede kötülüklerin yaşanmış olması farklı bir durumdur.¹¹

Resim 2:¹²

Bu tarz duyguların altında yatan kötülük kavramına ilişkin olarak farklı kültürlerde farklı kavramlar kullanılmıştır. Aslında şeytan, antikiteden Yeni Ahit dönemine uzanan sürede Doğu'da ve Batı'da insanların kötülük sorununa nasıl yöneldiğinin kavramsal olarak yansımasıdır. Madalyona benzeyen Orta Çağ'ın ürktücü yanındır şiddet! İşte Cadı Avı süreci de bir fenomendir. Adına ister şiddet deyin isterseniz cinayet!

11 Norman Cohn, *Europe's Inner Demons, An Enquiry inspired by the Great Witch-Hunt*, s. 235-236.

12 <https://www.pinterest.com/pin/377598749980920978/> , 20.04.2018, 17:38

ORTA ÇAĞ'IN FENOMENLERİ CADILAR

*“Agnosco veteris vestigia flammae
Eski ateşin bıraktığı izleri iyi bilirim”.*¹³

Cadılık, çok ilginç bir kavram olarak bazen basit bir efsunculuğa bazen de modern yeni paganlığa ve Anglo-Sakson ülkelerde küçük gruplarla sınırlı kalmış XXI. yüzyıl dirilişine de işaret etmektedir.¹⁴

Cadı kelimesinin kökeni, Almanca'daki (*“Althochdeutsch”*) *hagazussa* kelimesine dayanmaktadır. Benzer kelimeler ise *“tunripa”*, *“zunrite”* ve *“waliderse”* kelimeleridir. Yaygın olan anlamıyla “çit üzerine binen/ çıkan” kişi demektir. Aynı zamanda çocuk öldüren, insan eti yiyen ve geceleri geziye çıkan dişi hayalettir. Ancak bu kelimeleri kapsayan hayalet fikri, zarar veren sihir/büyü (*maleficium*) yapan olağandışı yaratıkları kapsayan cümleler değildir; onun yerine içerdiği anlam, daha çok kısmen insana benzeyen bir varlık oluşudur.¹⁵

13 Çiğdem Dürüşken, *Latince Deyişler ya da Yaşamın Renkleri*, Homer yay., İstanbul, s.25.

14 Jeffrey Burton Russell, *Lucifer- Orta Çağda Şeytan*, (Çev. Ahmet Fethi), Panama yay., Ankara, 2018, s. 428.

15 Yücel Aksan, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, *Tarih İncelemeleri Dergisi* XXVIII / 2, 2013, s. 355-368.

Cadı, bugün yaygın olarak var olmasa da geçmiş yıllarda da vardı. Tertullian ve Augustine arasındaki patristik dönemde cadılığın geçerliliği kabul görmüş; fakat Hristiyanlar tarafından reddedilmiştir. Büyük olasılıkla en iyi bilinen cadı, Samuel'in ruhunu yeniden canlandırmak için çağrılan ve İsrail'in öğüt alabilmesi için var olan "witch of Endor" yani "cüce cadı" idi.¹⁶ Margaret Murray, cadılığın kökenlerinin Hawaii ve Afrika'daki Şamanlar tarafından uygulanan Paleolitik festivalere dayalı olduğunu ileri sürmektedir.¹⁷

Resim 3:¹⁸

Orta Çağ ilahiyatçılarının cadı kavramı üzerinde yaptığı tasniflemelere bakarak bu kavramı, itham ettikleri bütün suçları kapsayacak boyutta anlamlandırmak istediklerini görmekteyiz. Bunun için kullandıkları yeni isimler (*haeretici fascinari*,

16 Gorden Necemer, *Medieval Witchcraft*, Vancouver, 2006, s. 1.

17 Margaret Murray, *Witchcraft – Earliest Practice and Meaning*, Harper & Rowe yay., San Francisco, 1968, s. 45.

18 <https://historicaldigression.com/2011/10/16/mother-crewe-witch-of-plymouth/>, 20.04.2018, 17:38

valdenses idolatrae, strigimagae, sobaces) bulunmaktadır. Literatürde XIV. yüzyıla kadar cadı kelimesine nadiren rastlanmaktadır; bunun yerine daha çok eşanlamlısı olan *Lamia*, *Empusa*, *Striga* veya *Unholdes* sıklıkla kullanılmaktadır. Cadı kelimesinin karşılandığı tek yer, Avrupa'nın kuzeyinde bulunan ve Almanca konuşulan bölgelerdir.¹⁹

Cadı kavramı, ilk başta her ne kadar Orta Çağ dönemine ait kavramları hatırlatsa da köken olarak antik döneme kadar uzanmaktadır. Tarihçilerin cadılarla ilgili ilk kayıtları gelecekten haber veren kâhin anlamında ve bazı doğaüstü yetenekleri olan türde tanımları içeren bilgilerdir. Buna göre, M.Ö. X. yüzyılda İsrail'in ilk kralı Saul'un kendisine savaşta öleceği şeklinde bir kehanette bulunan kişi olup, kaynaklara geçmiş ilk cadı olarak anılmaktadır. Bazı kaynaklarda da Eski Yunan'da cadıların var olduğundan ve onların ottan, kabuktan ve sudan otacılık yapmalarından ve şifa dağıtmalarından ve de Medea'nın ve cadılar kraliçesi olarak tanınan Trakya'lı Hekate'nin yaptığı büyülerden bahsedilmektedir.²⁰

Antikçağlardaki cadı algısı, daha farklı bir aşamadır ve daha çok büyücülerle eş olarak anılmaktadırlar. Erken dönem Avrupasında ise cadılardan önce büyücülerin var olduğuna dair bilgiler dikkat çekmektedir. Latince'de "büyücü"²¹ anlamına gelen "striga" sözcüğü, Avrupa'nın batı kesiminde büyücülerin koruyucusu anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Hatta Roma Tanrıçası "Diana"nın Strigaların en önemlilerinden biri olduğu söylenmektedir. Ayrıca cadılara yüklenen kötülüklerden

19 Haydar Akin, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2011, s. 147.

20 Suna Arslan Karaküçük, "Korkunun Kadınları: Cadılar ve Cadıcılık", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, c. 13, S. 2, 2010, ss. 44; Michael Baigent-Richard Leigh, *The Inquisition*, Penguin yay., Londra, 2000, s. 114-115.

21 Büyücülük yani "Sorcery" kelimesi Latince "Sortilegium"dan gelir. İlahi fikirlere kapalı olan çok sayıda okuma anlamına gelen bir kelimedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Edward Burman, *The Inquisition, The Hammer of Heresy*, Dorset yay., New York, 1992, s. 117.

bazılarını söylemek gerekirse en yaygın olanları ise salgın hastalıklar yayma, insanları büyü ile başka kılıklara sokma, hava büyüü yapıp yağışları kontrol altında tutarak kıtlık getirme, inekleri süttten kesme, kara büyülerle lanet yağdırma, köpek, kedi, domuz, kurbağa, at ..vb. gibidir. Ayrıca bu büyücülerin ruhlarının bedenlerinden ayrılmasından sonra süpürge ile uçarak toplantılara gittikleri yerlerde buldukları sopa, balta, orak ve diğer bazı nesnelerle birbirleri ile bağrıışma ve ağlaşma içerisinde yaptıkları savaşlardan sonra evlerine tekrar uçarak geri dönüp derin bir uykuya daldıklarından bahseden birçok kaynak, tüm bu bilgileri bu cadı adı altında daha sistematik bir boyutta birleştirmiştir. Ayrıca iki tür cadı tanımlanmaktaydı. Birincisi beyaz cadı olup hastaları iyileştiren ve zenginlik getiren ikincisi ise fakirlik, hastalık ve felaket getiren cadılardı.²²

Resim 4:²³

IX. yüzyılın başlarında ise Kilise, cadılar üzerine yoğunlaşmaya başladı. Cadılar, özel ruhlar aracılığıyla uçabildiklerini

22 Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar Ve Düşünceler Tarihi/Muhammed'den Reform Çağına*, (Çev. Ali Berktaş), c.III., Kabalcı yay., İstanbul, 2003, s. 263.

23 <https://publicdomainreview.org/2017/05/04/woodcuts-and-witches/>, 20.04.2018, 17:38

iddia ettikleri zaman bile hayırsever olarak anılıyorlardı. XI. yüzyıla gelindiğinde ise cadılar, farklı iddialarda bulununca piskoposlar, onları incelemeye aldılar. Cadılara sözlü bir sistemden başka bir şey vermedi Kilise. Cadılık, cadı eylemlerinin sebebi olunca dolayısıyla Kilise için de büyük bir endişe kaynağı haline geldi.

Ancak Kilisenin o dönemde cadılık hakkındaki endişesinin gereksiz olduğuna dair 4 sebep ileri sürülmüştür. Bunlar²⁴:

1. Cadılar, merhametli hayırseverler olarak kabul edilirdi.
2. Cadılık, kişisel ve özel bir şeydi.
3. Cadılar, kendi amellerini yerine getirirken aşağılayıcı manevi ittifakları yıkmak için açık iddialarda bulunmamışlardı.
4. Büyücülük, astrologların aktiviteleri ve diğer sihirle çalışanlar olarak aynı kelimelerde kabul edilen o günün folkloründen başka anlamda kabul görmemişlerdi.

XII. ve XIII. yüzyıllarda ise cadıların sayıları, Avrupa'da giderek artmaya başladı. Bunun sebepleri ise şunlardır:

1. Köylüler, yakın şehirlere eşî görülmemiş bir şekilde göçtüler.²⁵
2. Ekonomik koşullar ilerledikçe şehir hayatı hem erkek hem de kadınlar için zor olacaktı. Ya birlikte ya da ayrı çalışacaklardı. Bu özgürlük duygusu, kadınların daha fazla sosyal etkileşim kurmasını sağladı. Ancak erkekler, ilerlemelerine engel olurlarsa onlara zarar verirdi.²⁶

24 Keith Thomas, *Religion and The Decline of Magic*, Hodder & Rowe yay., New York, 1971, s. 34.

25 Elspeth Whitney, *Renaissance Quarterly*, c. 24, No. 4, 1997, s. 672.

26 Ayrıntılı bilgi için bkz. Nachman Ben-Yehuda, "The European Witch Craze Of The 14th to 17th Centuries: A Sociologists Perspective", *The American Journal of Sociology*, c. 86, No. 1, Temmuz 1980, s. 22.

3. Kara Veba ile Kuzey Avrupa'nın nüfusunun 1/3, İngiltere'nin ise yarısı kadar erkek nüfusu azalmıştır. Kadınlar ise mistik uygulamalara yönelmişlerdir.

Bununla birlikte XVI. yüzyılda bu cadı çılgınlığı başladığı zaman Avrupa'da ve İngiltere'de yaklaşık olarak 200.000 cadı yaşamaktaydı.²⁷

Papa III. Innocentius, Genesis'ten kadının bedenselliğın ve aşkın değersizliğı sonucunu çıkarmakta haksız sayılırdı. O dönemde evlilik ve kadın düşmanlığı, önemli bir mesele haline gelmişti artık. Burjuva hümanistler ve din reformcuları da bu eleştirilere dahil olmaya başlamışlardı.

Bu noktada Azendeliler iyi bir örnek olarak kabul edilebilir. Bunlar, Kongo'da Nil boyunca yaşamakta olup büyücülük ve doğaüstü güçlerle dolu olan yaşamları ile dikkat çekmektedirler. Çünkü onlara göre büyücülük, herkesin öğrenebileceğı ve doğaüstü güçlere sahip olanların yaptıkları bazı şıfalı bitkilerle birlikte insanlara sağlık dağıttığı bir meslektir. Bu ilkel kabilenin günlük hayatında herşey büyü ile bağlantılıdır. Bu ilkel topluluklarda cadı ve büyücü kavramları, aynı anlamda kullanılmaz. Çünkü onlara göre büyü ile istenilen herşey kontrollü bir teknikle yapılabilirdi. Ancak cadılar, büyüünün ötesinde daha farklı güçleri de kullanabilirlerdi.²⁸

Cadılığın şeytanla ilişkilendirilmesinin temellerine geline ilk olarak İbrani ve Roma hukukunda da cadılıkla ilgili karşımıza birçok kavram çıkmaktadır. Ancak Antikçağ'da cadılık, hem kadın hem de erkek için kullanılabilen bir kavramdır. Bu cadılar içerisinde bazıları da büyücü olduklarını iddia etmekteydiler. Hatta bu yolla para kazandıkları için istedikleri insanı istediklerine aşık edebileceklerini, korudukları kişinin

27 Nachman Ben-Yehuda, "The European Witch Craze of The 14th to 17th Centuries: A Sociologists Perspective", s. 21.

28 Daha ayrıntılı bilgi için bkz E. E. Evans-Pritchard, *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*, Clarendon yay., Oxford, 1937.

düşmanını yok edebileceklerini ya da düşmanların mülklerini ve eşyalarını dağıtabileceklerini iddia ederek güçlerinin bütün bunlara yetebileceğine herkesi inandırmaya çalışmaktaydılar. Bu kadar güçlü kadın anlamını içinde barındıran “bilge kadın” kavramı, Avrupa’da Kilisenin de desteği ile birleşmiş ve cadılıkla şeytanı barındıran dinsel temalarla çoğunlukla kadınların sonunu hazırlayan bir eylem haline gelmiştir. Çünkü cadı, Avrupa’ya özgü bir figürken şeytan, Asya’dan gelen bir mit olarak kabul edilmekteydi.²⁹

Bu iki unsur, bir araya gelerek bu süreci hızlandırmıştır. Hristiyanlığa, Kiliseye ve Engizisyona göre iblis, dünyadaki hâkimiyetini çoğu köylü olan bu cadı kadınlar aracılığı ile elinde tutmaktaydı. Ama bu kadınların niyetleri iyi miydi yoksa kötü müydü? İşte bunu Hristiyanlar da, Engizatörler de korku ve dehşetle birbirine karıştırmaktaydılar.³⁰

Orta Çağ’ın sonunda başlayan ve XVIII. yüzyıla kadar varlığını hissettiren bir yapı olarak cadılığın yükseldiği hipotezler, Aristotelesçi skolastiklere dayanıyordu. Bu varsayımlarla baktığımızda cadılığın üç farklı anlama sahip olduğunu görmekteyiz. Şöyle ki; birincisi, basit bir efsunculuğu kapsıyor olmasıydı. Bunlar, masum tılsımlar yapan büyücüler olup cadı olarak adlandırılırlardı. İkincisi ise modern pagancılığı simgeleyen ve özellikle Anglo-sakson ülkelerde görülen yaşamlarının bütün bilinmeyenlerini büyülerle açıklamaya çalışan bir yaşam tarzının tekrar canlanmasını kapsamaktaydı. Üçüncü anlamı ise şeytanla ilişkiler bakımından bakılınca tamamen şeytanın hizmetkârı olan, onun amaçlarına hizmet eden ve

29 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka plan Çalışması*, (Çev. Serpil Çağlayan), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2001, s. 202.

30 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, (Çev. Ergun Uğur), Kavram Yayınları, İstanbul, 1992, s.25-26.

özellikle 1400-1700 yılları arasında ön plana çıkan iblis cadılığıdır.³¹ Tahmini olarak Orta Çağ'da Avrupa'da 160. 000 cadı bulunmaktaydı.³²

Bu tür fantastik düşünceler nasıl olmuştu da bu kadar kabul görmüştü. Bu sorunun temelinde yer alan önemli unsurlar vardır. En önemlileri cadılık kavramının oluşumuna etki eden efsunculuk unsuru, paganlık³³, sapkınlık ve de skolastik teoloji idi. Zaten cadı inançlarının temelinde anlaşıma fikri vardı. Bu şekilde sapkınlıkla ilişkilendirilmişti.³⁴

Cadılıkla ilgili alınan ilk resmi kararlara gelince bunlardan birincisi, I. Gregory tarafından 600 yıllarında büyücülerin cezalandırılması ile ilgili alınan kararlardır. Daha sonra 1233 yılında Papa IX. Gregory tarafından alınan karardır. Burada 30 Temmuz 1233 yılında görevlerin yerine getirilmesi konusunda bir açıklama yapılmış ve buradaki ifadede de “bu, belki de Kilsenin asla şehitlik mertebesine has olan kutsallaştırma mühürünü vermemiş olmasıdır” denilmektedir.³⁵

10 Aralık 1258 yılında ise Papa IV. Alexander (Rinaldo Conti), Fransisken engizatörlerine yönelik bir ferman ve 10 Ocak 1260 yılında ise Dominikenlere yönelik bir ferman yayınlanmıştır. Papa VIII. Boniface (Benedetto Gaetani) tarafından yeni bir ferman yayınlandı. Sonraki yıllarda da pek çok ferman çıkarılmıştır bu konuda. Papa XXII. John, XII. Benedict, XI. Gregory, V. Alexander, V. Martin vs. gibi.³⁶

31 Jeffrey Burton Russell, *Orta Çağda Şeytan*, (Çev. Ahmet Fethi), Panama Yay., İstanbul, 2018.s. 428.

32 T. Wynne Griffon, *History of The Occult*, Bison Books, Londra, 1981, s. 22.

33 Pagan, öncelikle bir Homo Religiosus yani inançlı demektir. Ancak bu, dindarlık anlamında değil de daha çok görünen her şeyin arkasındaki bir kutsallığa olan inançtır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Erhan Altunay, *Paganizm-1-Kadim Bilgelige Giriş*, Hermes yay., İstanbul, 2015, s. 25 ve devamı.

34 Jeffrey Burton Russell, *Lucifer-Orta Çağda Şeytan*, s. 430-433.

35 Heinrich Kramer-James Sprenger, *Malleus Maleficarum*, (Çev. Reverend Montague Summers), 2005, s. 29.

36 Heinrich Kramer-James Sprenger, *Malleus Maleficarum*, s. 29-30.

Cadılarının yakılmasına gelince bununla ilgili farklı hikâyeler bulunmaktadır. Şöyle ki; 1428 yılında en çok bilinenlerinden birisi, Matteuccia Francisci adlı bir kadındır. Bu kadın, önceden Todi'de bulunuyordu. Bir engizatör, onu ortaya çıkarmış ve aleyhinde soruşturmalar başlatmıştır. Matteuccia'nın sihir yaptığı iddia edilmiştir. Bu kadının yanına gelenlerin çoğunluğu, eşlerinden uzun zamandır sevgi göremeyen kadınlardan oluşuyordu. Matteuccia, onlara yerli ilaçlar veriyordu. Otlardan yapılmış olan ilaçlardı bunlar. Kayıtlarda Matteuccia'nın şeytani bir ruh tarafından kışkırtıldığında böyle reçeteler verdiği yazılmaktadır. Ona göre pek çok kayıтта Trinity üyelerine özellikle de bakire ve çeşitli azizlere verilmiştir. Suçlamalar, çoğunlukla büyü hakkında idi.³⁷

Bu konu hakkında Todi'de bulunan büyücülükle ilgili mahkeme kaydı örneği için Ek-II'e bakınız.

Resim 5:³⁸

1407'de Basel'de yapılan bir davada ise bazı kadınlar, büyü ve iksir yaptıkları için yargılanmışlardır. Kurbanlarının bir

37 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, California Üniversitesi yay., Los Angeles, 1976, s. 72.

38 1555 yılında Regenstein bölgesinde cadı yakımı. <https://www.myjewishlearning.com/article/witches-witchcraft/> , 20.04.2018, 17:38

kısmını da mezarlarından çıkarmışlardır. Bunların büyük çoğunluğu da ölmüş çocuklardan oluşmaktaydı.³⁹

Ayrıca kadınların gece sürüşlerine çıktığına dair hikâyeler, halk arasında çok anlatılmaktaydı ve buna da insanlar, inanmış olabilirler. Ancak bu inanış, bunun kesinlikle gerçekleştiği anlamına gelmez. Bu durum, kadınların tek başlarına uçmak istedikleri ya da böyle olaylarda komşularını dahi suçlamaya hazır oldukları anlamına da gelmez. Açıkçası böyle şeylerin kesinlikle olmadığına dair kanıtlar da yoktur; ancak bunlar, büyü kavramlarıyla popüler bir noktada birleşmiştir.⁴⁰

Örneğin Geç Orta Çağlarda bir köylü, komşusunun eşine büyü yaptığı için mahkemeye verilmiştir. Dolayısıyla bu örnekler de açıkça göstermektedir ki; ihtimallere dahi bir inanmışlık söz konusuydu. Bazı durumlarda çekiciliklerine de inanıyorlardı. Hatta yanlış olan ya da yanlış yorumlanan ritüellere dayanıyordu herşey. Bu durumlarla karşı karşıya kalan yani büyüden dolayı suçlanan ve soruşturulan grupların çoğunluğu, Waldensianlı⁴¹ heretik akımların saf ve basit olan grupları idi.⁴²

Bunların yanı sıra Orta Çağ'da pek çok popüler festival adı verilen törenler de vardı. Bunların bir kısmı rutin, bir kısmı da geleneksel idi. Bunların öncesinde laik hakimler ve sorgu müfettişleri şüpheliyi bulurlardı. Bunların aslında kendilerine has dini bir karakterleri dahi yoktu. Böylece 1395 yılında Valpute erkekleri, periyodik olarak "Ribaldorum Rex" olarak bilinen bir liderin emri altındaki bir festival için toplanan Ludus

39 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 34.

40 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 40.

41 Waldensian, XII. yüzyılın sonuna doğru Lyon kentinde başlamış bir harekettir. Adını Peter Waldo ya da Valdus'tan almıştır. Kilisenin otoritesini sorgulamadan kendi rolünü arttırmaya çalışılan bir reform hareketidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Jacques Le Goff, *Avrupa'nın Doğuşu*, (Çev. Timuçin Binder), Literatür yay., İstanbul, 2008, s. 99; Jean Paul Perrin, *History of the Old Waldenses Anterior to the Reformation*, New York, 1884, s. 20-21.

42 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 40.

Stelle'ye ait popüler bir kutlama yapmışlardı. Hatta bunlar, şeytani işler olarak kabul edilmekteydiler.⁴³

Bu törenlerin bazılarında kadınlar, her şeyin sorumlusu olarak kabul edilirdi. Evliliklerde ve doğumlarda olduğu gibi ölüm üzerinde de kadınların yer aldığına dair inanışlar vardır. Cenaze törenlerinde siyah giyinmek veya siyah bant takmak ölen kişinin ruhunun yeryüzüne geri dönmesini engellemek içindir. Avrupa'nın bazı yerlerinde kocası ölen kadınlar, eşlerinin ruhları kendilerine musallat olmasın diye tam yedi yıl boyunca siyah giymek zorunda kalırlardı. Siyah giymenin ölümler tarafından görünmeyi engellediğine inanılırdı.⁴⁴

Bedene zarar verme şeklindeki denemelerde ise daha çok o bedende hastalık yaratma ya da öldürme tekniği uygulanırdı. Bunlar, daha çok 1300-1500 yılları arasında gerçekleşmişti. Bu tarz cadı ayinleri daha yaygındı. Ayrıca göğüse bastırma veya onu bir sopayla dövme gibi çeşitli işkence teknikleri de kullanılmaktaydı.⁴⁵

Bu ayin ya da törenlere örnek olarak X. yüzyılda bir İngiliz kadın ve oğlunun, Aelsie adında bir adamı demir kazıklarla sürükleyerek öldürmeye çalışmaları gösterilebilir. Bu tarz denemeler, bir sonraki yüzyıl yasaklanmıştır. Bu durum, Geç Orta Çağ'da popüler birer hikâye olarak kalmıştır. Bazen bunun dostluk oluşturmak için bir deneme olduğu iddia edilse bile bu durum, hakimler tarafından şüphe ile karşılanmıştır.⁴⁶

Cadıların hazırladıkları iksirle ilgili olarak ise içerdiği malzemeler kadar içinde sunulduğu bardak da önemliydi. Floransalı bir büyücü, bir adama şarap ve su karışımını onu kesin olarak zehirlemek için bir kafatasının içinde vermiştir. Todî'de mahkemeye getirilen bir büyücünün de birisine yumurta ve ot

43 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 41.

44 P. Lorie, *Batıl İnançlar*, Milliyet Yay., 1997, s. 242.

45 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 48-49.

46 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 51.

verdiği ve onları pişirip kocasına yedirmesini söylediği tesbit edilmiştir. Böylece kocası ona kötü davranmayı bırakacaktı ve 3 gün içerisinde karısına çılgınlar gibi aşık olacaktı. Bir başka olayda ise Francischine adlı bir kadın, kocasının kendisine bir anda aşık olması için büyücüye gitmişti. O da kendisine adamın uyluklarından bazı tüyler almasını söylemişti. Bazı tırnaklarını da alarak onları siyah bir tavuk kalbinin içine yerleştirmesini ve bu kalbi mahrem yerlerine koymasını ve elinde kutsanmış bir mumla dokuz adım atmalarını söylemiştir. Bu kalbi, içindekiler ve bitkilerle birlikte kahve içinde aşkla kocasına vermesi gerekmekteydi. Bazen büyücüler, ilaçlarla aşk iksirlerini ayırt edemezlerdi. Şöyle ki Artoisli Matilda, X. Louis'in karakurbağası ve yılan tozuyla hazırlanmış olan aşk iksirinden dolayı ölümüne sebep olmuştur.⁴⁷

Bu karakurbağası terimine Orta Çağ'da çok rastlamaktayız. Çok sık anlatılan bir hikâyeye göre; heretiklik, var olduğu zaman XII. ve XIII. yüzyıllarda toplum içerisinde popüler bir korku haline gelmişti. Saygıdeğer bir adam olan kardeş Elias'ın dudaklarından onların bölgenin hakimi tarafından ele geçirilinceye kadar cesurca heretiklere karşı onların aleyhinde olarak "Tanrı'nın iki taraflı kılıcı" sözünü hem vaazcı keşişler hem de azınlıklar yazmışlardır. Bu arada Burgondiya'nın bazı bölgelerinde öldürücü hatalı tohumların bazı heretikler tarafından dağıtıldığını öğrendim. Onları layık oldukları gibi bu günah işçilerini yok etmek ve diğerlerine de ders olması için kazıkta asılmaları için gönderdiler. Alevleri beslemek için tedarik edilen ahşapların fazlalığı aniden muhteşem bir karakurbağası haline dönüştü ve tahrir olmaksızın ateşin ortasına kendisi gitti. Onların piskoposuna rapor veren heretiklerden biri, ateşin içine düşmüştü. Karakurbağası bu adamın yüzünde yerini aldı ve herkesin gözü önünde heretiğin dilini yedi. Bir sonraki güne kadar onun kemikleri dışında bütün bedeni iğrenç

47 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 58.

karakurbağalarına dönüştü. Mucizeyi gören sakinler, Tanrı'ya taptılar ve ona dua ettiler. Onun hizmetkârları, vaaz veren keşşileri ve kulları olarak - Çünkü Lord, merhametinde böylesi bir korku kirliliğinden onları korumuşlardı- kesinlikle her şeye gücü yeten Tanrı'dan en görünmez şekilde ve hayvanların en kirlisinden nasıl kirli ve ünsüz olarak heretiklerin öğretimini göstermeyi dilemişlerdir. Bu nedenle herkes dikkatli bir şekilde heretiklerden sakınıyordu. Onlar, zehirli karakurbağası olsalar bile. Sadece dört ayaklı yaratıklar arasında kurbağalar, en kötü olarak kabul edilirlerdi⁴⁸.

Bir diğer örnek de Floransalı Niccolo Consigli'dir. O da bir büyücüdür. Bir müşterisine çok sayıda büyü yapmıştır. Bu büyüler, düşmanının ve oğlunun yaralanması içindi. Tekrardan XV. yüzyılın sonunda St. David'in piskoposunun öldürülmesine gayret eden bu kadın, farklı şekillerde büyüler yapan diğer iki kadının yardımına koşmuştur.⁴⁹

Bu tarz büyüler genelde evlenmemiş kadınlar yaparlardı. Bu durum, biraz da kadınlar arasındaki kıskançlık duygularından kaynaklanmaktaydı. İtalyan kasabalarında evlenmemiş bayanların fazlalığı büyücülük faaliyetlerinin artmasına sebep olmaktaydı.⁵⁰

Bu konuda Cornelliuss Zantfliet, 1456 yılında Cologne'da iki kadının öldürüldüğünden bahsetmektedir. Birisi adam öldürmekle diğeri rüzgar, dolu ve fırtınaları arttırma konusunda yetenekli idi. İki mile kadar oluşturduğu fırtınalar ile tüm ürünleri yok edebilen bir kadındı. Bu kadın, Metz kentinden gelmişti. ⁵¹

Kilisenin bütün çabalarına rağmen, putperest dünyanın mirası, hem Hristiyan halk arasında hem de ruhban sınıfının kendi içinde etkisini sürdürdü. Bu etki, özellikle cinsellik

48 James Harvey Robinson, *Readings in European History*, c. I, Ginn&Company, New York, ss.364-368.

49 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 97.

50 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 59

51 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 74.

alanında hissedilmektedir. Bu mirasın en garip örneklerinden biri, Greko-latin mitolojisiindeki bereket tanrısı Priapus'un bir Hristiyan aziz haline getirilmesi idi. Sözelimi Lyon kentinin Fotin adında, halk tarafından çok sevilen bir piskoposu vardı. Öldükten sonra batıl inançların da etkisiyle halk, Fotin'in mezar taşından bir parça koparmayı âdet haline getirmişti. Bunun her türlü hastalığa iyi gelecek bir büyü olduğuna inanıyorlardı. Aynı zamanda kısır kadınlar da piskoposun mezarını mumdan yapılmış falluslarla donatmaya başlamışlardı. Zamanla Fotin, Priapus kimliğini kazandı. Fransa'nın çeşitli yerlerinde kalıntıları bulunan büyük falluslu Aziz Fotin heykelleri bunu göstermektedir. Kadınlar, bu falluslara döktükleri şarapları daha sonra bir tase doldurur ve sirkeleşinceye kadar saklarlardı. Bunun kısırlığa ve çeşitli hastalıklara iyi geldiğine inanılırdı.⁵²

Hristiyanlığın ilk zamanlarında kadınlar, bazen lanetlenmişlerdi bazen de yüceltilmişlerdi. "Tertullianus De cultufeminarum" adlı eserde kadınlara Tekvin'in (Tevrat'ın birinci kitabı) üçüncü bölümü hatırlatılarak şunlar söylenmektedir:

"Siz kadınlar, acı ve ıstırap içinde doğurursunuz. Kocalarınızın büyüğü altındasınız ve kocanız sizin efendinizdir. Ve Havva olduğunuzu bilmiyor musunuz? Tanrı'nın sizin cinsinizle ilgili hükmü olarak o hâlâ bu dünyada yaşıyor. O halde bir lanetli olarak yaşamınız müstahaktır. Şeytan, sizin içinizdedir. Ağaç'ın mührünü bozdunuz. Tanrı'nın kanunundan ilk ayrılan sizsiniz. Şeytanın nasıl alt edeceğini bilmediği erkeği aldatan kişi sizsiniz. Tanrı suretinde yaratılan erkeği kolayca alt eden sizsiniz. Bedel olarak öldünüz ki bu Tanrı'nın Oğlu'na bile ölüm getirdi. Yine de elbiselerinizi süslerle bezemeyi düşünüyorsunuz"⁵³Görüldüğü üzere burada kadın, aşağılanmakta,

52 A. Poroy, *Antik Çağ'dan Günümüze Avrupa'da Cinsellik Tarihi*, Dharma Yay., İstanbul, 2010, s. 48.

53 M. Alexandre, "İlk Hristiyan Kadınlar", *Kadınlara Tarihi 1 (Ana Tanrıçalardan Hristiyan Azizlere)*, (Çev. Ahmet Fethi), (Ed. Georges Duby -Michelle Perrot), İstanbul. İş Bankası yay., 2005, s. 407.

her kötülüğün sahibiymiş gibi gösterilerek böyle bir batıl inanç oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Malleus Maleficarum adlı esere göre cadılar, karanlığın anlaşılmasını etkileyebilirler. Tanrı, onlara güç verdiği zaman, dünyasal materyalleri kontrol altına alabilirlerdi. Ve onlar, büyü ile herhangi bir bağlantısı olmayan bağımsız olan bilgiyi de açığa çıkarabilirlerdi.⁵⁴

Dolayısıyla cadılık, Orta Çağ'ın karanlık döneminde modern kültüre ait bir unsur olarak garip bir fenomen şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Onların şeytan ile bir anlaşma yapmış olduklarına dair pek çok batıl inanışları kanıtlamak için teologlar, özel bir çaba göstermişlerdir ve onlar hakkındaki bu iddialar, muhtemelen Paris Üniversitesi tarafından ortaya atılmış iddialardı. Bu yüzden bu bilge kadınların kullandığı basit şifa ilaçları gibi ilaçlar ve merhemler, kullandıkları bazı araçlar ve tedavi sırasındaki söylemlerin onların şeytana itaati anlamına geldiği düşünülmektedir.⁵⁵

Ancak engizisyoncuların da etkileri sınırlıydı. Bunun iki sebebi vardı: Birincisi heretiklerin sayıları çok fazlaydı. İkincisi ise serbest bırakılan heretikler, tekrar şeytani çalışmalarına geri dönebilirlerdi. Bu nedenle daha güçlü bir otorite gerekiyordu. 1400 ile 1700 yılları arasında aslında en yoğun döneminin XV. yüzyılı kapsadığı Cadı Avının başlaması aslında yüzyıllardır söylene gelen hurefeleri küllendirmişken tekrar alevlenmesi anlamına geliyordu. Buradaki etkili ilk isim, “*Summis Desiderantes*” kararnamesiyle VIII. Innocentius olmuştur (Bakınız Ek:I). Burada cadılara yapılan suçlamalardan olan ürünleri yok etme, çocuk doğurtmama, büyü yapma gibi suçları işleyenlerin Heinrich Kramer ve James Sprenger’a, gerektiğinde

54 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, s. 85.

55 Henri Charles Lea, *The Inquisition of The Middle Ages*, The Macmillian yay., New York, 1922, s. 492.

bunları cezalandırma ve disipline etme görevini verdiği belirtilmektedir.⁵⁶

Bunların dışında cadılığın sonunu hazırlayan bilimsel çalışmalar, yapılmaya başlanmıştır. Örneğin cadılık, İngiltere’de hızla etkisini arttırdığı bir dönemde bu büyücü kadınların aynı zamanda şifa dağıtan kadınlar olması durumları da olabiliyordu. Örneğin “*Gosson School of Abuse (Suiüstimal Okulu)*” adlı eserde “Hastalıktan kurtulmanın tüm yollarını deneyip hiçbir ilerleme kaydedemeyince cadılıkta çare arayan hastaları örnek almayın” yazıyordu.⁵⁷

Engizatörler, bu tür durumlar karşısında neler yaptıklarını şöyle anlatmaktadırlar:

“Biz Hristiyanların bir vekili olarak bize emanet edilen Hristiyanlığı ve Kilisenin öğretilerini birlik içinde korumaya ve muhafaza etmeye gayret ediyoruz. Bunun için dinimizi her türlü sapıklık, veba gibi saran düşüncelerden ve pisliklerden uzak tutmaya çalışıyoruz. Bu nedenle İsa Mesih’in adını ve şerefini yüceltmek adına cadı gibi bütün din dışı sapkınlarla nerede olursa olsun ayrı ayrı mücadele etmeye çalışıyoruz.”⁵⁸

Bu varsayımların aynı söylemlerde buluşmasına bakılırsa Engizisyon yargıçlarının etkisi büyük olmuştur. Çünkü aslında bu varsayımlar, bölgeden bölgeye farklılık gösterirken ortak noktalara ulaşmışlardır. Bir süre sonra da sanıklara sorulacak sorulardan, itiraf almada kullanılacak işkencelerin detaylarına kadar bunları anlatan kılavuz kitaplar oluşmuştur. Örneğin yargıçlara cadıları sorgulamak için işkence yaparken kesinlikle çıplak elleriyle dokunmaması ve ellerine aldıkları bir çantaya

56 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka Plan Çalışması*, (Çev. Serpil Çağlayan), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2001, s. 204; *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, (Ed. Smauel M. Jackson), Funk And Wagnalls Company, New York, 1912, s. 391.

57 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka plan Çalışması*, s.207.

58 Michael Johnstone, *The Ultimate Encyclopedia of Spells*, Arcturus yay., Londra, 2006, s. 15.

onların kullandıkları otlar, balmumu, tuz gibi şeylerin konularak mahkemeye geri götürölmeleri ve şüphelemlikleri zanlıya mertçe yaklaşmaları konusunda özellikle uyarılarda bulunmaktadırlar. Dolayısıyla bu sorularla oluşın suçlamalar, acılı işkencelerle de birleşince beklenilen itiraflar alınabiliyordu ve bu itirafların gelmesi de varsayımların geçerliliğini kanıtlamaktaydı.⁵⁹ Bu kitaplarda itham edilen suçlar, aslında Avrupa'nın cadılık kelimesinden ne anladığını da gösteren birer işaretti.

Cadılık kavramları her dönemde farklı anlamlar üstlenmiştir. Cadılıktaki asıl anlam, Geç Orta Çağ ve Erken Modern dönemle birlikte yerini almıştır. Avrupa, bu dönemde cadı kavramını gizli bir paronaya haline getirmiştir. Bu korkunun temelinde ise dönemin politik ve sosyal şartları bulunmaktadır. Çünkü 1000-1400 yılları arasında Avrupa, çok ciddi şekilde kabuk değıştiren ve birçok farklı tehdidin baskısı altında kalacaktır. Doğu'da bir yandan Müslömanların yükselişı, diğeri yandan Batı'da Doğu Ortadoks Kilisesi ile yaşanan gerilimler, heretikliğin yükselişı, vebanın yıkıcı etkileri insanları kuşatmıştır. Ayrıca insanların zihinsel, ruhsal ve psikolojik yapısını etkilemekte ve yorgunluk, mutsuzluk ve yılgınlık duygusunun artmasına neden olmaktadır. Bunları yapanlar arasında Hristiyanlara göre şeytanla işbirliği yapmış olan Avrupa'da yaşayan toplumdan dışlanan veya Kilise tarafından düşman edilenler de bulunmaktaydı. Bunlar, Heretikler, Yahudiler, Cüzamlılar, Kâfirler... vb idi. İşte cadı figürü de şeytanın bu gizli destekçisi olarak Erken Modern dönemde yerleşmiş ve paronaya şeklinde "Cadı Avı" süreciyle genişleyip yayılmıştır.⁶⁰

Üstelik bu Cadı Avı, yalnızca Katolik Kilisesine özgü olmakla kalmamış, Protestan Kilisesi de cadıların peşine düşmüştür.

59 Michael Johnstone, *The Ultimate Encyclopedia of Spells*, s. 16.

60 Lois Martin, *Cadılığın Tarihi-Orta Çağ'da Bilge Kadının Katli*, (Çev. Barış Bay-sal), Kalkedon Yay., İstanbul, 2009, s. 16.

Zaten bu yeni mezhebin lideri olan Luther, cadılığın gerçek olduğuna dair hiçbir şüphe duymamaktaydı.⁶¹

Genel anlamda cadıların ve bu konuyla ilgili davaların Engizisyonun temel odak noktası haline gelmeleri için gerekli zemini hazırlayan unsurlar, İncil ve Tevrat'ta kadınlarla ilgili olan bölümlerdir. Cadı Avının başlamasında sadece dini kaynaklı unsurlar yoktu; aynı zamanda Batıl inançlar da bu işin içine katılarak büyü gibi herkesten şüphe duyulabilecek bir boyuta taşınan davalar haline gelmişlerdi. Böylece çocukları kaçıran ve farklı şekillere dönüşebilen bu birleşim, “cadı” fiğüründe toplanmıştır.⁶²

Resim 6:⁶³

61 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arkanlar Çalışması*, s. 204.

62 Yücel Aksan, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXVIII / 2, 2013, s.357.

63 1489’da Ulrich Molitor tarafından yazılan bir Latince bir demonoloji kitabında bulunmuştur. Orijinal Latince başlığı De Lamiis ve Phitonicis (Çocuk Yiyen

Batılı bazı tarihçilere göre ise Cadı Avı, ulusal bir oluşum değildir. Yani bu fikri savunanlar da bu avın Hristiyanlığın hâkim olduğu özellikle Roma-Katolik Kilisesinin etkili olduğu bölgelerde oluştuğunu yani Avrupa'daki bütün ulusları etkilediğini ve bu nedenle hiçbir millet ya da bölgeye ait olamayacaklarını düşünürler.⁶⁴

Orta Çağ cadı mitinden bugünkü modern çağlara kalmış en büyük miraslardan biri cadıların çirkin, yaşlı, kırışık yüzlü, kamburu çıkmış veya dişleri dökülmüş titrek kollarıyla ve bacakları ile söylene söylene yürüyen bir kadın profili idi. Bu yaşlı kadın profili, bazen bir dilenci kadınla, bazen de çocuk düşüren bir ebe veya yalnız kalmış mutsuz bir dul kadın simgesi ile cadı zanlıları arasında bulanabiliyordu. Örneğin 1611 yılında Ellwangen'li Barbara Rüfin, oğlunun evlenmesine karşı çıkınca büyüler yaptığı gerekçesi ile cadıcılıkla suçlanmıştır. Bunlar arasında oğlunu zehirlemek, hayvanları öldürmek gibi suçlar da vardı. Onu ihbar eden de ailesi idi. 71 yaşındaki kadın, gördüğü 7 işkencenin ardından muhtemelen artık işkenceden kurtulmak adına ekinleri telef edip hayvanları öldürmesinden oğlunu zehirlemesine kadar bütün suçlamaları kabul etmiştir. Bu şekilde sadece Ellwangen'de yaklaşık dört yüz kişi idam edilmiştir. Aralarında şehrin yargıcına kadar her statüden kişi bulunmaktaydı.⁶⁵

31 Mart 1575 yılında Aquileia ile Concordia Engizisyon yargıcının köylerden toplattığı cadı kadınlardan aldığı itiraflar sonucunda ulaşılan genel durum, aslında bunların gece toplanmalarının boyutları hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.⁶⁶ Buna

Cadılar ve kahinler). "Ulrich molitor,witches flying, in Von den Unholden oder Hexen" <http://rmc.library.cornell.edu/surrealismandmagic/exhibition/seer/library.html> , 20.04.2018, 17:38

64 Yücel Aksan, "1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık", s.359.

65 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza -Arzuyu Yargılamanın Dörtbin Yıllık Tarihi*, (Çev. Orhun Düz), İstanbul, 2013, s. 142.

66 Mircea Eliade, *Dinsel inançlar ve Düşünceler Tarihi/Muhammed'den Reform Çağına*, s.260.

göre bunlar, yılda dört defa gizlice geceleri toplanıyorlardı.⁶⁷ Kendilerine “benandanti” adını veren bu kişiler, cadılarla (stregoni/ streghe) savaştıkları için “iyi büyücüler” olarak kendilerini tanıtırlar ve bunlar, kötü cadılarla bu sabbat (şabbat)⁶⁸ denilen toplantılarda yaptıkları savaşı anlatırken ellerinde rezene dalı ve süpürgelerle çarpışmalara girdiklerini söylerlerdi. Bu çarpışmalarda eğer iyi büyücüler galip gelirse o zaman kötü cadıların verdikleri zararları giderdikleri için o yıl hasat da bol oluyordu. Eğer yenilirlerse ardından kıtlık ve açlık getirirlerdi.⁶⁹

Resim 7:⁷⁰

67 Henri Charles Lea, *The Inquisition of The Middle Ages*, s. 494-495.

68 Sabbat ritüeli ilgili olarak bkz. Erhan Altunay, *Kadim Cadılık Öğretisi*, Sınır Ötesi yay., İstanbul, 2012, s. 106-107.

69 Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Muhammed'den Reform Çağına*, s.260.

70 <http://deathandmysticism.tumblr.com/post/139571443565/witches-and-demons-creating-a-circle-nathaniel>, 20.04.2018, 17:38.

Bunlar, yakalandıklarında muhtemelen onlar için layık görülen son kısık ateş, erimiş kurşun, kaynar yağ, zift, balmumu ve sülfür karışımı ile yapılan işkence bile Hristiyanlara göre onların işlediği suçtu tam olarak karşılayamıyordu.⁷¹

Mahkemeler ise bir dönem sabbat töreninin bir rüya mı yoksa gerçek mi yani Tanrı tarafından verilen ve kötü sonuçları olan özel ya da genel bir imtiyaz olup olmadığı ile ilgili spekülasyonlar ile uğraşmışlardır. Engizatör hâkimlere ve papalara göre eğer bu bir imtiyazsa ve özellikle kadınlara ait bir güçse o zaman bu eğilimler karşısında adil ve akıllı olan tüm erkeklerin zayıf kalması oldukça normaldi.⁷² Yani bu güçlere sahip olan cadılar, özellikle kadın cadılar, büyülerıyla istedikleri erkekleri bu zayıflıktan yararlanıp kullanabilirlerdi.

Cadı mitinde en çok dikkat çeken nokta, cadıların havada uçabilecek yeteneğe sahip olmalarıdır. Bunun için kullandıkları en önemli araçları süpürge olsa da teke, koç veya köpek de bunlar arasında olabiliyordu. Bu uçuşa daha önce de bahsettiğimiz gibi sabbat (şabbat) denilmektedir. Bunlar, uçarak bütün Avrupa'yı dolaşabiliyor olsa da en çok gezdikleri ve sabbat düzenledikleri yerler, Almanya'da Hartz dağları üzerinde Brocken, İsveç'te Blocula, Rusya'da ise Kiev yakınlarında Fransa'daki bazı bölgeler idi. Sabbat düzenledikleri tarihler, genelde belli idi.⁷³ Bu tarihler, 30 Nisan, 31 Ekim, 2 Şubat, 23 Haziran, 1 Ağustos ve 21 Aralık günlerinin geceleydi. Çok ilginçtir ki; bu tarihler, Kelt döneminde Druidler'in toplantı yaptıkları mekânlardı ve bu tarihlerde yine Keltler için kutsal günler olarak kabul edilirdi. Verilen tarihler, aynı zamanda Kelt inanışlarında kutsal olan bayram günleriydi.⁷⁴ Bu toplantılara gitmek için uçmalarını sağlayan çeşitli kremler

71 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza -Arzuyu Yargılamanın Dörtbin Yıllık Tarihi*, s.140.

72 Henri Charles Lea, *The Inquisition of The Middle Ages*, s. 542-543.

73 Henri Charles Lea, *The Inquisition of The Middle Ages*, s. 493.

74 Margaret Alice Murray, *The Witch Cult in Western Europe*, Clerandon yay.,- Londra, 1921,s. 109.

yapıyorlardı. Bunlarla ilgili mahkeme kayıtlarında çok farklı tarifler ve bitkiler, yer almaktadır. Ancak genel anlamda kayıtlarda geçen bu merhem tariflerinde en çok adı geçen bitkiler şunlardır: Yabanotu, kurtboğan ya da itboğan denilen bir bitki suyu, güzelavratotu, sedef otu, mandragora denilen adamotu, havuç suyu ayçiçeği çekirdeği, maydonoz, sarımsak, hint kamışı bitkisi, esrar, buğday, morumsu kahverengi bir çiçek olan figwort denilen bir ot, papatya ailesinden sarı çiçekli bir bitki olan ragwort denilen bir kurutulmuş zehirli bir ot, beşparmak otu, itüzümü ailesinden yapraksı bir bitki olan banotu, kenevir yaprağı, ölümcül itüzümü, afyon, yara kanı, çivanperçemi gibi çeşitli bitkilerdi.⁷⁵

Resim 8:⁷⁶

Cadıların buluşma yerine uçarak ulaşabilmek için yaptıkları kremle ilgili olarak farklı tarifler de bulunmaktadır. Cadıların

⁷⁵ Margaret Alice Murray, *The Witch Cult in Western Europe*, s. 100-279.

⁷⁶ <https://tr.pinterest.com/pin/555279829030680993/> , 20.04.2018, 17:38.

bu merhem için önce kurbağaya sürdüğü bir Komünyon ekmeğini alıp, bebek kanı ve yukarıdaki bitkilerle karıştırarak da farklı bir karışım oluşturdıklarına dair iddialar da bulunmaktadır.⁷⁷ Cadıların sürdükleri bu merhem ya da yağlar aslında içindeki malzemelerin çoğunun etkisinden dolayı bir nevi uyuşturucu etkisi gösterir ve vücut tarafından emilirdi.⁷⁸

Görüldüğü üzere Avrupa’da resim böyle olsa da kadınların bu şekilde suçlanmaları tek bir sebepten kaynaklanmıyordu. Aslında sebepler vardı. Bunların tutarlılığı da tartışılır. Bunların başında da ebelerin ve şifacı kadınların büyü yaptıkları iddiasıyla hedef olarak seçildiklerini görmekteyiz. Tabi bunlar, daha çok alt tabakadan fakir insanlardı; ancak daha soylu, rahibe ve şehirli olan kadınların da suçlanmasına ve korkunun yayılmasına sebep olmuştur. Erkeklerin büyücülükle suçlanmaları ise sadece Cadı Avının en zirve dönemlerinde nadiren görülmektedir. Konuya farklı bir bakış açısı getirecek önemli olan bir noktayı da unutmamak gerekir. O da cadı olmakla suçlanan kişinin kendi suçunu itiraf etmesi sırasında bütün mal ve emlaklarının müsadere edilmesi durumudur. Özellikle cadılık ile suçlanan kadınların mal varlığının 2/3’si feodal hükümdara kalırken, 1/3’lük kısmının ise sorgulayan hâkim ve cellât gibi kişilere bırakılması oldukça ilginçtir. Bu yüzden de ekonomik sorunların yaşandığı bir dönemde Cadı Avı yüzeyinde bu şahıslar, sürekli zenginleşmiştir. Bu durumda suç ve ceza unsurlarında artış görülmesi de bu zenginleşmeye katkıda bulunmuş olabilir.⁷⁹

Bu suç ve cezanın en yaygın görüldüğü yerlere dair istatistikî bilgilere göre Güney Batı Almanya’da 1562-1684 yıllarında 238 erkek-1050 kadın, Macaristan’da -1520-1777- 160

77 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arkaplan Çalışması*, s. 203.

78 W.B. Crow, *Büyünün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, (Çev: Fulya Yavuz), DharmaYay., İstanbul, 2006, s. 275.

79 Yücel Aksan, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, s. 361.

erkek-1482 kadın yakalanmıştır. Bu iki bölgede de kadınların oranı çok yüksektir.⁸⁰ Bu oran, az önceki yorumu da destekler niteliktedir.

Ancak dikkat edildiği üzere bunun en yoğun olduğu dönem, 1580 ile 1630 yılları arasındadır. Şu da unutulmamalıdır ki; melankolik özellikler, Cadı Avı sürecindeki önemli unsurlardır.

Bu dönemde Cadı Avının kadınlara yönelmesindeki bir diğer etken de Orta Çağ'daki kadın algısını yaratan paradigmalardır. Erken Orta Çağlarda kadınlar, uğursuzluk kaynağı, doğaüstü güçlerle kurdukları etkileşim yüzünden doğal afetlerin tetikleyicisi, depremler, hayvan ölümleri, kıtlık, açlık ve hastalıkların dolaylı nedenlerinden biri olarak görülürlerdi. Bu felaketler için ne zaman bir günah keçisi aranmışsa kadınlara atılan suçlamalar, o zaman hemen uygulanmaya başlanmıştır.⁸¹

Uzun süreli kolay bozulmayan ilişkilerin olduğu toplumlarda ilişkiler, kişiden kişiye değişir. Aslında bu toplumlarda bireyler arası ilişkilerin bozulması için çok önemli olayların yaşanması gerekir. İşte bireyler arası ilişkiler bozulduğunda buna açıklama getirecek ve olayların büyümeden zina ya da namus gibi konuların kan davasına dönmesini engelleyecek bir günah keçisi gerekiyordu. İşte bu günah keçisi olarak seçilen cadılar sayesinde halktan hiçbir grup bu konuda suçlanmamıştır. Dolayısıyla bu durum, toplumsal düzeni de sabit tutmada yardımcı olmuştur.

Sapkınlar, Yahudiler ve cadılar, şeytanın en önde gelen hizmetkârı olarak kabul edilmişlerdir. Bu nedenle her türlü felaket anında günah keçisi olmuşlardır.⁸²

Orta Çağ kabalılığı Yahudi batini mistisizminin olağanüstü bir yaratımıdır. KBL=Almak, kabul etmek anlamındadır. Aslında

80 Haydar Akın, "Cadının Cinsiyeti Kadın", s. 163.

81 Yücel Aksan, "1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık", s. 365.

82 Jeffrey Burton Russell, *Orta Çağ'da Şeytan*, s. 106.

bu yeni yaratım, Gnostik mirası ve kozmik dinselilik yapılarını da içerir. Herşeye rağmen XIV. ve XIX. yüzyıllar arası Avrupa’da düşünceler tarihinin bir parçası olmuştur.⁸³

Bu sırada kutsal kitapları dayanak göstererek cadıları ortadan kaldırmak isteyen Kilise, onların toplum tarafından dışlanmasını sağlamak için tek bir bahane kullanmıştı; o da şeytan ile ilişkili olması idi. Zaten XVI. ve XVII. yüzyıllarda büyücülerin varlığı ile şüphelenen Avrupa’da hayvanlar, bizzat şeytanın vücut bulmuş hali olarak görülüyordu. Artık Orta Çağ’da kadın figürü, büyücü kadın figüründen daha dehşet verici bir şey olarak ortaya çıkmıştı. Ve genel inanışa göre bu kadınlar, *dünyayı mahvetmek* istiyorlardı. İşte bu yüzden cadıların genelde kadın, yetişkin, yoksul ve sapkın olduğu inanışı yerleşmeye başladı. Genel olarak bu saplantının Avrupa’ya 1450-1750 yılları arasında %80’i kadın olan 60 binden fazla büyücüyü ölüme mahkum ettirdiğini söyleyebiliriz.⁸⁴

Aslında din adamlarının görüşüne göre şeytanla anlaşma yapmak, hukuki anlamda belirleyici değildi. Çünkü bu anlaşmayı cadıların gücü çerçevesinde düşündüğümüz zaman bozabilme yetilerinin olduğu da dikkat çekmektedir.⁸⁵

Hristiyanlığın cadı fenomolojisindeki şeytan-cadı ittifakının kökenleri, Kilise’nin IX. yüzyıldan itibaren büyük düşmanı olan heretik tarikatların ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan mücadeleye kadar uzanmaktadır.⁸⁶

Orta Çağ’daki bu fenomen duruma Yahudi düşmanlığı da eklenmişti. Çünkü bu çağda Yahudiler, insanlık için günah keçileri kabul edilmekte ve Hristiyanlara göre Yahudilerin dini ayinlerinde Hristiyan çocuk kanı dökmek gibi vasıflarından

83 Gershom Scholem, *Major Trends, Jewish Mysticism*, New York, 1960, s. 244-246.

84 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza - Arzu Yargılamasının Dörtbin Yıllık Tarihi*, s. 138.

85 W.B. Crow, *Büyünün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, s. 259.

86 Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2011, s. 132.

dolayı bu toplum, kötülüklerin dünyada yayılmasına neden ol-maktaydı. Hatta vebanın suçlusu bile Yahudiler'di. Bazı dönem resimlerinde Yahudilerin keçiler gibi boynuzlu, saçlı, sakallı ve kuyruklu, keçileri sürerken ya da keçi sırtında ters oturmuş gibi resimlerle simgeleştirildiği görülmektedir. Ayrıca Yahudilerin keçiler gibi pis koktuğu iddiası ile bu kokunun şeytan temelli olduğu algısına dayalı olan bir mit hazırlanmıştır. On-lara bu çağda yapılan çirkin suçlamalar, aynı zamanda Cadı Avında kullanılan cinsel ritüellerle birleşmiş ve çoğunluğu ka-dın olmak üzere binlerce insanın ölümüne neden olmuştur. Za-ten bu dönemde cadılar öldürülürken onlar da oturdukları şe-hirlerde zor şartlarda ve utanç damgaları içinde yaşıyorlardı. Örneğin Viyana'da Yahudiler, evlerinden dışarıya kafalarında keçi boynuzlarını andıran sivri şapkalarla çıkarlardı. Ya da XIII. yüzyılda Fransa'da Yahudilerin geleneksel Yahudi roze-tine boynuzlu bir figür ekleyerek giymeleri istenmiştir. Top-lumdan o kadar soyutlanmışlardı ki; Avrupa'daki çoğu hukuk kuralında Yahudilerle olan ilişkiler, İngiltere'de eşcinsellikle aynı şeyi ifade ediyordu ve aynı ceza veriliyordu. ⁸⁷Yani Kilise sadece cadıları değil kilise öğretisine aykırı olan her şeyi temizleme amacındaydı.

Bu eksendeki görüşler ve cinsiyet farklılığı, Orta Çağ bo-yunca güçlenmiştir. Bu anlayış, bazen farklı açılardan sürekli zayıf noktaların araştırılmasına yönelik olmuştur.

Bu bakış açısıyla hareket edilecek olunursa karşımıza bir kontrol mekanizması çıkmaktadır. Foucault, bu konuda farklı bir yaklaşımda bulunarak özellikle beden ve cinsellik konu-sunda Roma döneminden başlayarak Orta Çağ'a kadar uza-nan dönemde Hristiyanlığın etkisinden bahsetmekte ve te-nin, bedenin özneliliği olduğunu anlatırken bireyin kendi kendini birine bağlı kılmasının içine kapatılmış bir cinsellik

87 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza - Arzuyu Yargılamanın Dört Bin Yıllık Tarihi*, s. 140.

şekli olduğunu belirtmektedir.⁸⁸ Belki de cadıların kadın olmalarıyla eşleştirilerek yakılmasında ve onlardan nefret sürecinde cinsellik faktörünün kullanılmasının temeline bu görüşler bulunuyor olabilir.

Avrupa'nın bu dönemde veba⁸⁹ ile uğraşması da bunda çok etkili olmuştur. Çünkü yaşanan veba salgınları ile sosyo-ekonomik şartlar büyük bir bozulma geçirmiştir. Sonrasında XV. yüzyıldan itibaren ekonomik durumun kapitalist ekonomi ile tekrar düzenlenmesi süreciyle bağlantılı bir süreç meydana gelmiştir.⁹⁰

Bu süreçte krizler, yakma olayları ve uygulanan işkenceler birbirini takip etmiştir. Dolayısıyla yaşanan işkencelerle binlerce insan, bu fenomen süreçten etkilenmiştir. Cadı Avı sırasında İtalya'da olduğu kadar İspanya'da da süren bu davaların çoğunda Engizisyon kontrolü ve bu davalar için uygulanan resmi işlemler artmıştır.⁹¹

XVI. yüzyılda artık çok büyük bir korku ortamı vardı. Hatta Luther için bile bu iddialar yapılyorken Protestanlar da aynı iddialarla Katolikleri suçluyorlardı. Yani cadılık ve suçlamalar, bir nevi siyasi ve dini bir mücadele aracı haline gelmişlerdi.⁹²

Hatta Kiliseye karşı direnişin lideri olan Martin Luther, bu konuda Kilise ile aynı düşünmekte, kadınların zayıflıklarını da bu yaşanan kötü durumun sebebi olarak görmekteydi.

88 Michel Foucault, "Cinsellik ve İktidar", *Entellektüelin Siyasi İşlevi*, (Çev. Işık Ergüden), Ayrıntı yay., İstanbul, 2005, s. 232.

89 Avrupa'nın XIV. yüzyıldaki travmatik oluşumları ve bunlardan biri olan veba salgınının etkileriyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Pınar Ülgen, *Orta Çağ Avrupasının Ölümle Dansı*, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul, 2017.

90 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, Autonomedia Publisher, USA, 2009, s. 179.

91 Jonathan Barry- Marianne Herster-Gareth Roberts, *Witchcraft in Early Modern Europe*, Cambridge Üniversitesi yay., USA, 1996, s.113-114-124.

92 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, s. 179.

Avrupa’da artık kadınların uğursuz yaratıklar olarak görülmesi durumu ve bunun zihinlere yerleşmiş olması kaçınılmazdı.⁹³

Martin Luther, ayrıca “Kadınlar için en büyük onur, erkekleri doğurmuş olmalarıdır” demiştir. Ancak unutulmamalıdır ki; Hristiyanlık dönemindeki kadın düşmanlığı, çok büyük bir temele dayandırılmıştır ve XVI. yüzyıla gelindiğinde ise Johann Weyer ve Christian Thomasius gibi ünlü Cadı Avı muhalifleri bile bu konudaki söylemlere karşı çıkamamışlardır. Ancak C. Thomasius için kadınların melankolik, kırılgan ve zayıf bir yapıları vardır. Onlara işkence yapmak yerine tedavi uygulanmalıdır. Dikkat edilirse ilk dönemdeki cadı suçlamalarında cadı ve büyücülük, eş değildir; sadece ilk günahıtan izler taşımaktadır. IX. yüzyıldan itibaren XVI. yüzyıla kadar bu özdeşleşmeyle karşılaşılmaktadır.⁹⁴

İşte tüm bu nedenlerden dolayı sadece Fransa’nın güneybatısındaki Bask bölgesinde sabbat âlemine katılan 30 bin civarı cadıdan şüphelenilmiştir. Sayının bu kadar çok olmasının sebebine gelince amaç, çok sayıda cadının yakalanıp hukuksal süreçlerin bunların üzerinde uygulanmasıydı. Buna en iyi örnek de bu bölgede 80 civarı cadının kazığa bağlanıp yakılmasıdır.⁹⁵

Engizisyon mahkemelerinin bu konuda bu kadar güçlü ve yetkili olmalarının sebebi, Papalığın onlara verdiği destek idi. Yani krallar, tehlikeli düşmanlarını bertaraf etmek için kimi zaman Engizisyonu kullanmışlardır. Böyle durumda kralların Kilise üzerinde daha baskın bir otorite kurduğu açıkça görülmektedir. Buna en iyi kanıt olarak Jean d’Arc’ın davası gösterilebilir.

Bu konuyla ilgili olarak Jeanne d’Arc’a ait bir efsaneden bahsedilmektedir. Jeanne’in evinin ötesinde bulunan ormanda

93 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, s. 179-180.

94 Haydar Akın, “Cadının Cinsiyeti Kadın”, s. 159.

95 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza -Arzu Yargılamasının Dörtbin Yıllık Tarihi*, s. 140.

kayın ağacının yanında yer alan bir çeşme bulunmaktaydı. “Peri ağacı” olarak bilinen bu ağacın yanında küçük kızlar, oyunlar oynar ve ağacın dallarına bezler bağlayarak şarkılar söylerlerdi. Ağacın efsanesine göre, bu ormanda yaşamış kadınlar, oranın sahipleriymi ve işledikleri günahlardan dolayı bu ormana girmeleri yasaklanarak sürülmüşlerdi. Kilise rahibi köyün kızlarını bu çeşmeden uzak tutmaya çalışarak her yıl burada ayin düzenlerdi. Bu ağaç ve çeşme, Jeanne’ın cadılık ve büyücülük ile suçlanmasına neden olmuştur.⁹⁶

Resim 9:⁹⁷

96 Tuğçe Gözde Yılmaz, *Tarihsel-Tiyatral Kişilik İlişkisinin Jeanne D'Arc Konulu Oyunlara Yansıması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sahne Sanatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, s.29.

97 <https://www.pinterest.com/pin/576249714790837876/> , 20.04.2018, 17:38

Jeanne, davada bu ağaçtan şu şekilde bahsetmiştir:

“ Kardeşim bana mahallede şöyle bir söylenti dolandığını söyledi: ‘Jeannette misyonunu Periler Ağacı’nda aldı.’ Durum böyle değil ve ona tersini söyledim. Kralın yanına geldiğimde birçok insan bana ülkemde “Meşe Ormanı” denilen bir orman olup olmadığını sordu çünkü bu ormanın muhitinden gelen hizmetçi bir kızın olağanüstü şeyler yapacak olması yönünde kehanetler vardı. Benim buna inancım yok.”⁹⁸

Bakire olduğu bilinen Jeanne d’Arc’ı yargılayan mahkeme ve Kilisenin baş temsilcisi Beauvais piskoposu Pierre Cauchon, ona yalancı, zararlı, halkı kışkırtan, kibirli ve sapkın diyerek onu büyücü olmakla suçlamıştır.⁹⁹

Peki, Fransa askerleri Jeanne’ı bu kadar yardımcı olma isteğine karşılık neden onu takip etmişlerdi. Acaba onun büyücü olarak görülmesi buradaki tek sebep miydi? Yüzyıl Savaşı’nın birlikleri hiçbir zaman bir kadını savaşta, herhangi bir sebepten ötürü takip etmemişti. Daha önce askerlerin öncülüğünü yapan kadınların Orta Çağ’daki tarihlerinin pek bilinmediği, mitolojik olduğu ya da daha iyisi eski bir anı olduğu düşünülüyordu. Çoğunlukla, muhalif bir orduyu yöneten bir kadının dedikodusu, liderler tarafından askerlerini muhaliflerinin sapkınlığı, büyü ve ahlaksızlığına karşı kışkırtmak için kullanılıyordu. Hatta Paris’in anonim burjuva günlük yazarı, bir İngiliz askerinin Jeanne’dan “kanlı bir kötü kız” olarak bahsettiğini yazmıştı.¹⁰⁰

Yüzyıl Savaşları’nın kaderini belirleyen ve Fransızlardaki milli mücadele ruhunu körükleyerek Fransızların İngilizlere karşı

98 Joan Of Arc Statue Committee, *Joan of Arc loan exhibition catalogue; paintings, pictures, medals, coins, statuary, books, curios, etc*, New York, 1913, s. 27; Bernard Hamilton, *The Medieval Inquisition*, Holmes&Meier yay., New York, 1989, s. 94-95.

99 Gerald Messadie, *Şeytanın Genel Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 460-462.

100 Kelly DeVries, “A Woman As Leader Of Men: Joan Of Arc’s Military Career”, *Fresh Verdicts On Joan Of Arc*, s. 20.

zafer kazanmasını sağlayan Azize Jeanne d'Arc, İngilizler tarafından ele geçirilip bu şekilde yargılanmasından sonra yakılmıştır. Aslında Engizitörler, onun Fransız halk üzerindeki etkisini büyücü olarak yansıttığı için bu sonu yaşamak zorunda kalmıştır.¹⁰¹

VII. Charles, 1450 yılında ise Jeanne'e yapılan bu sapkınlık suçlamalarının yeniden incelemesini istemiştir. Kurulan Kilise komisyonu, yargılama kararını ve görgü tanıklarının ifadelelerini yeniden gözden geçirttikten sonra 1456 yılında Jeanne'i yapılan sapkınlık suçlamalarından suçsuz bulmuştur. Jeanne, 1920 yılında ise azize ilan edilmiştir.¹⁰²

Resim 10:¹⁰³

101 Guy Testas& JeanTestas, *Engizisyon*, (Çev. Ali Erbaş), İnsan yay., İstanbul, 2003, s. 58; W.B.Crow, *Büyükün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, (Çev: Fulya Yavuz), DharmaYay., İstanbul, 2006, s. 263.

102 Constitutional Rights Foundation, "Go Boldly!": Joan Of Arc And The Hundred Years War", s.5. W.B Crow, *Büyükün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, s. 263.

103 <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/joan-of-arc-st-jeanne-darc-the-maid-of-orleans-french-news-photo/113437152> ,20.04.2018, 17:38

Cadı Avı çılgınlığının Avrupa'da yarattığı ve bu tarz örnekleri günümüzde karşımıza çıkaran bu etkinin temelinde ayrıca skolastik¹⁰⁴ düşüncenin de bulunduğu söylenebilir. Çünkü bu hareket, Avrupa'da popüler olmaktan çok entelektüel birikimden yoksun gruplar arasında yer bulmuştur.

Önemli bilim adamlarından Roger Bacon, Kepler, Galileo, Shakespeare, Pascal ve Descartes zamanında da Cadı Avı, tartışma konusu olmuştur.¹⁰⁵

Burada Orta Çağ insanının zihinsel saplantılarındaki karakteristik ve psikolojik özellikler de önem taşımaktadır. Çünkü böylece pek çok şeye anlam yüklemelerine neden olmuştur. Mucizeler ve işkencelerle itiraf alabileceklerine inanan Orta Çağ insanların simgeselliğe dayalı bir düşünce tarzı vardı. Bu dönemin en önemli kilit unsurları arasında bu gizem içerisinde sayılardan, gece ve gündüz düşlerini merak edip araştıran, iktidara ve otoriteye itaat eden; ama beraberinde isyan duygusuna da yatkınlığı olan ve bir kısmı çeşitli hak, hürriyet ve ayrıcalıklara sahipken diğer kısmı ise daha az haklara sahip olan bir toplumdur Orta Çağ'daki!¹⁰⁶

Cadı davalarında nadiren de olsa erkekler de yargılanmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi son dönemlerde bu duruma nadiren rastlanmaktadır. Ancak cadılıkla ilgili davalarda hüznü sonu yaşayan hep kadınlar olmuştur. Bunların yanı sıra Germen kültüründen gelen mitlerin Avrupa'yı etkilemiş olduğunu da söyleyebiliriz. Çünkü onların mitlerinde cadı adı altında çizilmiş olan tablo, Avrupa'da Erken Modern döneme ait

104 Skolastik düşünce, trivium adlı bilgi dallarından biri olan diyalektiğin gelişmesi sonucunda Jacques le Goff, ortaya çıkmıştır. Diyalektik ise sorular ve yanıtlar olarak ele alınan bir tartışma sanatıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Jacques le Goff, *Avrupa'nın Doğuşu*, (Çev. Timuçin Binder), Literatür yay, İstanbul, 2008, s. 151.

105 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, s. 168.

106 Aron Guryeviç, *Orta Çağ Avrupasında Birey*, (Çev. İlknur İgan- Zeynep Ülgen), Afa Yay., İstanbul, 1995, s. 22.

cadı davalarındaki iddaları tam anlamıyla karşılamaktaydı. Kilsenin teolojik açıdan iddia ettiği savlar, daha çok Tanrı buyruğuna karşı gelmek üzere kurulu iken, bu davalardan krallıklar da faydalanmıştır. Buna en iyi örnek olarak feodal sistemin Avrupa’da yarattığı etkilere bakmak gerekir. Çünkü bu şekilde Avrupa’da kralların çoğu, büyük mülk sahiplerini büyücülük veya cadıcılık ithamı ile korkutarak kendilerine itaat edilmesini sağlamışlardır. Bu da yerel adalete bağlı kalmakla birlikte bütün memur, piskopos ve soyluların sadakat yemini ile krala bağlı bir toplum yaratma düşüncesinde olan “Avrupa’nın babası”¹⁰⁷ diye anılan Charlemagne (Şarlman)’nın kurduğu istihbarat teşkilatı sayesinde gerçekleşmiştir.¹⁰⁸

Orta Çağ’ın vazgeçilmez unsurlarından olan feodalite de bu duruma zemin hazırlayan unsurlardan olmuştur. Feodalite, devletin güçsüzleştiği ve bireylerin korunamadığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Marc Bloch’un da belirttiği gibi bu toplumsal sistemde insanları korumayı üstlenmiş bir oligarşinin hakimiyeti vardır.¹⁰⁹

Ancak bu itaat sistemi, eskiden pek yaygın değildi. Bireysel içsellik bu durumu, Hristiyan pastoralliğin uygulanması için kesinlikle zorunludur. Bunu sağlayan tekniğin ise itiraf olduğu söylenebilir. Jacques Le Goff, 1215 yılında her iki cinsiyetten Hristiyanların 14 yaşından itibaren en az yılda bir defa günah çıkarması gerektiğinin Kilise tarafından ilan edildiğini belirtmektedir. Orta Çağ toplumunda bedenin yüceltilmesiyle aşağılanması arasındaki gerilim çok fazladır.¹¹⁰

107 Gordon Kerr, *Avrupa’nın Kısa Tarihi*, (Çev:Cumhur Atay), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011, s. 15.

108 Charlemagne hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özlem Genç, *Karolenj Rönesansı*, Lotus yay., 2013, s. 50.

109 Marc Bloch, *Feodal Toplum*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Gece yay., Ankara, 1995, s. 546; Pınar Ülgen, “Feodalite”, *Mukaddime*, S.1, 2010, s.1-16.

110 Jacques Le Goff, “Orta Çağ”, *Dominique Simonnet ile Söyleşi*, (Çev. Saadet Özen), *Aşkın En Güzel Tarihi*, İş bankası yay., İstanbul, 2004, s. 50-56.

Kutsal kitaplar ve metinlerde ise bu tarz suçlamalara ya da görüşlere dayanak oluşturabilecek ayetler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Levililer 18/23 : “Bir hayvanla cinsel ilişki kurmayacaksın. Kendini kirletmiş olursun. Kadınlar cinsel ilişki kurmak amacıyla bir hayvana yaklaşmayacak. Sapıklıktır bu. 18/29 :“ ‘Kim bu iğrençliklerden birini yaparsa halkın arasından atılacaktır.’”(Kadınlar hayvan görünümlü şeytanlarla birlikte olduğu için yok edilmesine dayanak sunulan ayet)¹¹¹

Mısır’dan Çıkış 22/18“Büyücü kadını yaşatmayacaksınız.”¹¹²

Levililer 20/6 :“Kim cincilere, ruh çağıranlara danışır, bana ihanet ederse, ona öfkeyle bakacak, halkımın arasından atacağım. 20/7 Kendinizi bana adayın, kutsal olun. Tanrınız RAB benim. 8 Kurallarına uyacak, onları yerine getireceksiniz. Sizi kutsal kılan RAB benim.”¹¹³

Malaki 3/5: “Her Şeye Egemen RAB, “Yargılamak için size yaklaşacağım” diyor, “Büyücülere, zina edenlere, yalan yere ant içenlere, işçinin, dulun, öksüzün, yabancının hakkını çiğneyenlere –benden korkmayanlara– karşı hemen tanık olacağım.”¹¹⁴

Tesniye 18/10 :“ Büyücüler (sorcerers) ve sihirbazlar (wizards) toplum dışı bırakılır.”¹¹⁵

Yaratılış 3/16: RAB Tanrı kadına, “Çocuk doğururken sana Çok acı çektireceğim” dedi, “Ağrı çekerek doğum yapacaksın. Kocana istek duyacaksın, seni o yönetecek.”¹¹⁶

111 Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, “Levililer 18:23”, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,2001, s.147.

112 Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, “Mısır’dan Çıkış 22:18”, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,2001, s.95.

113 Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, “Levililer, 20:6; 20:7” , s.147.

114 Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma, “Malaki 3:5”, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,2001, s.1184.

115 W.B Crow, *Büyünün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, s. 256,258.

116 Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma “Yaratılış 3:16”, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,2001, s.4.

Bunun gibi kutsal kitap ve ayetlere bakacak olursak büyü-
cülerin daha çok kadınlarla özdeşleşmesine zemin hazırlayan
sebeplerden birini oluşturmuş oldukları açıkça görülmektedir.

Resim 11:¹¹⁷

Görüldüğü üzere XI. yüzyılda başlayan cadı düşüncesi büyük
bir korku ortamı yaratmıştır. Çok sayıda kadın, bu şüphe ile çe-
şitli işkencelerle öldürülmüştür. Hatta Toulouse’da olduğu gibi
sadece bir günde 400 kadının yakılarak infaz edildiği dönem-
ler dahi yaşanmıştır. Cadı avlarını yöneten rahiplerin el kitabı
olan *Malleus Maleficarum*’a göre cadıların infaz edilmesinin
nedenleri şunlardır: Erkeklerde şehvet uyandırmak ve bera-
ber oldukları bazı erkekleri hayvana çevirmek, hamile kadınla-
rın çocuklarını doğmadan karnında öldürmek - bunun nedeni
de bu çocuğun bir erkekten türemesi-, ana rahminde öldürülen

117 <http://www.wincantonmuseum.org.uk/27th-may-somerset-witches-by-andrew-pickering/>, 20.04.2018, 17:38

bu çocukları kadınlara düşürmek, bir nevi kürtaj yaptırmak ve düşen o çocukları şeytana sunmak vs. Aslında cadılara karşı batıl düşüncelerin oluşmasında en önemli sebep, onların istediklerine yardım edip kolay doğum yaptırırken istemediklerinin üreme gücünü elinden alıp çocuk düşürmeyi başarabilmeleiydi. Kiliseye göre bu çok büyük bir günahı. Çünkü o dönemdeki Kilise algısına göre doğum sancısı bile kadına verilen bir cezaydı. İşte cadılar, kadının doğurmasını engelleyerek ya da doğum sancısını hafifleterek aslında Tanrı'nın emirlerine karşı gelmiş olmaktadır¹¹⁸. Bu da yakılmalarını geçerli kılan bir durumdu. Çünkü Kiliseye karşı gelmekteydiler.

Doğum kontrolü, kürtaj ve cadılık arasındaki bağlantıdan ilk bahseden ise VIII. Innocentius olup 1484 yılındaki bildirisinde şöyle ifadeler yer almaktadır:¹¹⁹

“Bu cadılar büyüleriyle, nazarlarıyla, hazırladıkları iksirleri, lanetlenesice inançları ile kadın soyuna zarar veriyorlar. Erkeklerin üremesini mani olup kadınların doğurmasını engelliyorlar. Onlar yüzünden eşler birbirleri ile cinsel birliktelik yaşayamaz hale geldi”.

Papa VIII. Innocentius, bu fermanda cadı ve büyücüleri ortadan kaldırmak için bazı kişilerin görevlendirildiğini de şöyle belirtmiştir:¹²⁰

“Vahşi sapkınlıkların imha edilmesinde bizim engizisyoncular arasında en sevilen Aziz olan Jacobus Sprenger kötülerin

118 Ferhan Ercan , *Dinsel Şiddet*, İstanbul 1997, s. 116.

119 Pınar Ülgen, “Tarihteki En İlginç Haçlı Seferi: Cadılığa Karşı Haçlı Seferi”, *Capadokia Journal of History and Social Sciences*, c. 5, 2015, s.173.

120 “Inter quæ mala nos Inquisitores Iacobus Sprenger vnà cum charissimo ab Apostolicase de in exterminiu tàmpesti feræ Hæresis, socio deputato: licet inter diuinoru eloquiorum Professores sub præ dictorum ordine militan tium mini-mi”. Ayrıntılı bilgi için bkz.

Nideri, Ioannis. (1600). *Malleus Maleficarvm De Lamiis et Strigi BVS, et Sagis Aliisque magis*, in Tomos Dvos diftributi” Metnin orijinali için bkz. Ioannis Nideri, *Malleus Maleficarvm De Lamiis et Strigi BVS, et Sagis Aliisque magis*, in Tomos Dvos diftributi, 1600, s.11-12.

bastırılmasına en küçük askeri birliklerin emri altında ilahi bir dille konuşan profesörlere karşın yardımcı olmaktadır”.

Anlaşıldığı üzere bir yandan Papa'nın desteğiyle cadılara karşı bir temizleme hareketi başlatılmıştır. Bu şekilde de bu hareket, resmiyet kazanmış oluyordu.

Böylece XVII. yüzyılda cadı davalarında özellikle ön plana çıkan suç, kürtaj ve üremeyi engellemeye yönelik yapılan büyü ve iksirlerle alakalı olarak kabul görmüştür artık.¹²¹

Dolayısıyla bu işlerden paralar kazanılırken Engizisyon da bir Cadı Avı başlatmış ve bu tarz yerlerde de bağımsız kadınları diri diri yakmışlardır. Bu sırada ruhban sınıfı tarafından kadını şeytanla özdeşleştiren ve tehlikeli doğasından söz eden yazılar yazılmaya dahi başlanmıştır.¹²²

Bu cadı davalarına gelince burada en merak edilen konulardan biri de cadılara yapılan sorgulama şekilleridir. Bu sorgulama üç aşamadan oluşmaktaydı:¹²³

1. İyi niyetli sorgulama: Yargıç tarafından şeytan ile cinsel birlikteliğin olup olmadığına dair detaylar içeren sorgulama kısmıdır.
2. İyi niyetli sözlü sorgulama bitiminde eğer suç itirafı gelmemiş olursa bir sonraki sorguya geçilirdi.
3. Ayrıntılı sorgulama: Buna suçu itiraf aşaması da denir. Burada kullanılan yöntem, işkence yapılması şeklindedir.

Sorgulamalar sırasında çok farklı işkence teknikleri uygulanmaktaydı. En çok uygulanan işkence yöntemleri arasında ayaklara darbe uygulanması ya da parmakların çekiçle ezilmesi

121 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, s. 180.

122 Jess Wells, *Kadın Gözüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi*, (Çev. Nesrin Arman), Pencere yay., s. 27-28.

123 Yücel Aksan, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, s. 355-368.

yanında cinsel içerikli işkencelerden olan kerpeten, pense ya da göğüs pençesi gibi aletlerle göğüs uçlarının kesilmesi, ağız rektumu denilen ve ağız sonuna kadar açılarak ağzın içini parçalayan bir alet kullanılması gibi işkenceler bulunmaktaydı. Bunun yanında kurbanı huni yardımıyla su içirilmesi diye bahsedilen su işkencesi de en çok uygulanan metodlardan biriydi.¹²⁴

İşkence aşamasında en son safhada inanılan psikolojik realiteye varabilmek için derinin soyulması zorunlu idi. Çünkü ruhun bedenle ilişkisinin zalimler ve cadılar tarafından paylaşılan bir anlayışın parçası olduğuna inanılmaktaydı.¹²⁵

Sorgulamanın yetersiz kaldığı zamanlarda ise bir kişinin cadı olup olmadığını anlamak için bazı yöntemler uygulanırdı. Bunlar:¹²⁶

a) Su Deneyi: Sıcak veya soğuk su ile gerçekleştirilirdi. Hedef, bu kaynar suyun yol açtığı yaraları iyileşme zamanını kontrol etmek. Çünkü bu yaralar, erken iyileşirse zanlı suçsuz geç iyileşirse zanlı cadı demekti. Soğuk su deneyinde ise kadının eli ve ayağı bağlı şekilde dereye, ırmak ya da sığ bir denize atılır eğer zanlı su yüzeyine çıkarsa cadı olduğu anlamına gelirdi çünkü bu durumda suyun bile onu kabullenmediğine inanılıyordu. Cadı olduğu kanıtlanan zanlılar, daha sonra yakılırdı. Ve genelde cadı olduğuna dair çok yoğun şüphelerin olduğu kadınlara uygulanırdı.

b) Ateş Deneyi: Sıcak su deneyinde olduğu gibidir. Ateşe atılan bir nesnenin alınması istenir ve oluşan yaraların çabuk iyileşip iyileşmemesine göre hüküm verilirdi.

124 Yücel Aksan, "1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, s. 365.

125 Jonathan Barry- Marianne Herster and Gareth Roberts, *Witchcraft in Early Modern Europe*, s. 214.

126 Rebecca L. Stein Frankle- Philip L. Stein, *Anthropology of Religion, Magic and Witchcraft*, Allyn & Bacon/Longman yay., Boston, 2005, s. 157; Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, s. 274; P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka Plan Çalışması*, s. 204-205; Yücel Aksan, "1450-1750 Yılları Arasında Avrupa'da Cadılık", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, s. 355-368.

c) İğne Deneyi: İnanca göre cadının vücudunda bu durumu gösteren bazı işaretler vardı. Benler, siğiller, lekeler...vb. İşte iğne deneyi ile cadıların vücutları önce traşlanır sonra ortaya çıkan bu işaretlere iğneler batırılarak zanlının acı hissedip hissetmediğine bakılırdı. Çünkü inanca göre eğer bu işaret şeytan belirtisi ise cadıya acı vermezdi. Ayrıca bazı durumlarda bu benlerin kanamaması bile cadılık alameti sayılırdı. Bunlara karşın işkenceye karşı olan İngiltere, işkence yerine itiraf ettirmede farklı teknikler keşfetmişti. İşte iğneleme tekniği, bu amaç için kullanılan yöntemlerden biri olmuştur.

d) Gözyaşı Deneyi: Genel kanıya göre cadılar, hissiz ve duygusuz insanlardı. Bu yüzden ağlayamazlardı. Bu düşünceden yola çıkarak cadıların ağlatılmasına çalışılmıştır. Eğer cadı, ağlar ve gözyaşı akıtırsa suçsuz bulunur masumiyeti de kanıtlanmış olurdu.

Resim 12:¹²⁷

e) Kantar Deneyi: Ruhunu şeytana vermiş olan bu cadılar, kantar üzerinde tartıldıklarında hafif ya da ağır olmalarına göre karar verilirdi. Ancak bu deneyde ilginç şekilde kantarın

¹²⁷ <https://www.elitereaders.com/weighing-scale-for-witches-oudewater-town-netherlands/>, 20.04.2018, 17:38

diğer tarafına konulan ağırlıktan hafif gelirse cadı, suçlu sayılır ağır gelirse de kantarı büyülediğine inanılırdı. Zanlının kurulmasının tek bir yolu vardı. O da kantardaki ağırlığa denk gelmek ki; bu da tamamen şans idi.

Bunlara ek olarak tabut ve yüzdürme yöntemi de çok uygulanmaktaydı:¹²⁸

f) Tabut Deneyi: Büyücü tarafından büyü ile öldürülen ceset, büyücü ile yüzleştirilirdi. Büyücü, cesede dokunduğunda cesette bir değişim ya da kanama olursa o kişi cadı sayılırdı.

g) Yüzdürme Deneyi: Sorgulama aşamalarından en ünlüsü ise “Cadıyı yüzdürmek” diye adlandırılan yöntemdi. Cadı çırlıçıplak soyulup elleri ve ayakları birlikte bağlanıyor, sonra da tekrar tekrar nehre veya göle atılıyordu. Batmazsa suçlu; batarsa, masumdur. Bu kesin bir yöntem olarak kabul edilirdi. Çünkü ilahi bir işaret olarak suyun onları içine çekmeyi reddedecek ve kutsal vaftiz suyu da onları savurup atacaktı.

Resim 13:¹²⁹

128 Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, s. 277; Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza -Arzuyu Yargılamanın Dörtbin Yıllık Tarihi*, s. 143.

129 <http://www.theoccultmuseum.com/historic-persecution-witches-led-infamous-salem-witchcraft-trials/>, (07.08.2018 20:23)

Resim 14:¹³⁰

Resim 15:¹³¹

130 <https://tr.pinterest.com/pin/545428204851031625/> , 20.04.2018, 17:38

131 <http://www.cvltnation.com/the-hammer-of-the-witches/>,20.04.2018, 17:38

Özellikle XIV. ve XV. yüzyılda cadılık suçlamasının siyasi rolünün yanı sıra sosyal bir işlev ile birlikte de açığa çıkmaktaydı.¹³²

XV. yüzyılı kapsayan bütün Cadı Avı sürecinin ana eksenini oluşturan şey, Hristiyanlığı yok etmeye yönelik bir hareketin olduğu düşüncesi idi. Ve bu ittifakta var olan efendi-köle durumunun nedenini de yine kadının zayıf karakteri ve cinsel açlığına bağlamış olan Kilise yaptığı sorgulamalar ve deneyler sonucunda yakaladığı binlerce kadına cadı diye zulmetmiştir.¹³³

Aslında bu kadar anlatıdan sonra akılda kalan ise “Peki, Kilisenin başlattığı Cadı Avı çılgınlığı, neden halk tarafından bu kadar destekçi bulmuştu?” sorusu olacaktır. Bu sorunun cevabını araştırdığımızda karşımıza farklı siyasi, dinsel ve sosyolojik boyutlar çıkmaktadır. İlk başta dönemin en önemli siyasi olaylarından biri olan Reform hareketi ve Almanya’nın dini açıdan tekrar şekillenmesi sürecinin getirdiği dini hoşgörüsüzlük ve kaos ortamı bu miti beslemiştir denilebilir. Cadı avcısı Engizisyonun, bu miti doğaüstü birtakım teorilerle desteklemesi ve Kilisenin bu harekete resmiyet kazandırması hatta cadılığa karşı Haçlı seferi çağrısının yapılmış olması desteği arttırmıştır. Ancak cadılar, büyü ile her istediklerini yapabiliyorlarsa izlerini de büyü ile yok edebilirlerdi. Bu durumda cadı davalarında tanık kavramı anlamsız olduğundan cadıyı tespit etmek için işkence ile itiraf yöntemi kullanılmaktaydı.¹³⁴

Cadı infazları, bazen günlerce sürebiliyordu. Örneğin İspanya’da tam 2 gün süren ve 29 cadının yakılmasına kadar varan ve cadıların sabbat (şabbat) ayinine katıldıklarını itiraf ettikleri süreçler yaşanmıştır.¹³⁵

132 Franck Collard, *Orta Çağda Zehir ve Cinayet*, Yeditepe yay., İstanbul, 2005, s. 337.

133 Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, s. 109.

134 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza - Arzuyu Yargılamanın Dört bin Yıllık Tarihi*, s. 141-142.

135 Eric Berkowitz, *Seks ve Ceza - Arzuyu Yargılamanın Dört bin Yıllık Tarihi*, s.144.

Bu batıl inançlarla iblis cadılığının gerçek olduğu kanısı, uzun yıllar hafızalarda kalmıştır. Hristiyanlar, vaazlarda, şiirlerde ve hatta tiyatrolarda bile bu konuyu konuşmaya başlamışlar ve tüm bunlar, cadılık ile özdeşleşmiş bir cadı çılgınlığına neden olmuştur. Hatta bu çılgınlık, sadece sosyal yaşamda değil, edebiyata bile yansımış ve hatta Faust figürü, Theophilus figüründen türemiştir.¹³⁶

Bu aşamada Orta Çağ kilisesi de devreye girmiştir. Cadılık, büyücülük ve kadın algısı adı altında efsunlu ve bedensel bilgilerin gizemini çözmek için çaba harcamıştır. Dolayısıyla bu sorunu çözmek için farklı bir önlem olarak eğitim sistemiyle ilgilenerek yeni okullar açtırmıştır. Bu okullarda çocukluktan itibaren kendi denetim ve doktrinlerine göre yetiştirilmek istenmiştir. Böylece papazların erkeklerle ve rahibelerin de kızlarla ilgilenmesi; kızların 8-9 yaşlarına geldiklerinde din dersi ve dikiş öğrenmelerinin yanı sıra sonradan okuma yazma da öğrenmeleri sağlanmıştır. Bu süreç, Rönesans toplumunu oluşturmuştur.¹³⁷

Yakılan kadınlar, sorgular, mahkemeler, davalar ve işkenceler derken bu noktada dikkat çeken bazı önemli davalar vardı. Bunlardan birkaçına bakacak olursak; ilk örnek olarak Barbara Kurzhals'ın davası gösterilebilir. Barbara, cadılık ithamı altında yargılandığı mahkemedeki sorgusunda yaklaşık 14-15 yıldır üye olduğu cadılar tarikatında şeytanla işbirliği yaptığını ve annesinden miras kalan süpürgesi üzerinde sabbat ayinlerine katıldığını itiraf etmiş ve genç yaşta yakılarak öldürülmüştür.¹³⁸

Bu ölümlerin İngiltere'deki boyutuna bakacak olursak, Kraliçe Elizabeth döneminde de 125 kişi büyücülük suçlamasına

136 Jeffrey Burton Russell, *Orta Çağda Şeytan*, s. 397-398.

137 Françoise Heritier,-Michelle Perrot-Sylviane Agacinski- Nicole Bacharan, *Kadınların En Güzel Tarihi*, (Çev.Yonca Aşçı Dalar), Türkiye İş Bankası Kültür Yay.,İstanbul, 2014, s. 59.

138 Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, s. 128.

maruz kalırken bu sayı, XVI. yüzyılda Venedik'te 199, Brescia'da 140, Cenevre'de de yaklaşık olarak 500 kişiye ulaşmıştır. 1586 yılında, Trier başpiskoposu da büyücülük ve cadılık ithamı ile 118 kadın ve iki erkeğin yakılmasını istemiştir.¹³⁹

Bazı yerlerde ise işkence gören cadıların masum olduklarına karar verilmiştir. Çünkü işkence yoluyla masum olanların anlaşıldığını ve bu kişilerin bir tür şeytani içsellikten yoksun olduğunu söyleyerek bu davalar sonuçsuz kalmıştır.¹⁴⁰

Büyülere gelince Orta Çağ'da ¹⁴¹büyüler; pratik büyüler ve yüksek büyüler diye ikiye ayrılmaktadır. Pratik büyüler, genellikle günlük hayatı kolaylaştırmak için yapıldı. Bunlar, daha çok bitkilerin karışımları ya da bazı sözcükleri dile getirip bir yere yazmakla ilgilidir. Ve genellikle belli bir ücret karşılığında yapıldı. Yüksek büyüler ise daha çok ayrıntılı ritüellere sahip olan ve çeşitli ruhların da içinde yer aldığı olayları kontrol etme amaçlı olan büyülerdir.¹⁴²

Aslında büyü, sadece cadılar için değil Orta Çağ bireyinin dünyasında her açıdan önemli olan bir unsur olarak hep var olmuştur. Ancak cadıların sadece kötülük yaymak için büyüler yaptığı düşünülürdü. Cadıların bazı bitkilerden belirli miktarlarda kullanarak hazırladıkları büyülerle ya da söyledikleri söylemlerle kendi amaçları uğruna doğayı büyüleyerek onu kontrol ettiklerine inanılırdı. Örneğin karanlıktan önce evde olması gerekiyorsa gün batımını geciktirme büyüsü yapar ya da bahçe işleri ve avcılıkla ilgili büyüler yaparlardı. Örneğin hazırladıkları zehri oka ya da mızrağa sürerlerdi.¹⁴³

139 P. Smith, *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka Plan Çalışması*, s. 207.

140 Jonathan Barry- Marianne Herster and Gareth Roberts, *Witchcraft in Early Modern Europe*, s. 214.

141 Michael Johnstone, *The Ultimate Encyclopedia of Spells*, s.4.

142 Michael Johnstone, *The Ultimate Encyclopedia of Spells*, s. 27.

143 Rebecca L. Stein Frankle-Philip L. Stein, *Anthropology of Religion, Magic and Witchcraft*, Allyn& Bacon/Longman Publishers, Boston, 2005, s. 148,149.

Bununla ilgili olarak 1384 ve 1390 yıllarında Milano’da Engizisyonun yaptığı duruşmalardan birinde iki kadın, hem yaşayan hem de ölülerden oluşan büyü yapılan bir cemiyette olduklarını kabul etmişlerdir. Hatta bu kadınlar, Diana Herodias’ın yönettiği cemiyetteki toplantılardan birinde kutsal yemeklerde yedikleri hayvanların Tanrıça tarafından kemiklerinden tekrar diriltildiğini söylemişlerdir. Hatta cemiyetin yönetcisi Diana’nın cemiyet üyesi olan bütün cadılara hastaları iyileştirme ve hırsızları yakalama için şifalı otlarla nasıl büyü yapacağını göstermiştir.¹⁴⁴

Bazı kaynaklarda ise cadıların bu doğayı etkilemek için yaptıkları hava büyüünden bahsedilir. Bu sayede istedikleri anda yağmur, kar ve dolu yağdırarak ürünlere zarar verirlerdi.¹⁴⁵

Bunun yanı sıra cadı kadınların yaptıkları kara büyü kavramı vardır ki bu, günümüzde dahi bazı Afrikalı kabilelerde yapılan büyü ritüellerine benzerler. Bu törenlerde Najova cadılarının da yaptığı gibi erkekler de toplanıp üzerlerine sadece maske ve mücevher takıp cesetlerle ve ölmüş kadınlarla sohbet ederlerdi. Bu yamyam cadıların mezarlıkta oturmaları, ölüler dünyasını anlayıp insanların ruhlarını ele geçirmeyi öğrenmelerine dair inanışlar, bugünkü Afrika kültürlerine XVII. yüzyıl Avrupası cadılarından kalan bir mirastır aslında.¹⁴⁶

Ayrıca bazı kaynaklarda da zararlı büyülerden bahsedilmektedir. Bunlardan biri de eşik büyüüdür. Ayrıca A. Mindelheimer adlı bir köylü, bu büyü yüzünden 23 atının telef olduğu iddiası ile komşusunu Engizisyona şikayet etmiştir. Bu büyüde cadılar, farklı resim, nesne ya da malzemeleri büyü yapmak istedikleri insanların evlerinin eşiğine ya da çok sık geçtikleri bir yere gömerler. Buradan geçen insan ya da hayvan ölmüş.

144 Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi/Muhammed’den Reform Çağma*, s. 259-260.

145 Haydar Akın, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, s. 114-116.

146 Michael Johnstone, *The Ultimate Encyclopedia of Spells*, 2006, s. 28.

Ayrıca bu büyücü kadınların insanların kanlarını emerek onları kuruttuklarına ve kötürüm yaptıklarına da inanılırdı. Bunun için aniden gerçekleşen yürüyememe, eklem tutulmaları, yaşam gücünün zayıflaması gibi durumlar büyü etkileri sayılırken bu cadıların efsunlaşmış kremler, putlar iksirler, zehirleri kurbanların yiyeceklerine karıştırma, eşyalarına sürme ya da kıyafetlerinde uygulama boyutu ile de kurbanlarını hastalandırdıklarına inanılırdı.¹⁴⁷

XVI. ve XVII. yüzyıllardaki bu Cadı Avında amaç, bu sapkın tapınının yok edilmesi idi. Çünkü bu durum, Hristiyanlığın zarar görmesine sebep olmaktaydı. Bu kadınların işkencelere uğramasında erkeklerin de payı büyük olmuştur. Çünkü erkekler, doğaüstü güçlerde çözümü arayan bu kadınların kendilerini yiyip belki de cinsel iktidarlarını elinden alacağı korkusu ile eşcinselliğe bile yönelmişlerdir. İşte bu kollektif bilinçaltı öğretisi, Orta Çağ'da cadı figürüne miras olarak kalacaktır.¹⁴⁸

Orta Çağ dünyasında kadına verilen en büyük toplumsal görev, namuslu olma görevidir. Aslında dönemin kadın figürüne uymayan zıt karakterdeki bu kadınlar, Cadı Avı ile temizlenmeye çalışılmıştır. Böylece dönem erkeğinin istediği bir kadın fikri yayılmaya başladı. Bu modele göre kadının toplumsal rolü şöyle olmalıydı. Doğurgan, cefakâr ve fedakâr ve kendini çocuğuna adayan anne modeli. Yani Orta Çağ'da Bakire Meryem'in sembolü olan iffetli kadın modeli, tüm kadınlardan beklenen bir ödevdi. Bu çılgınlık döneminde özellikle kırsal bölgelerdeki erkekler, kendi ideal yapılarına uymayan kadınları ruh çağırma, büyü yapma gibi suçlarla itham edip damgaladılar. Bu Cadı Avı sürecinde kentli erkeklerin böyle ithamlarına pek mahkeme kayıtlarında rastlanmamış olması

147 Haydar Akin, *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2011, s. 118-120.

148 Françoise Heritier,-Michelle Perrot-Sylviane Agacinski- Nicole Bacharan, *Kadınların En Güzel Tarihi*, s. 73.

cadı figürünün kentli erkek için tehlikeli bir kadın modeli olmadığının göstergesidir.¹⁴⁹

Oysaki kadınlara karşı bu kadar acımasız bir bakış açısından Orta Çağ bireyinin farkında olmadığı bir nokta vardı. O da Orta Çağ'da hangi sosyal statüde olursa olsun ekonomik kaoslardan en hızlı etkilenen grubun kadınlar olmasıydı. Çünkü tek görevi, kocasına kadınlık yapmak ile sınırları daraltılmış olan kadının mal, mülk edinme ve belli bir gelire sahip olma gibi imkanlara sahip olması zordu.¹⁵⁰

Tüm bu inanışlar, suçlamalar derken kadınların üzerindeki toplumsal otokratik yapı da artmaya başlamıştı. Örneğin kadınların disiplinsizliğini ve toplumsal hayattaki varlık amaçlarını eleştiren ve vaazlar veren ruhban sınıfı, fahişeliği düzenlemeye çalışan kent kanunları yani toplumu saran bu kadın düşmanlığı sonucunda üzerinde toplumsal baskının arttığı kadın, kendini değer görebileceği farklı alanlara yöneltmiştir. Bunu heretik akımlar içerisindeki etkinliklerine bakarak daha iyi anlayabiliriz.¹⁵¹ Bu katıldıkları ve liderlik yaptıkları gruplardan birtaneside köylü isyanlarıdır.¹⁵²

Bu dönemle birlikte zulüm ve işkenceler beraberinde çoğunluğu kırsal kesimlerde gerçekleşmiş olan birçok isyana sebep olmuştu. Örneğin İngiltere'de tırmıklarla, baltalarla, küreklerle, sopaları eline geçiren birçok kadınlı erkekli grup, “artık çalışmak yok” diyerek köylü ayaklanmalarını başlatmışlardır. Fransa'da aynı nitelikte isyanlar, aşırı yüksek vergiler ve artan

149 Robert Muchembled, *İşkenceler Zamanı Mutlak Krallar Devrinde İtaat XV-XVIII yüzyıllar*, (Çev:Ali Berktaş),Tüm zamanlar yay., İstanbul, 1998, 2011, s. 75-76.

150 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and PrimitiveAccumulation*, s. 30.

151 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and PrimitiveAccumulation*, s. 30-31.

152 Nicholas Wright, *Knights and Peasants*, 1981, s. 56; Norman Davies, *Avrupa Tarihi*, (Çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu, Suat Kaya), İmge yay., Ankara, 2011, s. 447.

ekmek fiyatlarına karşı oluşan kitlesel açlık nedeniyle direnişle gerçekleşmiştir. Bu ayaklanmaların hepsinin ortak yanı ise bunları organize edip, yönlendirenlerin genelde kadınlar olmasıydı. 1645 yılında Montpellier’de sefil bir hayat yüzünden ölmekten kurtulmak için meydan okuyan kadının başlattığı isyan ve 1652 yılında Cordoba(Kurtuba)’da yine aç ve yoksul bir hayata karşı direnmek için başkaldıran bir kadının başlattığı isyan, buna en önemli örneklerdir.¹⁵³

1620’lerden itibaren ticaret ve üretim sektöründe başlayan rekabet ve ekonomik sıkıntılar, beraberinde yeni tutumların gelişmesine neden oldu. Yani XVI. yüzyılda cadı zulmü artarak devam etti ve bu konuyla ilgili olarak erkekler, bir sonraki evrede bile kendilerini suçlamak yerine ortaya çıkan anti-sosyal eylemlerin nedeni olarak cadıları yani kadınları suçladılar.¹⁵⁴

Öyle ise şunu söyleyebiliriz. Cadı Avı denilen toplumsal paranoyanın başlaması ile suçlanan kadınların daha çok köylü ve yaşlı kadınlar olması ve daha çok şifa dağıtan ve doğum yaptıran ebelerin büyücü olarak adlandırılması gösteriyor ki; bu çılgınlığın sebeplerinden birini de iş gücü ve nüfuz artışı arasındaki ilişkinin kontrol edilmek istenmesi oluşturmaktadır. Çünkü onların amacı, kadının üretkenlik dürtüsünü iş gücü ve emek birikiminin hizmetine sunarak o dönemdeki ekonomik yapıyı düzenlemektir.¹⁵⁵

Cadı Avı döneminde kadınlara yapılan suçlamalar, kadını şehvet düşkününü bir unsur olarak gösterse de Kilisenin cinsel ilişkiyi günah eylemi içinde göstermesi ile aile hayatı da zarar görmüştür. Bu nedenle mahkemelerde verilen ifadeler,

153 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and PrimitiveAccumulation*, s. 174-179.

154 Christopher Hill, *The World Turned Upside Down/Radical ideasduring The English Revolution*, Penguin Books, England, 1991, s. 88.

155 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and PrimitiveAccumulation*, s. 180-181.

bastırılmış duyguların sonucuydu.¹⁵⁶ İşte Orta Çağ mahkemelerinde yöneticilerin ve erkeklerin zihninde oluşan bu saplantı, aslında kendi halisünasyonlarından ya da erkeksiz olan bu dul kadınlara karşı besledikleri ve hayal ettikleri bastırılmış düşmanca duygulara bürünmüş şekinden başka bir şey değildi.

Bu hayal gücü ile toplumdan dışlanan bu kadınların kırsal kesim için hayati bir önemi vardı. Şöyle ki; onlar, sağlık hizmetlerinde çalışıyorlardı. Bu dönemin kadın hekimlerinin cadı olarak suçlanması, büyücülük ile ebelik arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu konuda Kramer ve Sprenger, eserlerinde “herkes, ebelere karşı Katolik Kilisesi yanında yer alsın” ifadesini kullanmışlardır.¹⁵⁷ 1332 yılında Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi, Jacoba Felicie adlı bir kadını tıp eğitimi almadığı halde kırsal bölgelerde hastalara baktığı için yani illegal olarak hekimlik yaptığı için mahkemeye şikayet etmiştir. Üstelik mahkemenin yaptığı sorgulama ve araştırmalarda kadına şahit olan ve çoğu hastası olan tanıklar, ondan ve tedavilerinden memnun olduklarını söylemişlerdir. Hatta bazıları ona gitmeden önce diplomalı doktorlara muayene olduklarını ama onların dertlerine çare bulamadıklarını söylemişlerdir. Mahkeme kayıtlarına bakıldığında bu suçlamaya dair verilen aşağıdaki bilgi dikkat çekicidir.

“....-hastalarının iç hastalıklarını ve enfeksiyonlarını hem de diş iltihaplarını tedavi etmiştir. Yorgunluk nedir bilmeden bütün hasta ziyaretlerini kabul etmiş, aynı doktorların baş vurduğu yöntemlerle idrar tahlili, nabız sayımı, vücut ve organların yoklanması ile muayenesini yürütmüştür.”¹⁵⁸

Buradan da anlaşıldığı gibi aslında mahkeme, onu yargılayan onun Paris’te diploması olan ve eğitim gören her doktorun

156 Robert Muchembled, *İşkenceler Zamanı Mutlak Krallar Devrinde İtaat XV-XVIII. Yüzyıllar*, s. 45

157 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, (Çev. Ergün Uğur), Kavram Yayınları, İstanbul, 1992, s. 25.

158 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, s. 32.

ulaşamadığı kadar bir doktorluk hünerine sahip olduğunu ve yetkinliğini kabul ediyor ve kendisinden memnun kalan tanıklarının onun sayesinde iyileştiğine dair ifadeleri onun aleyhine kullanıp suçunu kanıtlıyorlardı. Çünkü mahkemenin dikkatini çeken asıl nokta, Jacoba'nın mesleki yeterliliği değil; bir kadın olarak hasta muayenesine kalkışma gibi gösterdiği bir cesaretin olması idi.¹⁵⁹

Süreç sonunda cadı denilen bu kadınlar, tedavi yetkinliklerine, bedenin gizlerine ve bitkilerin tedavi edici özelliklerine sahip olan bu hekim kadınlar, aynı zamanda yaşamının ve ölümün bütün sırlarını da bilen aslında kırsal kültürün entelektüelleri idiler. Ancak toplumsal statüleri belirsizdi. Ve maalesef Cadı Avı sonrasında sayıları yavaş yavaş azaldı ve tarihin sayfalarında yerlerini aldılar.¹⁶⁰

Aslında görüldüğü gibi erkekler ve kadınlar, tıp dünyasında hekimlik konusunda şartları hiç de adil olmayan bir savaşa girmişlerdir. Çünkü bütün hedefi köylülere yardım etmek olan bu kadınlar, karşısında üniversitelerde tıp eğitimi almış erkek doktorların yeni bir statü kazanması oldukça zordu. Bunun üzerine bu yeni diplomalı doktorları koruma altına alan egemen güçlerin Cadı Avına yaptıkları katkılar sayesinde Avrupa'da erkeklere has yeni bir tıp mesleği ortaya çıkmıştı. Bu doktorlar da büyücü avcıları için tıp danışmanları olarak her daim hazır bulundurulmaktaydılar.¹⁶¹

Toplumsal olarak kadın, anne olma rolünün dışına çıkmamalıydı. Örneğin İngiliz doktorlar, parlamentoya bir dilekçe ile başvururak bazı meslekleri yapmaya cesaret eden kadınların en ağır para ve hapis cezasına çarptırılmasını istiyorlardı.

159 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, s. 34.

160 Françoise Heritier,-Michelle Perrot-Sylviane Agacinski- Nicole Bacharan, *Kadınların En Güzel Tarihi*, s. 98-99.

161 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, s. 12-13.

İşte uzun bir dönem bu baskılara maruz kalan kadınlar, daha sonra bazı haklar elde ettiler.¹⁶²

Savaşlar, şiddet, zulüm, yoksulluk ve siyasi karmaşalar içinde mücadele ederek yaşama gibi bir sosyal görevi olan kadına bu durum, biraz da toplumsal yaptırım getirmişti. Çünkü kadın, özgür değildi ve şehir kanunları parası olmayan kadını özgürleştirmiyordu. Kadınlar, toplumsal statülerini netleştirmek ve özgürlüklerini kazanabilmek amacıyla Orta Çağ'da hem cadılık davaları ve köylü isyanları hem de heretik ve sapkınlık sor-gulamaları ile çok fazla fedakarlık gösterdiler. Aynı zamanda tıptan, aileye, ticaretten, ekonomiye kadar birçok farklı alan-larda mücadele ettiler. XIV. yüzyıldan itibaren birçok alanda pek çok savaşın da kahramanı oldular. Çünkü zamanla ka-dınların erkek himayesine olan bağılılıkları azalacak ve kadın-lar, tek başlarına çocukları ile yaşayıp kasap, fırıncı, demirci, şapka yapımcısı, biracı, yün tarakçısı, perakendeci gibi erkek-lere has bazı meslekler ile de uğraşacaklardı. Hatta 1300 ile 1500 yılları arasında 200'e yakın meslekle uğraşacak ve bazı loncalarda erkekler kadar etkin olmaya başlayacaklardı. XIV. yüzyıla gelindiğinde öğretmenlik, doktorluk, cerrahlık gibi iş-leri yapabileceklerdi. Hatta bu yüzyılda Frankfurt'daki beledi-yede 16 kadın doktor işe başlamıştı. Maaş karşılığı ya da ver-dikleri hizmet karşılığı para kazanan bu doktorlar, özellikle sezeryan doğumlarda ön planda olmuşlardı.¹⁶³

Elbette kadınlar için bu kadar engeli aşmak kolay olmayacaktı. Aydınlığa kavuşmak ve ışığı yakalamak! Ancak o dönemden gü-nümüze miras kalan bu Cadı terimi, zamanla farklı amaçlar için de kullanılmıştır. Çünkü Cadı Avı, her ne kadar Orta Çağ insanına has bir utanç durumu gibi görünse de dikkat edilirse zirve dönemi, Avrupa'nın aydınlanma süreci arefesidir. Daha önce bahsetmiş

162 Barbara Ehrenreich-Deidre English, *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, s. 34.

163 Silvia Federici, *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, s. 31.

olduğumuz gibi Orta Çağ bir arayış çağıydı. Bu Cadı Avı da bu arayışın bir yansımasıydı. Bu olaylarla birlikte Orta Çağ'ın sonlarında Kilise, yaptığı bu uygulamalarla ve koyduğu yasaklarla bireylerin günlük yaşantılarını da denetim altına almaya başlamıştır. Bunu yaparken de bunları beden merkezli yapmaya çalışmıştır.¹⁶⁴

Bu noktada Georges Duby'nin de ileri sürmüş olduğu iktidar modelleri akla gelmektedir. Bunlardan birincisi toprak mülkiyetine dayalı belli bir üretim tarzının kuşaklar boyunca korunması görevini üstlenmiş olan laik bir model, ikincisi ise tensel ilişkileri durdurmaya yönelik olarak alınan çeşitli önlemlerle kötülüğü kovmayı amaçlayan Kilise modeli.¹⁶⁵ Bu süreçle alakalı olan ise burada kadınların da bu ikinci modele uygun olarak yakılarak kötülüklerin uzaklaştırılması durumudur. Ayrıca Orta Çağ, evlilik kurumunun giderek Hristiyanlaştığı bir dönemdir ve bu noktada papazlar da dahil olmak üzere evlilik kurumu dahi değiştirilmeye çalışılmıştır. Kadının durumu da bedeni de bu noktada farklı uygulamalarla karşı karşıya kalmıştır.

Kilise, yüzyıllar boyunca papazların ve keşişlerin evli ya da çocuklu olup olmama durumunu tartıştı. Hatta bir dönem onları evlenmeme yeminine zorlamıştı. Evli olmayanların ev işlerine bakan kız denilen kişilerle ilişkileri vardı. Ancak 1129 yılında bu kızların Papazlarla yaşaması yasaklandı. XIV. ve XV. yüzyıllara kadar papazların bu tarz ilişkilerine verilen izin belgeleri yasaklanmıştır. Ve bu konuda alınan vergiler, inanılmaz bir para kazanma düzeni oluşturmuştur. Bu nedenle I. Henry'nin varisleri tarafından bu sistem oluşturulmuş ve VI. Henry zamanında ise bu durum devam ettirilmiştir.¹⁶⁶

164 Murat Arpacı, "Modernitenin Eşiğinde Toplumsal Cinsiyet Rejimi", *Doğu Batı Dergisi*, S. 63, 2013, s. 138.

165 Georges Duby, *Erkek Orta Çağ:Aşka Dair ve Diğer Denemeler*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı yay., 1991, s. 29.

166 E.J. Burford, *Bawds and Lodgings: A History of the Bankside Brothels*, Peter Owen, Londra, 1976,s.103. Ayrıntılı bilgi için bkz. St. Augustine, *Confessions with English Translations by William Watts*, c. I-II, Londra, New York, 1631.

Görüldüğü gibi oluşturulan bu şiddet ortamının bir stratejisi, amacı, biçimi ve de siyasi hedefi mutlaka vardır. Bunun için Orta Çağ, işkencenin altın çağı idi. Ancak bu sürecin sonunda bilim adamları söylemlerini devam ettirip yavaş yavaş da olsa modernliğe doğru bir evrime zemin hazırlamaya başladı. Böylece Avrupa Aydınlanma Çağı'na ulaşmıştır.

Ancak kişiler arası şiddet ile diğer şiddet ilişkilerini birbirinden ayırmak bazı zamanlarda ayırt edilebiliyordu. Örneğin XIV. yüzyılda Avrupa'nın ünlü ailelerinden olan Tolomei ve Salimbeni aileleri aslında birbirine düşman olan ailelerdi. Ayrıca Malavolti ve Piccolomini aileleri de onlar gibi olup aralarında kan davaları dahi vardı. Ancak kan davalarının yaygınlığı, Orta Çağ'daki öldürme oranlarını yükselten temel etmenlerden biriydi. Özellikle de Galler ülkesi ile İskoçya, bu konuda ünlüydü. İngiltere'de XIV. yüzyılda bu rakam daha da yükselmiştir.¹⁶⁷

Avrupa'da öldürme oranları, XIV. yüzyılın ikinci yarısında 100.000 olup yerleşik kişi başına yaklaşık olarak 110 idi.¹⁶⁸ Genel olarak 1300 ile 1550 yılları arasında öldürme oranları yükselmiştir ve kan davaları zaman zaman artmıştır.¹⁶⁹ Floransalı aristokratlar ise iktisadi rekabet ya da makam elde etmek için barışçıl amaçlarla, bazen kan davalarını devam ettirmeyi dahi tercih etmişlerdi.¹⁷⁰

Orta Çağ'daki bu şiddetin çoğunlukla o sırada ortaya çıkan anlık dürtülerin ya da kontrol edilemeyen öfkenin eseri olduğu da söylenebilir. Her toplumda insan davranışı öğrenmeye

167 James Buchanan Given, *Society and Homicide in thirteenth century England*, Stanford University yay., Stanford, 1977, s. 5,6,10,11.

168 Marvin B. Becker, "Changing Patterns of violence and justice in 14th- and 15th century Florence", *Comparative Studies in Society and History*, 18/3, 1976, s. 287.

169 Ayrıntılı bilgi için bkz. Samuel K. Cohn, "The Black Death End of Paradigm", *AHR*, 107,3, 2002, ss.703-738.

170 Peter Spierenburg, *Cinayetin Tarihi*, (Çev. Yiğit Yavuz), İletişim yay., İstanbul, 2010, s. 120.

dayanır. Saldırganlık, aniden ortaya çıkmış olsa da buna da bir sebep gerekir. Orta Çağ'daki kadın-erkek davranışları modern insanların davranışlarına nazaran daha fazla dürtüler tarafından belirlenmekteydi. İşte asıl konu budur. Bu olgular, sürekli bir tartışma konusu olmuştur. Bir deyişte söylendiği gibi “sev-giler ve nefretler, giysilere benzerdi; taşıdıkları pek çok anlam vardı, herkes görsün diye bedeninin dışında taşınır ve kolayca değiştirilirlerdi”.¹⁷¹

Anlaşıldığı üzere dünyada değiştirilemeyen tek olgu şiddettir.¹⁷² Buna karşılık Duby, bu bakış açısıyla temellendirilen zemini şöyle belirtmektedir: “Günahkâr varlık olan kadınların doğal sapkınlıkları, eğer gözetim altında tutulmazlarsa büyük bir tehlike taşımaktadır”.¹⁷³

İşte tüm bu nedenlerden dolayı geçmişten gelen sorular vardı. İlginç olan ise çağlar değişse de bu sorulardan en önemlisinin değişmemesi idi. Bu sorular, şöyledir:

- Querelles des Femmes (Kadınlarla ilgili Tartışma)
- Quid est mulier? Kadın nedir? Tertullianus, M.S. 200 civarı.
- Kadın nedir? Christine de Pizan, 1402.¹⁷⁴

Görüldüğü üzere bu sorularda değişen tek şey, sorulduğu zaman idi. Ayrıca bu sorular, teolojik ayrılıkların ve sapkınlık suçlamalarının (Marguerite Porete, 1310 yılında Paris'te yakılmıştır) etkisindeydi. Böylece 1400'lü yıllarda gerçek bir fikir çatışması yaşanmaya başladı. Bu tartışma, ilk defa bir kadının sesini erkeklere yükseltmesinden kaynaklanmıştı. Bu kadın da

171 Daniel Lord Smail, *The Consumption of justice. Emotions, Publicity and Legal culture in Marseille, 1264-1423*, Cornell Üniversitesi yay., Ithaca, 2003, s. 93.

172 Ahmet Kuyaş- Halil Berktaş -Zafer Toprak “Tarihçi Gözüyle Şiddetin Tarihi Üzerine Bir Söyleşi”, *Cogito Dergisi*, Yapı Kredi Yayınları, c..6-7, İstanbul, 1996, s. 205.

173 Georges Duby, *Erkek Orta Çağ:Aşka Dair ve Diğer Denemeler*, s. 31.

174 Gisela Bock, *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, (Çev. Zehra Aksu Yılmaz), Literatür yay., İstanbul, 2004, s. 3.

Christine de Pizan idi. Venedik doğumlu olup kocasıyla Paris'e taşınmış ve V. Karl'ın sarayında yaşamıştı. Dul kaldığında ise geçimini yazı kopya ederek ve de yazarak sağlamıştı. "Roman de la Rose" ile kurulan kadın ve erkek imgesini Fransız aydınlarıyla tartışmış ve de "Kadın nedir?" diye hep sormuştur Christine. "Onlar, yılan mı, kurt mu, aslan mı ejderha mı ya da insan doğasının kandırılması ve de üstesinden gelinmesi gereken düşmanları mı?" diye sorular sorulmaktaydı. Fransa'nın bu ilk büyük edebiyat tartışmasının konusu, kadınların ne olduğunun yanı sıra edebiyatın da taşıdığı anlamdı. Christine, kendi sesini ironik bir dille aktarıyordu. "Gün boyunca kanatçıklarını çırparak cır cır öten minik bir çekirge" diye tanımlardı. Dolayısıyla o, bir paradoksu dile getirmekteydi. Yani sıra dışı yaşamı ve yazı yazması nedeniyle bir erkek gibi davranmaktaydı yani "devenir homme". Hatta çalışmalarından dolayı Paris Üniversitesi İdari başkanı Jean Gerson, Christine'e destek olarak onu "insignis femina, virilis femina" diye tanımlamaya başlamıştı. Ancak onun cesareti ve zekası onun karşıtları tarafından küstahlık olarak algılandı. Ve onun hakkında şöyle ithamlarda bulunuldu: "Ey budala kibir! Dikkat et de, ötüşü övülüyor diye daha da yüksek sesle ötmeye başlayınca gagasındaki lokmayı yere düşüren karganın başına gelenler senin de başına gelmesin". Christine'nin kadın düşmanlığı ile ilgili konularda yaptığı tartışmalarda en dikkat çeken eser, "*Livre dela Citedes Dames* yani Kadınlar Kenti Kitabı" (1404-1405) idi. Bu kitapta daha önce kendilerine yapılan hakareti tersine çevirerek şöyle deniyordu: "Sevgili kadınlar, erkeklerin sizi bir yandan zayıflık, düşüncesizlik ve sebatlılıkla suçlarken bir yanda da hayvanlar gibi zorla ağırlarına düşürmek için akla hayale gelebilecek en tuhaf yolları ve aldatma manevralarını kullandıklarını asla aklınızdan çıkarmayın. Kaçın, kaçın sevgili kadınlar!". Kadınların dikkatli olmaları gerekiyordu; çünkü sonunda bunun bedelini daima kadınlar ödüyordu".

Tüm bunların somut kanıtını da cadı sıfatıyla kadınların yakılmasında görmekteyiz.¹⁷⁵

Tertullian ise kadını “lağımın üzerine kurulmuş bir tapınak” olarak tanımlamıştır. Günahkârlar ve azizler. Onlar, Hristiyanlığın başlangıcından uzun zaman önce bizleri iyi kadınlar ve kötü kadınlar olarak nitelediler. Biz Papalardan önce de satın alınan ve satın alınmış olanlardık. İşte tüm bu görüşler, Hristiyanlığın kadın bedeninden tiksilmesi, önce alçakça bir ölüme mahkum edip ardından doğumun iğrençliğinden arıtmak için ölümsüzlük payesi vermesine benzetilmektedir.¹⁷⁶

Johann Nider, 1437 yılında yazdığı Formicarius’ta kadınların şeytani güçleri olduğuna inandığını belirtmektedir. Ayrıca 1500’lü yıllarda Agostino Strozzi, “Eğer erkekler gibi kadınların da geçmiş hakkında yazmalarına izin verilmiş olsaydı tarihte kim bilir nasıl parıl parıl parlarlardı” demiş ayrıca 1400’lü yıllarda ise Christine ise “Eğer kitapları kadınlar yazsalar, her şeyin farklı olacağını adım gibi biliyorum; zira onlar, haksız yere suçlandıklarını gayet iyi biliyorlardı.”¹⁷⁷

Dolayısıyla Avrupa Hristiyan tarihi açısından bakıldığında Aydınlanma Çağı’na ulaşılan bu süreçte bu karamsarlık artık yerini insanın değerli olduğu hümanist akımlara bırakacaktır. Yeni gelişen bu iyimser hümanizma ile insanın yaratıcının yeryüzündeki yansıması olduğu kabul edilecek ve bütün Orta Çağ’ı kapsayan bu karamsarlık dengelenecekti.¹⁷⁸

Orta Çağ’ın genel düşünme yapısı tek bir mantık üzerine kurulu idi. “pro et contra” (lehinde ve aleyhinde).¹⁷⁹Bunu unutmamak gerekir.

175 Gisela Bock, *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, s. 13-14.

176 Simone de Beauvoir, *The Second Sex*, Vintage, New York, 1974, s. 103.

177 Gisela Bock, *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, s. 14-15.

178 Şevket Özcan, *Dinlerin İnsana Verdiği Değer (Yahudilik, Hristiyanlık Ve İslam Örneği)*, Basılmamış Y. Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara 2013, s. 23

179 Betül Çotuksöken, *Orta Çağ Yazıları*, Notos Kitap Yay, İstanbul 2011, s. 161.

Bu süreçlerin günümüze yansımalarına bir geçiş yapacak olursak kadınlar, küllerinden doğdu mu acaba? Bu konuda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. 1949 yılında Beauvoir, 1949 yılında patriyarkal mantığın hem kadını hem de doğayı öteki olarak gördüğünü belirtmiştir.¹⁸⁰ İşte bu düşünceyle birlikte toplumsal cinsiyet ve ekoloji çalışmalarının kaynaştırılması başlamıştır. Böylece yeni bir sentez, ortaya çıkmıştır.

Bu sentez ise “ekofeminizm”dir. Ekofeministlerin neyi savunduklarını Warren şöyle anlatmaktadır:

1. Kadının baskı altına alınmasıyla doğanın baskısı arasında dikkate değer bir ilişki vardır.
2. Bu ilişkilerin içeriğini anlamak kadının ve doğanın baskı altına alınmasını anlamak için gereklidir.
3. Feminist eylem ve teori ekolojik bakış açısına sahip olmalıdır.
4. Ekolojik sorunlara getirilen çözümler, feminist bakış açısına sahip olmalıdır.¹⁸¹

Kültürel ekofeminizm ise farklı bir bakış açısıyla dünyadaki hayatın iyileştirilmesi ve kadının özgürleştirilmesi için erkek egemen dil, din ve kültüre karşı çıkmaktadır. Kültürel feminizm, Batı patriyarkal sistem içerisinde kadınların ve doğanın zarar görmesini kültürel ve tarihsel açıdan kadınla özdeşleştirmiştir. Yani kadının durumunu bunlara bağlayarak yeni bir bakış açısı ortaya atmıştır. Bazı ekofeministler ise Yahudi ve Hristiyan geleneğe karşılık doğanın bilgeliğine sahip olan eski cadıları ve onların ekolojik bilgeliklerini övmeyi tercih etmişlerdir.¹⁸²

180 Metin Demir, “Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm”, *Doğu Batı Dergisi*, S. 63, 2013, s. 15.

181 Karen Warren, “Feminism and Ecology: Making Connections”, *Environmental Ethics* 9, 1, 1987, ss. 3-20.

182 John Barry, *Environment and Social Theory*, Routledge, 2007, s. 188.

Metin Demir, Shiva ve Mies'in farklı kültür yaklaşımlarına karşı kadın erdemliliğini şöyle aktarmaktadır:

“Bizim tinselliğimiz bu dünya tinselliğidir, öteki dünya gibi bir spiritüellik değildir. Dinden ziyade bir büyüye benzer. Aşkı ve yaşamı bağrına basan kadın duyumsallığı ve cinselliğinin yüceltilmesidir. Nasıl ki; modern dönemin başında patriyarkal mantık bilimi ve teknolojisi ile kadının yani cadıların bilgeliğini ve doğaya yatkınlığını ortadan kaldırarak gelişebilmişse, bugün feminizm de bunun farkında olmalıdır.”¹⁸³

Görüldüğü gibi “Kadın ve Doğa”, endüstriyel kapitalizm ve patriyarki sebebiyle acı çekmektedir. Kadını ve doğayı birleştiren onlara kader birliği yaptıran şey, ikisinin de bu erkek egemen kurumlar tarafından sömürülmesidir.¹⁸⁴

Carolyn Merchant, sömürgeci Batı'nın mantığı ile doğayı keşfederken “keşif mantığı ve Cadı Avı mantığı kesişmektedir” diyerek yeni bir fikir ortaya atmıştır. Bunu açıklayan en iyi örnek de 1991 yılında Bangladeş'te Fordham tarafından yapılan bir araştırma sırasında meydana gelmiş bir kasırgada 140.000 insanın ölmesi ve bunların %90'ının kadın ve çocuklardan oluşmasıdır. Dolayısıyla burada doğal afetlerin de toplumsal cinsiyet boyutu ele alındığında en dikkat çeken unsur, kadınların daha fazla etkilenmiş olmalarıdır.¹⁸⁵

Geç Orta Çağ'da başlayan ve sonraki yüzyıllara yansımış olan bu acı öykülerin cesur kahramanlarının yaşam öyküleri de sonradan değerli hale gelmiştir. Bunların hepsi gerçekten üzücü boyutta olsa da değerli ve yaşanmış hayat izleridir. Keane şöyle demiştir: “Bu tür öyküler, gelecek kuşakların dikkatlerini

183 Mies Maria, Shiva Vandana, *Ecofeminism*, Fernwood yay., 1993, s. 23; Metin Demir, “Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm”, s. 20.

184 Metin Demir, “Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm”, s. 27.

185 Metin Demir, “Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm”, s. 30.

çekecektir, ama yalnızca, tarihçilerin altını çizmek zorunda kalacağı muazzam vahşet nedeniyle.”¹⁸⁶

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, Cadı Avı kasıtlı bir kadın avı mıydı? Bu tartışılırken feministler, bir nevi bunu sınırlı kaynaklarla kullanmış da olabilirler. Bu konu sayısız cadılık ve cinsiyet tartışmalarına yol açmıştır. Bunlardan en dikkat çeken Margaret Murray’ın çalışmalarıdır. Kendisi antropolojik bir bakış açısıyla büyücülük üzerine çalışmıştır. Murray, Avrupalı cadıların bir Hristiyan doğurganlık kültünün kalıntıları olduğunu teorileştirmiştir.¹⁸⁷Bu çalışmalar, 1952 yılında ilk basıldığı zaman feministler arasında çok popüler olmuştur. Çünkü o, pagan dinini ilk arayan kişidir.¹⁸⁸

Dolayısıyla buradaki temel tartışma konusu, “Cadı Avının asıl amacı, güçlü kadınları yok etmek miydi?” sorusudur. Aslında cevap “Evet” olabilir. Çünkü amaç, Tanrıça’yı öldürmek ve bu tarz kadınların var olduğu toplumu saflaştırmak idi.¹⁸⁹

Bunun yanı sıra Daly, cadı zulümlerini “kadının soykırımı” veya “soykırım” olarak tanımlayan ilk kişiydi. On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda Avrupa’yı “cadı yakma” olarak adlandırdı.¹⁹⁰Jules Michelet ise cadıları iyileştirici olarak anlatmıştır. Çünkü yıllardır insanların sadece tek ve bir tek iyileştiricileri vardı o da büyücülerdi. Eğer onun şifası başarısız olursa onlar, büyüyü kötüye kullanırlardı. Ve de “cadı” olarak ilan edilirdi.¹⁹¹

186 John Keane, *Şiddetin En Uzun Yüzyılı*, (Çev. Bülent Peker), Dost Kitabevi, Ankara 1998, s. 13-14.

187 Margaret Alice Murray, *The Witch-Cult in Western Europe*. Oxford: Clarendon yay., 1921, s.12,191.

188 Christina Lerner, *Witchcraft and Religion: The Politics of Popular Belief*, (Ed. Alan Macfarlane), Basil Blackwell yay., New York, 1984, s. 48.

189 Mary Daly, *Gyn/Ecology: The Metaethics of Radical Feminism*, Beacon yay., Boston, 1978, s. 183.

190 Mary Daly, *Gyn/Ecology: The Metaethics of Radical Feminism*, s. 202.

191 Jules Michelet, *Satanism and Witchcraft*, (Çev. A.R. Allinson), The Citadel yay, New York, 1939, x.

Kadınların yakılması konusunda bazı ilginç tasvirler vardır. Şöyle ki, nazik bayanların, Sermo Generalis- auto -da-fé (Engizisyonun yakma kararının uygulanması)'yi görünce yanmış beden kokusunu kendilerinden uzaklaştırmak için yelpaze kullandıkları anlatılanlar arasındadır.¹⁹²

Bunun en büyüğü Toulouse kentinde Bernard Gui tarafından 1310 Nisan ayında olmuştur. 5 Nisan Pazar'dan 9 Nisan Perşembe'ye kadar devam etmiştir. Burada 51 mahkum, 86 tutuklu, 10 ölü ve onların malları ve benzeri yakılmıştır.¹⁹³

Başka bir görüşe göre ise Larner, kadın düşmanlığının ve ataerkilliğin Cadı Avının sebebi olamayacağını bunun için başka koşullar ve şartların var olduğunu belirtmektedir¹⁹⁴ Hatta Larner, bunun cinsiyete özgü değil de cinsiyete bağlı bir suç olduğunu ve cinsel bağlılığın bunu teşvik etmiş olabileceğini ileri sürmüştür. Cadıların Tanrı'nın düşmanlarına hizmet ettiklerini söylemiş ve ideolojik sebeplerden öldürüldüğünü belirtmiştir. Onların erkekler tarafından kadın oldukları için öldürüldüğünü tartışan feministlerden bu noktada ayrılmaktadır.¹⁹⁵

Sonuç olarak Orta Çağ Avrupasında ortaya çıkan bu tablodan şunu söyleyebiliriz: “Eğer Bakire Meryem Hristiyanlığın ideal kadınıysa, cadı da Madonna of Mercy (Meryem Ana'nın en tanınmış figür olduğu tema)'nin karşıtı” idi..¹⁹⁶

Öyleyse işte bu kritere uymadığı ve sebepsiz yere cadı olduğu düşünülen genç bir kızın engizisyoncular tarafından çıkarılmasının öyküsü:

192 Guy Testas&Jean Testas, *Engizisyon*, (Çev. Ali Erbaş), İnsan yay., 2003, İstanbul, s. 11; A. L. Maycock, *The Inquisition From Its Establishment to the Great Schism*, Londra-New York, 1927, s. 166-167.

193 Henry Charles Lea, *The Inquisition of the Middle Ages*, The Citadel yay., New York, 1961, s. 89.

194 Christina Larner, *Enemies of God: The Witch-hunt in Scotland*, Chatoo & Windus, Londra, 1981, s. 84.

195 Christina Larner, *Enemies of God: The Witch-hunt in Scotland* (London: Chatoo & Windus, 1981), 102.

196 Lyndal Roper, *Witch Craze: Terror and Fantasy in Baroque Germany*, CT: Yale Üniversitesi yay., New Haven, 2004, s. 10.

BİR CADININ GÜNLÜĞÜ

Notum que furens quid femina possit

Öfkeli kadının neler yapabileceği çok iyi bilinir.¹⁹⁷

Bir gün annemle Kontes Attaras'ı ziyarete gittik. Orada Don Francisco Titregon ile tanıştık. Sert tavırlar ve yüksek sesle konuşmalar beni çok korkutmuştu. Ancak ben saygımı gerektiği şekilde gösterdim. Biraz korku biraz da çekingenlikle! Ayrılırken “Küçük kız seni unutmayacağım” dedi. Acaba ne demek istemişti...iyi niyetli miydi gerçekten? Yoksa bu gizemliliğin arkasında neler gizli olabilirdi ki... Henüz küçüktüm, hiçbir şey algıyamamıştım. Birkaç gün geçtikten sonra bir gece birden bire kapı çaldı. Kim olabilirdi ki bu saatte? Hepimiz çok korkmuştuk. Özellikle de ben!

Gelen kimdi ya da kimlerdi, niçin gelmişlerdi, yoksa bir gün öncesinde gördüğüm o rüya mı gerçek oluyordu? Çünkü rüyamda yüzleri kapalı bazı adamlar tarafından kaçırıldığımı görmüştüm. Ama sebebini hatırlayamıyordum. Hemen odamdaki dolabın içine gizlendim. Çocukluk işte sanki beni bulamayacaklardı. Ben neler düşünüyordum. Kafamdan geçen bu karmaşık düşünceler de neydi? Neler oluyordu? İnanamıyordum

197 Çiğdem Dürüşken, *Latince Değişler ya da Yaşamın Renkleri*, Homer yay., İstanbul, s.195.

kendime... İçimde anlatılamaz fırtınalar, korku ve ne yapacağını bilmeyen ve de neler olduğunu anlamayan küçük bir kız çocuğu...

Ben korku içerisindeyken yanımda kalan hizmetçi kız benden daha cesur davrandı, beni saklamaya çalıştı; çünkü kapdakiler Engizisyonculardı. Ancak hizmetçi kızın beni koruma çabaları sonuçsuz kaldı. Çünkü bana yardım edeceğini düşündüğüm ailem özellikle de babam, beni koruyacağı yerde kendi eliyle onlara vermeye kalkıştı. Gördüklerim ve yaşadıklarım karşısında çok şaşkındım. Neler oluyordu? Babam beni kendi eliyle veriyordu bu tanımadığı adamlara, tamamen köleci bir zihniyetti bu!

Bu adamlar beni apar topar bir faytona bindirdiler. Üstümde gecelik türü bir kıyafet ve de bir mantodan başka hiçbir şey yoktu. Öylesine titriyordum ki hemen bir mucize olsa da orada ölüverseydim keşke çünkü neler yaşayacağım ve nereye götürüldüğüm konusunda hiçbir fikrim yoktu. Zaten gözlerimi de bir bezle bağlamışlardı. Birden bire beni yere atıverdiler ve gözümdeki örtüyü aldılar. Öylesine gösterişli bir yere getirilmiştim ki gördüklerim karşısında şaşkınlığımı gizleyemiyordum. Yanıma bir bayan geldi elinde yiyecek tepsisi ile. Odaya gitmeden önce bir şeyler yemem gerektiğinden bahsetti. Ama ben bana ne yapılacağını çok merak ediyordum. Hatta eğer farklı bir şeyler olacaksa bana getirilen tepside duran bıçakla kendimi hemen oracıkta öldürmek istiyordum. Yüzümdeki şaşkınlık ve korku dolu bakışlardan bayan anlamış olacak ki, “Ben öldürülecek miyim?” diye sorduğumda bana “Öldürülmek mi!” diye gürlük baktı. “Ne öldürülmesi güzel kıyım. Sen buraya prensesler gibi yaşatılmak için getirildin. Burada istemeyeceğin tek şey özgürlüktür artık” dedi. Yani dünyaları istesem önüme serilecekti şartsız koşulsuz. Ancak özgürlük mü artık bu neydi ki! Çok şaşkındım. Hıçkırığa hıçkırığa ağladım. Ama yanımdaki bayan, “Lütfen güzel kız bundan sonra

dua et, korkma hatta birazdan odana götüreyim seni, güzelce uy; çünkü yarın uzun birgün olacak. Ben sizinle ilgilenecek olan bayan hizmetçiyim” dedi. “Ama siz bana iyi davranın olur mu?” diye de ekledi.

Bu arada artık film başlamıştı.

Don Francisco, hizmetçi Mary aracılığı ile bana çeşitli ve de cezbedici kıyafetler ve hediyeler göndermeye başladı. Ayrıca öyle mesajlar gönderiyordu ki başka bir kız olsa her şeye dünden razı olurdu. Ama ben hâlâ çok korkuyordum. Neler oluyordu, ben nerdeyim, bu hediyeler ne içindi? Hiç tanımadığım birinden hiçbir sebep yokken böyle hediyeler gelmesi beni gerçekten ürkütüyordu. Çünkü ben henüz 14 yaşında bir kız çocuğu idim.

Aradan günler geçmişti. Ama bana göre çok uzun bir zaman dilimiydi bu. Benim kafamdaki tek soru, ne zaman buradan kurtulacağım ya da daha doğrusu ne zaman gönderileceğim ya da en doğrusu sağ salım olarak buradan kurtulabilecek miydim bilmiyorum. Tek bildiğim ise içimde garip bir ürperimin oluşu idi.

Yine bir gün şatodaki odamdan dışarı bakarken birden bire kapı açıldı ve içeri giren Mary idi. “Yine ne Mary, hangi hediyeleri bana getirdin” dedim ağlayarak. Sonra ayaklarına kapandım koşarak “Lütfen lütfen sana yalvarıyorum bana yardım et, buradan beni çıkar” dedim. Ama aldığım cevap çok ilginçti. “Lüfen Jane, ben de sana yalvarıyorum sabırlı ol, buraya giriş var, ama çıkış yok. Bunu bizzat yaşadım ve hala yaşıyorum. Bir gün sana yardımcı olmak isterim. Ama o gün bugün değil” dedi. Çok şaşırmıştım. Neler oluyordu? Eğer böyleyse bu kadın 40’lı yaşlarda idi. O zaman... diye başladım düşünmeye ama sonuç çok korkunçtu. Demek ki Mary hâlâ çıkamamıştı bu şato görünümlü zindandan. Yavaşça ayağa kalktım ve Mary’e dönerek “Evet şimdi ne yapmam gerekiyor?” dedim. Doğru mu yaptım bilemiyordum; ama bana söylenenlere

uymak zorundaydım. Elimden başka bir şey gelmiyordu. Mary, beni akaşam yemeğine hazırlamak için gelmişti. Hazırlanmıyordum. Bu davet “Hayır” cevabını kabul eden bir davet değildi. Aslına bakılırsa mantıken “Evet” cevabı da uygun değildi. Çünkü bana sorulmuyordu. Bana sadece emrediliyordu. Köle gibi. Ama hangi tür köle olduğum henüz belli değildi ya da ben küçüktüm anlayamamıştım. Ya da Mary, gerçekten iyi niyetli miydi bana karşı, pek anlam veremiyordum. Benim sorduğum sorular karşısında bir ara kıyafetlerimi giyinmemi ondan sonra benimle konuşmak istediğini söyledi.

Don Francisco, kendisine bazı imalarda bulunmuş ve şöyle demiş: “Dini konularla ilgili olarak kesin bir biçimde suçlandığından Engizisyonun ona ‘kuru tavanın içinde giderek artan ısıda’ diri diri yakılma cezası verdiğini ancak kendisinsin ailesine duyduğu saygıdan ve ona acıdığından korkunç cezanın infazını her nasılsa şimdilik engelledim”. Burada asıl beni korkutan Mary’nin tavrı ve ima ettikleri oldu. Şöyle ki; ona göre ölümden kaçmanın yalnızca doğuştan salak birinin göremeyeceğı tek bir yolu vardı. O da her şeyi kabul etmektir. İşte Mary’nin anlatmak istediğı de buydu. Hatta durumun ciddiyetini daha iyi anlamam için bana “Sana bir sır vereceğim, sen de kimseye bundan bahsetmeyeceğine dair söz ver” dedi. Ben de elim mahkûmdu zaten buradan çıkamayacağımı anlamıştım. Ve de söz verdim. Bunun üzerine Mary bana bu şato-daki işkence aletlerini göstermek istediğini söyledi. Ama öncesinde kimse şüphelenmesin diye o yemeğe gitmem gerektiğini ve masada oturmam gerektiğini söyledi.

Artık bir şeylere hazır mıydım bilemiyorum. Bir merak duygusu kapladı içimi. Bu merak korkuyu yener miydi yoksa korku merakı alt üst mü edecekti, gerçekten bilmiyordum. Ya da bu yemeğe giderek küçük kız Jane’in hikâyesini yazmaya başlıyor muydum ben? Evet ben küçük kız Jane... Kasabanın güzel kızı... İyi dikiş dikebilen, manastıra giderek okuma yazma

öğrenmiş olan ailesinin biricik kızı Jane... Ama artık o hayalleri olan Jane yoktu ve de olmayacaktı. Ama ne olacaktı, o da belirsiz idi. Kendimi öldürse miydim acaba? Mary'nin anlatmaya korktuğu benim de yüzleşmekten korktuğum o işkencelerden kurtulmanın en iyi yolu bunlara maruz kalmadan ölmekti; ama bunu bile yapabilmeye fırsat verilmiyordu. Çünkü yediğim yiyeceklere ve içeceklerle kadar her şey kontrol altındaydı. Hatta odamda ve çevremde kesici aletler bulundurulmasına dahi izin verilmiyordu. Anlamadığım bir şeyler vardı. Pek mantıklı düşünemiyordum. Ben bu kadar değerli miydim? Beni değerli yapan bir şey mi vardı. Anlam veremiyordum.

Evet artık vakti geldi. Gitmeliydim. Çok korkuyordum. Muhafızlar geldiler ve gözüme bir bez ile bağladılar. Daha sonra uzunca bir süre yürüdük. “Tamam, artık geldik. Bundan sonrasını kendin gideceksin mumları takip ederek” dediler. Gözlerimi çözdüler. Büyük tavanları olan bir yerdeydim. Duvarların sağ ve sol kenarlarında sıra sıra mumlar dizili idi. Onların ışığı ile yürümeye devam ettim. Büyük bir salona geldim. Burada hem uzun hem de genişçe bir yemek masası vardı. Ama kimseyi göremedim. Birdenbire kalın bir ses bana “Jane hoş geldin” diye seslendi. Arkamı dönmeye korkuyordum. Acaba ne ile karşılaşacaktım? Ben nerdeydim? Aman Tanrım beni koru!

Birkaç dakikalık bekleyişten sonra mecburen döndüm. Uzun boylu siyah pelerinli maskeli bir adamın karşısındaydım. İçimden, bu Don Francisco olmalı, dedim. Ama birden karşımdaki kişi, “Evet O, benim. Adım Don Francisco” dedi ve masaya oturmamı söyledi. İçimdeki ürpertilerle masaya oturdum. Karşımda maskeli bir adam vardı. Ne yapmam gerektiğini ve de nasıl davranmam gerektiğini bilmiyordum. Çekinerek yemeğimi yedim. Don Francisco, hiçbir şey konuşmuyordu. Sadece yemek yedik ve yine o kalın sesiyle masadan kalkmamı söyledi. Nereye gideceğimi bilmiyordum. Bacaklarımdan sıcak sular inercesine bayılırcasına bitkinleşmişim. Don Francesco

“Artık odana gidebilirsin. Aynı yolu takip et. Muhafızlar seni bıraktıkları yerden alacaklar. Ben seni görmek isteyinceye kadar görüşmeyeceğiz. İstedğin her şeyi Mary’den isteyebilirsin. Her istediğin yerine getirilecek” dedi. Onun dediği gibi yaptım. Muhafızlar beni aldılar, gözlerimi yine bağladılar ve odama kadar bana eşlik ettiler.

Ertesi gün ağarmaya başlayınca Mary geldi. Beni uyandırdı. Daha önce bahsettiği işkence aletlerini bana gösterecekti. Ancak ben zaten dehşete kapılmışım. Daha fazla korkmak istemiyordum. Hatta yalvardım. Bunun üzerine yanımdan ayrıldı, fakat Don Francisco’ya itaat etmemi söyledi. Çünkü “Onun arzusuna boyun eğmezsen, kuru tava ve artan ateş senin kaderin olacak” dedi. Bunları duyunca bilincimi yitirmeye başlamış ve büyük bir şaşkınlık içerisine girmiştım.

Ertesi sabah Mary geldi ve bana “Seni güzelce giydireceğim; çünkü Don Francisco’ya sabahlar hayrolsun dileğinde bulunmaya gitmelisin ve onunla kahvaltı yapmalısın” dedi. Giyindim ve dar koridorlardan geçerek onun dairsine gittik. Ama Don Francisco’nun hala uyuduğunu öğrendim. Ancak kısa bir süre sonra kalktı ve Mary’e çekilmesini ve iki saat sonra kahvaltı servisi yapmasını emretti. Mary çıkınca onun yanına uzanmamı söyledi. Ancak o kadar kötü durumdaydım ki; açıkçası neyi nasıl yaptığımı bilmeden bana söylenenleri yaptım. Çünkü bana anlatılanlar ve gösterilenler o kadar korkuçu ki... Bütün duygularım bu korkuyla yok olmuştu.... Gerisini hatırlamıyorum bile...

İki saat sonra Mary kahvaltıyı getirdi ve kahvaltı yapıp odadan çıktım. Harem dairesine gittim. Yaş olarak en büyüğü 24 olan yaklaşık 52 genç kızla tanıştırıldım. Üç gün boyunca kraliçeler gibi ağırlandım. Gerek yiyecek ve içecek gerekse de lüks açısından. Ancak bir akşam eğlencesinden sonra küçük bir zindana benzer bir odaya götürüldüm. Burada başka bir genç kız daha kalıyordu. Mary bana dönerek “Bu senin odan ve bu genç hanım da yatak arkadaşın” dedi ve gitti.

Şaşkınlığım ve üzüntüm tarif edilemezdi. Odadaki arkadaşımın adı Leonora idi. Beni kesinlikle sıkıntılarımı Mary'e anlatmamam ve belli etmemem konusunda uyardı. Mary akşam yemeklerimizi getirdiği zaman bütün duygularımı gizledim. Bu yemekle daha önceki yemek çok farklıydı. Yemekleri yedikten sonra hemen toparlayıp götürmemiz için bir tabak, bir bıçak ve bir çatal konulmuştu. Uyumaya çekildiğimiz de Leonora bana, "Sır tutabilir misin?" diyerek kendi yaşadıklarını ve hissettiklerini anlatmaya başladı. Ve şöyle dedi:

"Sevgili kardeşim, durumunun çok güç olduğunu sanıyorsun; ama seni temin ederim ki buradaki bütün kızlar, aynı yoldan geçmiştir. Zamanla herkesin öyküsünü öğrenirsin onlar da seninkini dinlerler. Sanırım seni korkutma konusunda Mary'i kullanmışlar. Bize de aynı şeyi yapmışlardı. Sana bazı yerleri göstermişlerdir. Bizim gibi sen de öyle korktun ki hepimizin seçtiği yolu seçtin ölümden kurtulmak için. Bizim başımıza da aynı şeyler geldi. Don Francisco'nun senin Neron'un, tiranın olduğunun biliyoruz; çünkü giysilerdeki üç renk üç kutsal babanın ayırt edici nişanlarıdır. Kırmızı ipek Don Francisco'ya, mavi Don Guerrero'ya ve yeşil ise Don Aliaga'ya aittir. Buradaki genç kızlara her zaman kendilerine ait renklerdeki kıyafetleri verirler. Aramıza genç bir hanım geldiği zaman, sana yaptığımız senin de başkalarına yapacağın gibi üç gün çok eğlenceli ve keyifli görünmemiz konusunda sıkı bir emir verirler. Ama bundan sonra sefil mahkumlar gibi yaşarsın. Mary'den ve diğer hizmetçi kızlardan başka kimseyi göremeyiz. Mary'nin onlara göre ayrıcalığı vardır; çünkü o, ev sahibidir. Haftada üç gün hepimiz büyük salonda yemek yeriz. Engizisyonculardan birisi, kölelerden birini istediğinde Mary dokuz civarında gelir ve onu götürür. Bazı geceler Mary, odalarımızın kapısını açık bırakır ve bu, o gece engizisyonculardan birinin geleceğinin işaretidir. Ama öyle sessiz gelirler ki gelenin kim olduğunu anlayamayız. Eğer içimizden biri hamile kalırsa doğum

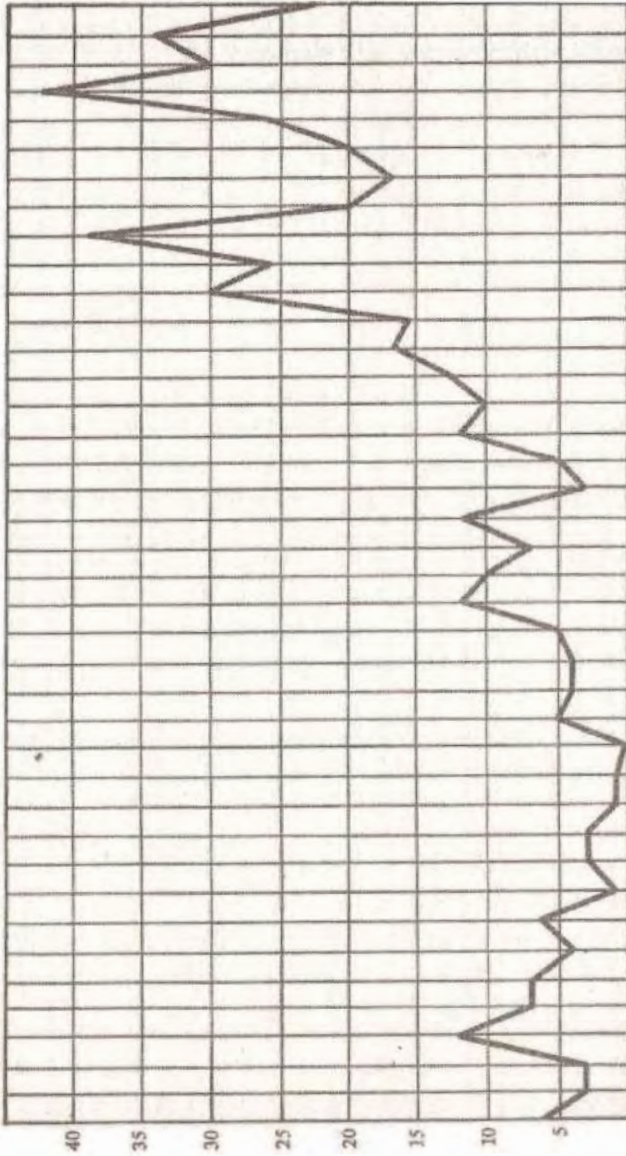
yapana kadar başka bir odaya alınır ve orada kendine bakan kişiden başkasını göremez. Çocuk doğduğunda ise buradan götürülür; ama nereye götürüldüğünü asla bilemeyiz ve öğrene-meyiz. Ben altı yıldan beri buradayım. Görevliler, beni evim-den aldıklarında on dört yaşından daha küçüktüm. Sonra bir çocuğum oldu. Hala bu evde 52 kişiyle birlikte kalıyorum. Ama her yıl altı ile sekiz kişi kayboluyor. Yine de sayımız hiç azal-maz; çünkü hep yenileri gelir. Bir ara sayımız yetmiş üç oldu. Kızların birinden bıktıkları zaman onu bir yerlere gönderiyor-muş gibi yapıp öldürdüklerini düşünmek bize en çok acı veren işkencedir. Kızları serbest bırakamazlar; çünkü aksi takdirde yaptıkları işkenceler ve kötülükler açığa çıkacaktı. Buradki du-rumumuz çok kötü. İşlemek zorunda bırakıldığımız günahlar-dan dolayı bizi affetmesi için her günher an Tanrı'ya yalvarı-yorum. Elimden başka bir şey de gelmiyor".¹⁹⁸

Leonora'nın hikâyesinden sonra anladım ki buradan çıkış yok... On sekiz ay boyunca onunla birlikte kaldık. Ancak bir gün birden bire Fransız görevliler odanın kapısını açınca şaşkınlık ve mutluluk birbirine karıştı. Artık kurtuluyorduk. Ben Mr. Faul-coult ile evlendim. Önce onun babasının evine gittik. İki yıl bo-yunca yaşlı adamın kızı gibi kaldım. Sonra Mr. Faulcoult geldi. Bu şekilde devam ettik. Leonora ise başka bir görevli ile evlendi ve Orleans'a yerleşti...Ve yaşadığımız o gizemli kötü gün ve gece hayatımızın en karanlık noktasında kalıvermişti artık.

....

198 Bu anlatılan öykü gerçektir. Engizisyoncuların çoğu sadisttir. Kadınları sapkın-lık suçlamalarıyla alırlar ve bu şekilde kullanır daha sonra öldürürlerdi. Fransız taburları Aragon kentini ele geçirdiklerinde Korgeneral M. De Legal, engizis-yonun kapılarının açılmasını emretmiş ve 400 mahkum serbest bırakılmıştır. Bunlar arasında öyküde bahsedilen altmış kadın vardı. Zaten bu öykü de bu kadınlardan biri ve daha sonra kocası bir Fransız subay olana aittir. Fransız görevlikler, buradaki engizisyon kapısını açana kadar on sekiz ay geçmiştir. Bu süre içerisinde Leonora'nın dediği gibi on bir kişi ortadan kaybolmuştur. Kurtarıldıklarında ise sayıları altmış civarındaymış. Ayrıntılı bilgi için bkz. D. Antonio Gavin, *Master Key Popery*, Londra, 1773,s. 220-242

**Tablo: Avrupa'daki Cadı Avı Denemelerinin Yükseliş Grafiği
(İlk Zamanlardan Geç Dönemlere Doğru)¹⁹⁹**

199 Richard Kieckhefer, *European Witch Trials*, California Üniversitesi yay., Los Angeles, 1976, s. 11.

EK-I: VIII. INNOCENTIUS'UN BİLDİRİSİ

Misyonerliğimizin gerektirdiği gibi, Katolik inancının, özellikle günümüzde çoğaldığı ve güzelleştiği her yerde gerekli olan ve tüm sapkın ahlaksızlığın, imanlıların sınırlarından ve hedeflerinden uzağa sürülmesi gereken, en içten arzu ile selamlayan, bu özel araçları ve yöntemleri büyük memnuniyetle ilan ediyor ve yeniden şekillendiriyoruz; böylece dindar arzularımız istenilen etkiyi elde edebiliyor, çünkü tüm yanlışlıklar, ihtiyatlı bir çiftçinin çapası gibi bizim özenli ve titizlikle çalışılan uğraşımız tarafından kökten söküldüğünde, şevk ve düzenli gözlemle, kutsal inancımız, sadık insanların kalbini daha güçlü bir şekilde etkileyecek.

Gerçekten son zamanlarda duyduk ki iliklerimize kadar işleyen kederle bizi üzmesinden değil, Kuzey Almanya'nın bazı bölgelerinde, Mainz, Köln, Tréves, Salzburg ve Bremen'deki il, ilçe, mahalle ve piskoposluk bölgelerinde, Katolik inancından sapan ve kendi kurtuluşlarına aldırmayan, her iki cinsiyetteki birçok kişi, kendilerini şeytanlara, incubi ve succubi'ye terk etmişler, onun büyülü sözlerine, sihirlerine, ruh çağırmalarına ve diğer lanetli tılsımlarına ve el işlerine, iğrençliklerine ve korkunç ayinlerine inanıp bebeği henüz annenin rahminde olan insanların yavrularını da katletmişler; yeryüzündeki ürünleri,

asmanın üzümlerini, ağaçların meyvelerini; hatta erkek ve kadınları, yük hayvanları, sürüleri, başka tür hayvanları, bağları, bahçeleri, çayırları, otlakları, mısırı, buğdayı ve diğer tahılları tahrip etmişler; ayrıca bu vahşiler, erkeklere, kadınlara, yük hayvanlarına, hayvan sürülerine ve diğer tür hayvanlara korkunç ve acımasız ızdıraplar, hem iç hem de dış ağırlı hastalıklarla işkence ve eziyet etmişler; erkeklerin cinsel eylem yapmalarını ve kadınların gebe kalmasını engellemişler; bu nedenle kocalar kadınlarını bilemez veya kadınlar kocalarını alamaz hâle gelmiştir; bundan başka onlar, Vaftiz Tarikatı tarafından kendilerine ait olan inançtan günahkârca vazgeçirirler ve insan düşmanının kışkırtmalarında, en çirkin iğrençlikleri ve en pis olan taşkınlıkları kendi ruhlarının ölümcül tehlikesine mahkûm etmekten ve suç işlemekten kaçınmazlar, böylece İlahi Majesteleri zayıf verir ve pek çok rezalet ve tehlike oluşturlar. Ve her ne kadar sevgili oğullarım Henry Kramer ve James Prairers (James Sprenger), İlahiyat Fakültesi, Kutsal Vaizler Emri'nin mektubunda yer alsalar da, bu sapkın inkârcıları engizisyon mahkemesi üyesi olarak görevlendirmiş ve halen görevde tutmaktadır; bu emir ilk olarak Kuzey Almanya'nın yukarıda bahsedilen bölgelerini, iller, ilçeler, piskoposluk alanları ve diğer belirlenmiş yerlerde bulunanları kapsar ve ikinci olarak Ren'in sınırları boyunca uzanan bazı bölgeleri içine alır. Fakat birkaç din adamı ve bu ülkelerin halkı olmayanlar, onları endişelendirdiğinden daha fazla tanıyamayacak kadar merakla aramaktadır. Çünkü yukarıda belirtilen delegasyon mektuplarında bu illerin, ilçelerin, piskoposlukların ve bölgelerin adı ifade edilmemekte ve açıklanmamaktadır ve iki delegenin kendileri ve karşılaşacakları iğrençlikler ayrıntılı ve açıkça belirtilmemektedir, bu insanlar en çok arsız küstahlıkla mücadele etmekten utanmazlar ki bu kötülüklerin bu illerde uygulanmadığını ve dolayısıyla yukarıda bahsedilen Engizisyon mahkemesi üyelerinin, tekrarlanmış olan il, ilçe, piskoposluk, mahalle ve bölgelerde kendi yetkilerini

kullanma hakkına sahip olmadıklarını ve Engizisyon mahkemesi üyeleri, iğrenç suçlardan hüküm giymiş suçluları cezalandırmaya, hapse atmaya ve cezalandırmaya devam edemezler. Dolayısıyla yukarıda adı geçen illerde, ilçelerde, piskoposluklarda ve mahallelerde, sözü edilen iğrençlikler ve ölümler, sonsuz lanet tehlikesi ile birçok kişinin canına açık tehlike olmaksızın cezalandırılmadan kalmaktadır.

Bu nedenle, görevimiz olduğu üzere, tüm engelleri ortadan kaldırmaya ve Engizisyoncuların iyi çalışmalarına izin verilebilecek ve taciz edilecek engelleri kaldırmaya tamamen istekliyiz, aynı zamanda sapkınlığın ve diğer ahlaksızlık illetinin yayılmasını önlemek için güçlü ilaçlar uygulamanın yanı sıra zehrini birçok masum kişinin yok edilmesi için uygulayanlar için de istekliyiz. Çünkü inancımızın azmi bizi bilhassa teşvik eder, Kutsal Makam'ın oraya atamış olduğu yararlardan mahrum kaldığımızı açıkça belirten bu belgelerin anlamı, Almanya'nın illerini, ilçelerini, piskoposluklarını, mahallelerini ve topraklarını, Papalık otoritemiz sayesinde yasakladığımız ve emrettiğimizdir. Yukarıda adı geçen Engizisyoncular, herhangi bir kişinin haksız yere cezalandırılmasına, hapsedilmesine ve eziyet edilmesine, izin vermeden veya engel olmadan, bütün yönleriyle illeri, ilçeleri, piskoposlukları, mahalleleri, bölgeleri, hatta bu tür kişilerin ve bunların suçlarının isimleri tek tek mektuplarımızda belirtilmiştir.

Üstelik daha fazla güvence için, bu mektupları, bu otoriteye atıfta bulunan, yukarıda adı geçen tüm il, ilçe, piskoposluk, mahalle, bölge, kişi ve yeni tekrarlanan suçları kapsayacak şekilde genişlettik ve yukarıda bahsedilen istihbarat sahiplerine ayrı ayrı veya her ikisine birden izin veriyoruz. Konstanz piskoposluğunun rahibi olan sevgili oğlu, sanat ustası, John Gremper'e, noterlerine ya da onlara tabi olan herhangi birisi tarafından bu illere, ilçelere, piskoposluklara, mahallelere ve yukarıda bahsedilen bölgelere geçici olarak delege olacak diğer

noterlerine de Engizisyonun yönetmeliklerine göre, her ne şekilde olursa olsun, sıralamada ve mülkiyetinde olan kişilere, düzeltme, mahrum etme, hapsetme, cezalandırma, suçların hak ettiği gibi, onlar suçlu bulduklarına ceza uygular. Dahası, fırsat sunabileceği kadar sıklıkla bağlı bir kişiye, Tanrı'nın sözünü açıklama ve öğüt verme konusunda eksiksiz ve mükemmel bir ayrıcalığın tadını çıkaracaklardır ve sözü edilen illerin her bir Kilise ayini onlara iyi gelebilir ve onlar yukarıda bahsedilen davalarda tavsiye edilebilir görünen her türlü ayinini ya da infazını serbestçe ve yasal olarak yerine getireceklerdir. Yüksek otoritemize göre onlara yeni ve eksiksiz imtiyazlar verelim.

Aynı zamanda biz, Strasburg piskoposu olan saygıdeğer kardeşimizi havariler hakkındaki mektuplar ile itibarını kendisinin ilan etmesi gerektiğini yoksa başkaları tarafından ilan edilmesine sebebiyet vereceğini; eğer bildiri ciddi bir şekilde yayınlanırsa ya da engizatörler ya da onlardan biri tarafından öyle yapılması istenirse onun sıklıkla bunun gerekliliğine inanmasını istemekteyiz. Ne de olsa, bu belgelerin anlamı, itaatsizlik içinde onları herhangi bir makam tarafından taciz edecek veya engelleyecek demektir, ancak Engizisyon üyeleri, onlara karşı olan herkesi, tüm isyancıları, müttefikleri her ne olursa olsun kendilerini engellemek ya da taciz etmek için uğraşan herkesi tehdit edecektir; konumu, üstünlüğü, haysiyeti ya da olabilecek herhangi bir durumu ya da istifade edebilecekleri ayrıcalık ya da muafiyetleri, aforoz etme, askıya alma, yasaklama ve hatta daha korkunç cezalar, kınamalar, yasaklamalar ve herhangi bir itiraz hakkı olmaksızın cezalandırılması için çalışacak ve biz yetkimiz geçince, bu cezaları, listelediği sıklıkta kötüleştirebilirse ve uzatabilirse, bu durumda lütfen onun dünyevi otoritenin yardımıyla iadesini isteyin.

Engelsiz... Bırakalım ki hiçkimse olmasın... Ancak Tanrı'nın yasakladığını yapmaya kim cesaret ederse, bilmesine izin ver ki, onun üzerine, Yüce Tanrı'nın ve Kutsanmış Havari Peter ve Paul'un gazabı düşecek.

S. Peter'in, Rabbimiz'in vücut bulma yılının 9 Aralık gününde, Papamızın ilk yılında, bin dört yüz seksen dört yılında Roma'ya verildi.²⁰⁰

200 Heinrich Kramer-James Sprenger, *Maleus Maleficarum*, (Çev. Reyerend Montague Summers), 2005, s. 447-449. Metnin orjinalinden kesitler:.... "Innocentius Papa prafatus, perv nam patentem bullam commisit ipsis inquisitoribus Henrice et Iacobo, erdinis Pradicorum et sacra Theologia Professeribus pradicis, facultatem in quirendi Apostolica auctoritate super quas cunque; Hareses, prapicupè autem super Haresim Maleficarum, modernu temperibus vigentem, et hoc per quinquè Ecclesias Metropolitanas, videlicet, Maguntium, Colonien, Treueren, Saltzburgen, et Bremen. Cum omni facultate contra tales procedends, vsquè ad vltimum exter minium, iuxta tenorem bulla Apostolica, quam suis habebant in manibus, sanam, integram, illasam, et non vitiatam, Sed omni prorsus suspitione carenti. Cuius quidem Tenor Bulla Sie incipit: Innocentius episcopus seruus seruorum dei. Ad futuram reim emoriam summis desiderantes affectibus prous pastoralis solitudinis Cura Requirat, vtfides catholica nostris potissimè temporibus vbiq; Augeatur et floreat et C. Finit autem sic. Datum Roma Apud sanctum petrum, Anno in carnatiōis dominica millesimo, Quadringetesimo, ectua gesime quarto, Non asdecembru, Pontificatus Nostri anno prime. Et quia Non nullia nimarum rectores, Et verbi dei pradicatores, Publicè in eorum sermonibus ad populum asserere et affirmare non verebantur, Maleficas non esse, aut qui nihil in Nocumentum Creaturarum qua cunque operatione efficere possent, Ex Quibus in cautissè Monibus non nunquam seculari brachio ad puni endu huius modi Maleficas amputabatur facultas, et hoc in Maximu Augmentum Maleficarum et Confortatione millius haresis. Ideò prafati inquisitores, Toti seorum viribus cunctis periculis et insultibus obuiare volentes, tractatum quendam nōtām studio sèquām laborios ècolle gerunt"... Ayrıntılı bilgi için bkz. Iacobi Sprengeri, *Malleus Maleficarvm Maleficas et earum Tomus Primus*, 1669, s. 685-686.

EK-II: TODI'DE BÜYÜCÜLÜKLE İLGİLİ BİR MAHKEME KAYDI ÖRNEĞİ (1458)²⁰¹

Ripabiancalı Matteuccia Francisci'ye karşı yürütülen bu duruşma, İtalya'daki şeytanî sihirbazlık davasının (genelde “büyücülük” olarak anılan) en eskisi olmasa da en eski örnekleri arasındadır. Engizatörler, sihirbazlıkla ilgili davaların sapkınlığı ima etmedikleri sürece, kutsal kurallar gereği İtalya'da gözlemlediğinden bu dava, önce Todi halkının lideri, Romalı Lorenzo de Surdi'nin laik mahkemesinde duyulmuştur. Şeytanî büyü denemelerinin bu dönemde yaygın olduğu Güney Almanya ile kıyaslandığında, böyle davalar, İtalya'da nispeten az görülmüştür. Büyücülük hakkındaki bu yerel baskı, bir önceki yıl Sienalı San Bernardino'nun büyü karşısı vaazıyla ilişkili olduğuna inanmamız için bir neden vardır. Matteuccia, şeytanla anlaşma yapmadığını itiraf etmesine karşın, belki de işkence tehdidi altında, “cadı”nın Erken Modern düşüncesinin taşıdığı, genellikle gerekli görülen diğer unsurları itiraf etti: Şekil değiştirme, gece uçuşu, sabat'a katılma ve büyü yapma.

201 Augustine Thompson, “ATrial Witchcraft at Todi (1428)”, *Medieval Italy*, (Ed. Katherine I. Jansen, Joanna Drell, Frances Andrews), Pennsylvania Üniversitesi yay., Philadelphia, s. 203-215.

Ripabianca Köyündeki Matteuccia Francisci'ye Karşı Süreç, Büyüyle Suçlanması

Todi, 20 Mart 1428.²⁰²

I. Tanrı Adına. Âmin. Bu, bedensel kınama ve mahkûmiyet, verilmiş, yazılmış, anlatılmış ve hüküm olarak bildirilmiş, görkemli ve güçlü beyefendinin, bu şehirli 'Lorenzo de Surdi', Şerefli Kaptan, dış bölgelerin ve Todi şehrinin barışının koruyucusu, Kutsal Roma Kilisesi ve ilahi adalet sahibi Papa V. Martin, Kutsal Babamız ve Rabbimiz ve Mesih adına, o yüce beyefendinin ve hukuk uzmanının yönetiminde, adı geçen Lord Kaptan'ın büyücülük hâkimi, Arezzolu Lord Tommaso de Castiglione, bu zarif Doktor Yasalarının rızası, keyfi ve istişaresi ile şehrin Lordu'nun bu şehirli Pietro de Ricchardini olduğunu söyledi.

Bu, Bessanolu Novello Scudieri, resmî noterliği ile şimdi diğer ofislerinin arasında, Noterlik ve Büyücülük Sekreteri olan aynı Lord Kaptan'ın temsilcisi tarafından, Rabbimizin 1428'inci yılının, 90. gününde, ilahi imanla Mesih'teki Kutsal Baba ve Rabb'in hükümdarlığında, Lord Papa V. Martin, aşağıda belirtilen gün ve ayda, benim tarafımdan yazılmış, düzeltilmiş, çevrilmiş ve yayınlanmıştır.

II. Adı geçen Kaptan Lorenzo, mevkiisi ve konumunda Cadılık Hükümü için kurulan mahkemede, bedensel mahkûmiyet ve kurumsal kınama cezaları gibi, Matteuccia Francisci de, aşağıda belirtilen maddi suçlamaların, yapılan ve işlenen cadılık suçlarının, yasaları ihlalleri ile işlenen suçlara ilişkin hükmünü öğrenmek için bildiğimiz yerde oturuyordu:

III. Todi topraklarındaki Ripabianca köyünden Todi idaresinin kanunlarına uygun olarak, şeytanî hayata sahip bir kadın olan, vatandaş olarak kabul edilen ünlü büyücü, bir kere değil, pek çok kez söz konusu Lord Kaptan ve mahkemesinin

202 Modern kullanım 1429; Umbrian yılı 25 Mart'ta başladı.

dikkatini ve ilgisini çekmiştir. Matteuccia Francisci'ye karşı soruşturma yoluyla resmi olarak ilerliyoruz ki; daha önceki destekleyici raporlardan, suçlamaların ortak bilginin bir gerçeği olarak, düşmanca veya şüpheli kaynaklardan değil, inançlara layık olan doğru bireyler ve kişilerden geldiği açıktır; Matteuccia, 1426, 1427, 1428'de ve daha önce, birçok kez ve sayısız yerde takdir yetkisine sahip olmadan önce, Tanrı'nın değil, insan ırkının düşmanını gözler önüne seren Matteuccia, yukarıda belirtilen ve diğer hastalıklar nedeniyle çeşitli yerlerden çok farklı kişiler adına kendisine getirilen ya bizzat ya da eşyaları yoluyla (kemer, saç ve benzeri eşyalarla), söz konusu kemerleri pilelerle ölçüp büyüyle bireylerde, yöneticilerde ya da diğer üyelerde acı çekenleri büyülediğini söyledi.

IV. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi; ama 1426'da ve hemen sonraki dönemde, Şeytanî Ruh tarafından kışkırtılan kötülüğe kötülük eklemek için o, yirmiden fazla büyü yaptı... [farklı farklı insanlara] kanımca onlar yokken, kendisinden önce gelmiş olan ruhların veya hayaletlerin olduğu yerlerdi... [O mu göndermişti?]... kemerler ya da diğer sembollere aşağıdaki kelimeleri okuyarak: her küçük horoz, her küçük tavuk, her küçük hayalet; buradan, onu çıkarmama izin ver, onu bu dünyadan çıkarmama izin ver ve Hristiyanlara zarar vermesine izin verme. O, dertli birine üç kez bu sözleri söyledi ya da o, pileli bir kemeri üç kez ölçtü ki, ölçüldüğünde eğer büyükse, üç kıvrım boyunca katladı. Ve yukarıda belirtilen kelimeler söylendiğinde, ellerinde yanan bir mum tutarken yere üç kez tükürdü.

V. 1426 yılında Şeytanî Ruh tarafından kışkırtılmış ve kötülüğe kötülük eklemiş ve günümüze kadar doğrudan takip ederek, acı çeken üyelerine bu kelimelerin çok büyük bir kısmını ezberden okuyarak büyü yapmıştı: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ve Meryem Anamız ve tüm azizler ve her kötülüğü düzelten St. Peter ve İsa'nın doktoru olan kutsanmış aziz adına kutsal

yazılar, Ay, Güneş ve Rabbimiz aracılığıyla tedavi etmeyi kaldırmamış; kutsanmış et üzerinde kendinizi besleyemeyebilir ve kaçamayabilirsiniz; bu ruh, artık acı çekemeyeceğinden denizin dibine iner ve artık bana ısrar etmeyin, pişmanlığa neden olmasın, kendinize zarar vermeyin, acı vermeyin, zayıflık getirmeyin. Yukarıda belirtilen sözleri o, üç kez söyledi.

VI. Ve o, 1426 yılı ve sonrasında, kötülüğe kötülük eklemek için yukarıda belirtilenlerden memnun değildi. Bu kelimeleri okuyarak, çok acı çeken vücut ağrılarına büyü yaptı: kalp ve ruhu alan, akciğeri alan, karaciğeri alan, burnundan, başından, ayaklarından, her iyiyi benden alan kurtlu yarattığı, solucan; Saint Julitta, onu dışarıya atmak için Saint Bruna, birinden diğerine, hiçbir şey kalmayana kadar, onu dışarıya at ve kabına dön, âmin. Bu sözleri söyleyerek 3 defa tuzu ateşe attı.

VII. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için Şeytanî Ruh tarafından teşvik edildi: O, hayaletler ya da ruhlar tarafından delirtilen çok sayıda kişinin, bir pagan kemiği alıp, iyileşmek için kendisine gelmiş olduğunu söyledi; yani vaftiz edilmemiş birinin mezarından, bir dönüm noktasına getirdi, sonra kemiği oraya yerleştirdi ve dokuz kere “Rabbimiz” dokuz kere “selam ey Meryem” diyerek şu kelimeleri söyledi: “Pagan kemiği, birinden onu çıkar ve sen onu al”. O, bunu yapmayı bırakarak, bu yola dönmeden önce dokuz gün geçirdi ve eğer o dokuz gün içinde geri dönmüş olsaydı, hayalet ona geri gelecekti. Ve o bunu, San Martino’dan Perugia’nın topraklarındaki hemen hemen avanak olan bir adam için yaptı. Adam herhangi bir mezarda uyuduğundan delirmişti. Bu yaklaşık 1426 yılında oldu.

VIII. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için Fra Bernardino’nun [Siena’dan] gelişinden önce, o farklı yerlerden birçok farklı insana kolyeler ve tılsımlar sundu.

IX. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için Şeytanî Ruh tarafından teşvik edildi. O, kendisine gelen kadınlara sevdalanmış olan çok sayıda erkeğe talimat verdi. Ve onlara bir ilaç gösterdi. O, onlara bohçalı bir ot verdi. Onun sihriyle büyülendiler ki; onlar, yemek sevdikleri halde yemek zorunda kaldılar ve yıkama suyunu kendi ellerinden ve yüzlerinden aldılar ve içmeleri için onlara verdiler. Böylece onlar ile iradelerini yönetebilir ve sevgilerini kendilerine yöneltebildiler. O dört mevsimin değişmesinden, günümüze kadar birçok kez bunu yapmıştır.

X. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için Fra Bernardino'nun Todi şehrine gelmesinden önce ve 1426 ve 1427'de, çok sayıda nedenle farklı yerlerden farklı insanlar için, parşömen parçalarıyla sarılı saçlardan tılsımlar yaptı ve onları ocakların ve yatakların altına yerleştirdi. Böylece bu kelimeleri okuyarak kadınlar, erkekler tarafından veya erkekler, kadınlar tarafından sevebilecekti: "Ben seni göremedim ama başkası görebilir, vücudunda kapalı kalmış ve gizlenmiş kalp olan kimse; Mesih'in mezarda kaldığı gibi, sabit kal; Mesih'in çarmıhta kaldığı gibi, vatanıma dön, Mesih'in annesine döndüğü gibi". Bu sözler, erkeklerin kadınlarla, kadınların erkeklerle flörtleşmelerine izin vermek anlamına gelmektedir.

XI. Ve o, yukarıdakilerden memnun değildi ve Tanrı'nın, gözlerinin önünde olmaması Şeytanî Ruh'u kıskırttı, 1426'da o zaman güvenilir bir adam, Tiber'de suda boğulmuştu. O, bu işi, Branchi'nin [ailesi] gündelik işçisiyle düzenlemişti ki onlara Cortona şehrinden olduklarından dolayı Cortonahılar da denilmiştir. Bu Cortona, Tiber'de boğulduğu söylenen adama gitmiş ve boğulduğu söylenen adamdan biraz yağla et almış ve ona getirmiş ve böylece eti pişirip sıvı yapabilmiştir. Cortona, bunu yaptı ve ona getirdi ve söz konusu etten bir miktar

sıvı ya da yağ çıkardı; bu yağlar, insanların ağrıları ve yaraları için kullanıldı.

XII. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için, 1426'daki o zaman Orvieto şehrinde Castelpodio şehrine kadar bilinen keşiş bir kadın Matteuccia'ya geldi. Ve dedi ki: "keşiş, onu sevmezdi ve onunla cinsel ilişkiye girmezdi. Sadece o gün onu dövmüştü ve aynı Matteuccia'nın onu tekrar sevmesini sağlamak için bir çare bulmasını istedi". Matteuccia, ona bir balmumuna onun şeklini vermesini ve kendisine getirmesini söyledi ve bahsedilen kadın söyleneni yaparak Mattueuccia'ya söz konusu şekli getirdi. Şekli, Matteuccia ondan aldı ve geri kadına tekrar verdi, kadın şekli ateşin yanına koydu ve aynı şekil yavaş yavaş kül oldu. Matteuccia, sözü edilen kadının şu sözleri okumasını söyledi: "Bu balmumu, aşkımin kalbi benim isteğimi yerine getirene kadar eriyebilir." Bu yapıldığı ve bir süre geçtiği zaman kadın, Matteuccia'ya döndü ve ne olursa olsun elde edeceğini söyledi. O, onu adı geçen keşişten istedi ve böylece o, ona aşık olmuştu.

XIII. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için, 1420 yılında o zaman Todi bölgesinin Collemedio köyünden geldiği bilinen bir karı koca Ripabianca köyüne geldi ve adı geçen kadın, Matteuccia'ya kocası hakkında konuşmak için geldi. O, eşini kötü bir şekilde tedavi ettiğini söyledi, aynı Matteuccia ona, sayısız ve büyük hakaretlerini tazmin etmesi için, kocasına uygulayabileceği bazı ilaçlar verdi. O, her gün onu ziyaret etti, aynı Matteuccia bahsi geçen kadına bir yumurta ve at kuyruğu denilen ot [*equisetum arvense*] verdi ve Matteuccia kadına onları birlikte pişirmesini ve pişirdiklerini kocasına yedirmesini söyledi, böylece o birkaç gün boyunca dengesiz olacaktı. Ve adı geçen kadın, bunu yaptı ve adı geçen adam üç gün boyunca deliliğe mahkûm edildi.

XIV. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için, Şeytanî Ruh tarafından teşvik edildi, 1427

yılında ki o zaman Orvieto bölgesinden Catarina adıyla bilinen biri Matteuccia denilen kişinin yanına geldi ve anlattı. Onun kendisini biraz seven bir kocası vardı ve onu her gün döverdi ve Matteuccia, ona bir tedavi vermek istedi, Matteuccia ona belli bir balmumuna onun şeklini vermesini ve onu kendisine getirmesini söyledi. Yani, adı geçen şekil yukarıda Matteuccia'nın bahsettiği şekildi. O, şekli aldığı zaman Matteuccia onu bakire bir kızın kemeriyle yaraladı ve aynı Catarina bahsedilen şekli bahsedilen kocasının yatağının altına, bu kelimeleri ezbere okuyarak, yerleştirdi: “Kendinle kal, Hz. İsa gibi kendinle kal; sabit kal, çarmıha gerilmiş Hz. İsa gibi; bana dön, Hz. İsa'nın kendisine döndüğü gibi; arzuma dön, Hz. İsa'nın vatanına döndüğü gibi”. O, bu kelimeleri üç kere ezbere okumasını ve adı geçen şeklin, kocasının yatağının başının altında yer alması gerektiğini söyledi ve böylece o, tam anlamıyla aşkına ve arzusuna teslim olacaktı.

XV. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için, 1422 yılının Mart ayında ki o zaman aynı Matteuccia'ya sevdiği olan genç bir çocuğa, uzun zamandır eşi olarak sahip olmak istediği bilinen bir genç kız için geldi; ama ona sahip olamadı. Çünkü sevgilisinin akrabaları kızı başkasının eşi yapmak istedikleri için ona izin vermedi ve o, aynı Matteuccia'dan söz konusu gelin ve damadın birlikte iyi geçinmelerini engellemek için olsun, birbirleriyle cinsel temasa geçmelerini engellemek için olsun, bir tedavi rica etti. Gözleri önünde Şeytanî Ruha sahip olan bu Matteuccia, bahsi geçen genç çocuğa belli bir ışıkla kutsanmış bir mum almasını ve gelinle damadın düğünü sırasında onu belirli bir noktaya getirmesini, aynı mumu söndürerek şu sözleri kullanmasının yanı sıra, daha da kötü olan diğer şeyleri de kullanarak dua etmesini anlattı: “Bu mum, bu sıcaklıkta büküldüğü için, damat ve gelin asla sevgilerinde birleşemez”. Bu yapıldığı zaman o, söz konusu bükülmüş mumu güvenli bir yere koyması gerektiğini

söyledi ve şunu ekledi. Mum, bükülmüş halde kaldığı sürece karı koca cinsel ilişkiye giremeyecekti. O, bu büyüyü başka insanlara farklı yerlerdeki birçok başka insana da yapmıştı.

XVI. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince, yukarıdakilerden memnun olmayan; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Mayıs ayında ki o zaman Perugia bölgesindeki Pacciano köyünden bir adamın kara sevdasına düştüğü bilinen bir kadın, aynı Matteuccia'ya geldi ve ondan adamın kendisini o kadar çok sevmesini istedi ki; kadının istediği her şeyi adama yaptırabileceği bir tedavi istedi. Matteuccia, ona biraz kamış toplamasını, onları yakmasını ve adamın içeceğine ve yiyeceğine küllerini dökmesini böylece kadın, sevdiği adamdan her ne isterse elde edebileceğini söyledi.

XVII. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için, 1427 yılı Aralık ayında ki o zaman Perugia bölgesi San Martino köyünden Giovanna, Matteuccia'ya bir fahişe tutan kocasıyla tartışmak için geldi. Matteuccia'ya, kocasının neden Giovanna'yı sevmediğini ve ona kötü davrandığını anlattı ve kocasının sevgisini yeniden kazanma konusunda tedavi istedi. Matteuccia, kadına belli bir kamış getirmesini ve kamışı şekerle lezzetlendirmesini ve onu kocasına yemesi için vermesini daha sonra kadının kendi ayaklarını yıkamasını ve ayaklarını yıkadığı suyu şarapla karıştırmasını ve kocasına bu şarabı içirmesini söyledi.

XVIII. Ve o, yukardakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için O, Mercatello'dan gelen bir kadın kocası için bir tedavi istemişti. Çünkü kocasını çok seviyordu ve kocası her zaman başka kadınlarla konuşuyordu, Mercatello, kadına kendi saçlarından birazını almasını ve yakmasını, saçlar küle dönüştüğü zaman külleri kocasının yemeğine ve içeceğine yerleştirmesini böylece kocasının kendisine âşık olabileceğini söyledi. Kadın bunu 1427 yılı Ekim ayında yapmıştı.

XIX. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince, yukarıdakilerden memnun olmayan; ama kötülüğe kötülük eklemek için Matteuccia, kocaları tarafından dövülen sayılamayacak kadar çok kadına talimatlar verdi. Kadınlar ondan, kocalarını kendilerine âşık etmek ve kocaların kadınların istediklerini yapmaları için ilaçlar istedi; yani onlar, at kuyruğu denilen otu kökünden koparacak ve onu kocasına yemesi ya da içmesi için verecek, bu sırada şu kelimeleri ezberden okuyacak:

“Ben içeceği sana verdim, hayaletin ve büyülu ruhların adına ve ben sana emir vermeyene kadar sen uyuyamaz veya dinlemezsin”. Kadın, bunu 1427 yılı Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim ayları boyunca Perugia bölgesinin birçok farklı yerlerinde yaptı.

XX. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince, yukarıdakilerden memnun olmayan; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılının Aralık ayında ki o zaman Perugia bölgesinin Panicale köyünden adamlar, Matteuccia’ya bir parça parşömene sarılmış bir tüy getirdiler. Onlar, tüyü bir yastıkta bulmuş ve bunun bir büyü gibi göründüğünü söylediler; çünkü onların Panicale köyü denilen yerde dengesiz davrandığından dolayı büyülenmiş olduğuna inandıkları akrabası vardı. Onlar üzerinde uyuduğu yastıktaki tüyü sarılmış olarak bulmuştu. Matteuccia, tüyü elleriyle aldı ve ezberinden sihirli sözler söyleyerek büyüyü yok etti ve onlara tüyü verip Panicale köyüne geri götürmelerini ve orada yakmalarını söyledi.

XXI. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Kasım ayında o zaman Deruta Catellolu Poverello denilen bir adamın eşi olan bir kadın, Matteuccia [aşktan] hasta bir oğlu olduğunu ve hastalığından kurtulamadığını anlattı ve kadın, kocasının kızının birkaç kez yattığı başka bir kadın tarafından büyülendiğine inanıyordu. Matteuccia, kızının evindeki şöminenin kenarında arama yapmasını ve orada büyüleri bulmasını

ve yakmasını söyledi. Bunu yaptıktan birkaç gün sonra bahsedilen kadın, Matteuccia'ya kocası ve kızıyla beraber geldi ve keten ve kenevir ile karıştırılmış, kumaşa sarılmış, fareye benzeyen üç siyah hayvan bulduklarını söylediler ve tıpkı Matteuccia'nın söylediği gibi onları yakmışlardı.

XXII. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Aralık ayında ki o zaman bir hizmetçi Matteuccia'ya geldi ve bir adama âşık olduğunu anlattı ayrıca eğer mümkünse hizmetçi adamın karısından ayrılması için düşman olmasını teşvik etmesini ve kendisine âşık olmasını istediğini anlattı. Matteuccia hizmetçiye istediği şeyi vermek için ondan kendi ellerini ve ayaklarını yıkamasını söyledi, hizmetçi çekinerek Matteuccia'nın ellerini ve ayaklarını katladı ve bu şekilde yıkadıktan sonra bu suyu aldı. Kocanın ve eşinin geçtiği yere atarsa, fikirle, niyetle ve beklentiyle karı kocanın arasını bozabilirdi. Hizmetçi kadın bunu yaptı ve Matteuccia'ya söz konusu suyun kocası ve eşi arasında kurduğu sınırlar içinde hiçbir zaman bir arada bulunamayacaklarını ve birbirlerinden karşılıklı olarak nefret edecek kadar bir düşmanlık yarattığını bildirdi.

XXIII. Ve ücretle ilgili suç hakkında, o suça gelince yukarıdakilerden memnun olmayan; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Eylül ayında bahsi geçen Matteuccia, suda bekletilen otuz otu aldı ve tüm vücuduna bulaşan hasta bir adama gizlice sürdü. Şöyle ki; adam, yürüyemezdi ve kadın getirmişti. Adam, kendisini iyileştirmek için söz konusu Ripabianca köyünde sokağa atmak zorunda kalmıştı. Böylece söz konusu sudan geçen herkes, aynı hastalığa yakalanıp aynı hastalıktan etkilenecekti ve hastalığın bu hastaya bu iksirden çıktığını anlatacaktı.

XXIV. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince, yukarıdakilerden memnun olmayan çok sayıda, farklı fırsatlar hakkında yukarıda belirtilen amaçlar için farklı yerlerden farklı kişilere

yönelik büyüler yaptı. Ve çeşitli zamanlarda, farklı yerlerden gelen çok sayıda kadın ve erkeğe karşı, onlara zarar vermek ve gözlerini insan ırkı düşmanı olmadan önce kasten niyetlendirmek için sihir ve büyüler yaptı.

XV. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için gözler önünde olmayan Tanrı'ya Şeytanî Ruh tarafından düşmanlık teşvik edildi, 1427 yılında Mayıs ayındaki o zaman Pive köyünden Catarina isimli bir kadın, Matteuccia'ya kendisine hamile kalmasını önleyecek bir ilaç vermesi için geldi. Çünkü o evli değildi ve birçok kere aynı köydeki bir rahiple yatmıştı. Rahip, günlük cinsel ilişkiye girmeyi planlıyordu; ama kadın, korkuyordu. Eğer hamile kalırsa, utanır ve ailesi gerçeği öğrenebilirdi. Matteuccia, bir katır toynağını almasını ve yakmasını, küller haline getirmesini ve söylenen külleri şu söyleyişle şarapla içmesini söyledi: “Beni asla bırakmayacak Büyük Demon’un ve onun günahı adına sana verdim”.

XXVI. Ve sorumlulukla ilgili suça gelince yukarıdakilerden memnun olmayan; ama kötülüğe kötülük eklemek için Şeytanî Ruh tarafından pek çok nedenle teşvik edildi. O, bebekleri kötüye kullanmak ve süt çağındaki çocukların kanını birçok farklı zamanlarda ve yerde emmek için bir cadı olarak gitti. Ayrıca, Benevento'daki gecekonduculara ve başka yerlerdeki gecekonduculara diğer cadılarla birlikte bir akbabanın yağından yapılmış bir merhem ile kendilerini yağlayarak, bir baykuş kanını, süt çağındaki çocukların kanını ve diğer malzemelerle şu sözleri okuyarak birkaç kez gitti: “Yağ, yağ, Benevento'daki gecekonducuları bana ver, yağmurda, rüzgârda ve tüm kötü hava koşullarında”. Ve onlar, toplandıktan sonra, şu kelimeleri okuyarak Lucifer'i çağırdılar: “Oh Lucibel, cehennemnin şeytanı, serbest bırakıldıktan sonra adınızı Büyük Lucifer olarak değiştirdiniz, bana gelin ya da hizmetçilerinizden birini bana gönderin”. Ve bir şeytan, bir keçi şeklinde hemen

karşlarına çıktı ve kendisi bir fareye dönüştü. Ve keçiye bindi, o her zaman mezarlar üzerinde şimşek gibi haykırarak adı geçen gecekonduya gittiler. Ve orada çok sayıda başka cadıyı, büyülenmiş insanları, korkunç şeytanları ve başkanları olan Büyüyük Lucifer'i buldular. Ve Lucifer diğerlerine bebekleri kötüye kullanmaları ve diğer kötülükleri yapmaları için emir verdi. Ve Matteuccia, bu emir ona verildikten sonra aynı şeytanları kışkırtması ve talimatı altında ziyaret ettiği birçok farklı yere gitti ve orada, erkek ve kız çocuklarının, ağızlarından ve burunlarından kan emip, yukarıda belirtilen merhemleri yapmak için içlerindeki kanı aldılar.

XXVII. Ve suçun sorumlusu ve suça gelince, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için gözlerinin önünde insan ırkının düşmanlığına sahipti, 1422 yılı Eylül ayı sırasında Matteuccia yukarıdaki gibi büyülenmiş, Montefalco köyünde Andreuzzia denilen bir kadının evine gitti ki onlar, köyün kenar bölgesinde yaşıyordu. Ve orada kadının bir yaşında olmayan tek oğlunun kanını emdi ve onu kötüye kullandı. Bu kötü ve emici kullanım, ona göre bir yaşındaki çocuk hasta olduğu için kanın israf edildiği söylenemezdi.

XXVIII. Ve suçun sorumlusu ve suça gelince, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Mayıs ayında Matteuccia yukarıdaki gibi büyüyle bir fare şeklinde dönüşmüş bir cadı arkadaşıyla birlikte Todi bölgesi Canale köyündeki Andrellina adındaki bir kadının evine gitti ki onun sadece 6 aylık bir oğlu vardı. Alıştıkları gibi o çocuğun kanını emdiler ve kötüye kullandılar.

XXIX. Ve suçun sorumlusu ve suça gelince, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Ağustos ayında, o Perugia bölgesindeki Andria köyü yakınlarında olan bir köşke, Angelino'nun evine gitti ve onun yaklaşık 8 aylık olan oğluna büyü yaparak kanını emdi.

XXX. Ve suçun sorumlusu ve suçta gelince, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1428 yılı Ağustos ayında o, Orvieto bölgesindeki Rottacastello köyünde Andreuzzo ve Catarina'nın yaklaşık 7 aylık olan büyülenmiş kız çocuğunu kötüye kullandı ve kanını emdi.

XXXI. Ve suçun sorumlusu ve suçta gelince, yukarıdakilerden memnun değildi; ama kötülüğe kötülük eklemek için 1427 yılı Mayıs ayının Perşembe günü o, Orvieto bölgesindeki Rottella Köşkü'ne büyü yapmaya gitti ve bahsedilen yerde Macharello'nun bir kızını buldu. Onun içinde o, Macharello'nun yatağının yanındaki bir beşikte uyuyan kızı buldu ve alıştığı gibi yaparak, onu kötüye kullandı ve kanını emdi.

XXXII. Ve bu Matteuccia, az önce söylenenlerin ötesinde, uyurken, yılın 6 ayı, Benevento'daki gecekondu'lara doğru uçtu, yani, Nisan, Mayıs, Ağustos, Eylül, Mart, Aralık, haftanın üç günü yani Perşembe, Cumartesi ve Pazar.

XXXIII. Ve bu eşyalarından her biri, tümüyle kişisel olarak rapor edildi, yukarıda belirtilen Matteuccia tarafından yukarıda belirtilen yerlerde ve zamanlarda kasıtlı olarak yapılmış ve suç olarak işlenmiştir. Todi bölgesindeki Ripabianca köyünde onun iradesine karşı o, yaralanmış ve Tanrı'yla ve tüm azizlerle alay eden ve aşağılayan ve İlahi Kanun'a, güzel ahlâka, devlet yasalarına ve Todi idaresinin emirlerine karşı geldiği için mezarlıklarına zarar verilmiştir. Ve bu bizim ve mahkememiz tarafından tümüyle, bahsedilen her şey, her içerik, yeminli ifadelerle, meydana gelen yerde ve zamanda, gerçeğe uygun ve kanunen itiraf edilerek ve kendiliğinden, bizden ve mahkememizden önce ve duruşma boyunca suçlanan Matteuccia tarafından kanıtlanmıştır. Ve böylece suçlamaları kendiliğinden itiraf etmiş ve ne savunma ne de bir hazırlık yapma zamanı verilmediğini söylemiştir. Sanık Matteuccia'ya, yukarıda sözü edilen bütün savunmasını hazırlamak için verilen süre şimdi sona ermiştir ve ne o ne de başkaları,

mahkememize ya da ifadelerimizde yer alan diğer konulara, tam olarak ve açık şekilde sorulan sorulara cevap vermek için harekete geçmemektedir.

XXXIV. Biz, yukarıda bahsedilen Kaptan Lorenzo, yargıç kürsüsünde oturup yukarıda belirtilenleri takip ettik ve söz konusu her yasanın usulünü ve Todî idaresinin hükmünü ve bu davada bize verilen görev, bu belgeler tarafından uygun olan her prosedürü, süreci, kanunu ve usulü takip ederek, bahsedilen Matteuccia'ya bizden öncekilerin verdikleri cezayı örnek olarak alacağız. Onun kötülük ve günahkârlıklarında zafere ulaşmaması ya da başkalarına benzer şeyleri teşvik etmemek için sunacağımız hükmü ve suçu açıklayacağız. Kafasına yerleştirilmiş bir gönye ile elleri arkasından bağlanmış şekilde, bir eşeğin sırtında alışılagelmiş olduğu gibi kamusal adaletin sağlandığı yere, idam edilmek üzere götürülmesine ya da söz konusu şehir içinde veya dışında, soylu bir maiyetle ve tatmin edebilecek herhangi başka bir yere Paviyalı Lord Antonio de San Nazario Ser Giovanni'si, şövalyemizle orada ateşte yakılarak öldürülmesine izin verilmesiyle hemen ölecek ve ruhu vücudundan ayrılacaktır.

XXXV. Ve aşağıdaki gibi uygun idam etme için bir emir olmadığı sürece, hükmü yürütmeye devam etmesine izin vermeyin.

Yukarıda bahsettiğimiz Kaptan Lorenzo, yargıç kürsüsünde oturarak, Pavia Lord Antonio'nun Ser Giovanni'yi şövalye sorumlusu olarak burada bulunan, dinleme ve anlama, personelimizle birlikte gidecek ve söz konusu Matteuccia'yı yerleştirecek veya yerleştirilmesine sebep olacak, kafasına yerleştirilmiş bir gönye ile elleri arkasından bağlanmış şekilde, bir eşeğin sırtında alışılagelmiş olduğu gibi kamusal adaletin sağlandığı yere idam edilmek üzere götürülmesine ya da söz konusu şehir içine veya dışına sözkonusu Ser Giovanni'yi, şövalyeyi karşılayacak veya memnun edecek ve ateşi yakıp ve derhal öldürecek ve ruhu vücudundan ayrılacak ve cezamızın infazı gerçekleşmiş olacak. Ve bir kamu belgesi tarafından bize idam edildiğine

dair kanıt sunmasına izin verin ve söyleyeceği ve yapacağı ve Todi kentinin kanun ve yönetmeliklerinin usullerine göre yaptığı her şeyi söyleyip yapmasına izin verin.

XXXVI. Bedensel kınama ve kurumsal kınama hükmü verilen yazılı ve sözlü olarak yukarıda belirtilen Yargıç kürsüsündeki bir Lord Kaptan yoluyla alışılmış Cadılık Mahkemesi, kurumsal bir kınama gibiydi ve kurumsal kınama cezaları verip yayınlıyordu ki o, Santa Prassede Mahallesi ve San Lorenzo bölgesinde, Todi Şehri'nde bulunan sarayın yer aldığı söz konusu Lord Kaptan'ın yeni sarayının alt kısmında yer alan büyük salonda bulunmaktadır, Yerel Meclis Meydanı'nın yanında, Lord Başrahibe ait sarayın karşısında, söz konusu kentin Kamu ve Genel Konseyi'nin toplantısı sırasında, zil sesinin çalmasıyla davet edildi, toplandı ve söz konusu sarayda alışlagelmiş şekilde bir araya getirilmiş, benim tarafımdan yazılmış, düzeltilmiş, tercüme edilmiş ve yayınlanmıştır, Bessanolu Novello Scudieri, Kamu Noteri ve şimdi, diğer ofislerin yanında, Noter ve Cadılık Sekreteri, Rab'bin Yılı 1428'de, altıncı ayın sırasında, kutsal ayetteki Rabbimiz ve Babamız tarafından Mesih'in hükmünü süren Lord Papa V. Martin, Mart ayının yirminci gününde Todili Ser Polidoro'nun huzurunda, noter bürosunda, sözünü ettiğim kopyayı denetledim ve bir kopyasını hazırladım, Ser Latino, Ser Corradino, Ser Guaspere, Ser Giovanni, Lorenzo Ser Andrea, Mannuzio'dan Costanzo, ve Todili Tellal Matteuccio, tanık olarak çağrıldı. Ve ben, Bessanolu Novello Scudieri, İmparatorluk İdaresi tarafından imzalanan ve şimdi de sözü edilen Lord Kaptan'ın büyücü davası için Noter Sekreteri ve aynı Lord Hareketi aracılığıyla, diğerlerinin yanı sıra söz konusu ofisin kullanımı için özel olarak tahsis edildim, yukarıda bahsedilen her bir bölüm mevcuttu ve onları yazmam istendi, burada okudum, düzelttim ve Lord Kaptan'ın emrinde yayınladım ve buraya alışık olduğum mührünü yapıştırdım.

(L.S.)

Yukarıda belirtilen Noter, Mührüm, Novello,

XXXVII. Aynı yıl, aynı ayın sırasında, Mart'ın 20. gününde, bahsedilen Ser Giovanni, Lord Kaptan'ın Şövalyesi, Lord Kaptan'dan yukarda bahsedilen belgeyi aldıktan hemen sonra ayrıldı ve geri dönerek Lord Kaptan'a, o memurların ve personellerin ve sözkonusu mahkûm Matteuccia ile gittiği raporunu verdi. Kafasına yerleştirilmiş bir gönye ile elleri arkasından bağlanmış şekilde, bir eşeğin sırtında alışılagelmiş olduğu gibi kamusal adaletin sağlandığı yere idam edilmek üzere götürüldü. Ve söz konusu suçu kanıtlanmış Matteuccia'nın infazını Rab'bin emrinden aldıkları komisyonda tamamen ve iyice olduğu gibi getirildi. Ve benden, aşağıda belirtilen Noter Novello'nun sözkonusu şövalye tarafından yürütülmesi amacıyla, yukarıda bahsedilen her bir konuyla ilgili bir kamu aracı hazırlamasını Nidoli Mahallesi'den Rainaldili Alvisiove San Felice Parish'i, Valle Quarterli Marcuzziove San Salvatorelu Parisi Geliello, Valle Quarterli Simone'u ve Parish San Quirico'nun Camuccia Mahallesi'nin Giovanni'si ve Santa Maria'nın Parish'i, bu amaç için toplamış, tanıklık etmiş ve kayıt altına alınanlar huzurunda istemişti.

XXXVIII. Ve ben, Bessano'dan Novello Scudieri, İmparatorluk İdaresi'nin Kamu Noteri ve şimdi de sözü edilen Lord Kaptan'ın büyücüsü için Noter ve Sekreter ve aynı Lord Kaptan aracılığıyla, diğerlerinin yanı sıra sözkonusu ofisin kullanılması ve yukarıda belirtilenleri yazmak için özel olarak atandım.

Ben burada okudum, düzelttim ve sözünü ettiğim Ser Giovanni'nin emriyle eklediğim, kendi mührümden açıkça bellidir.

(L.S.)

Yukarıda belirtilen Noter, Mührüm, Novello,

SONUÇ

Cadılığın gerçek mi yoksa Kilise için hayali bir tehlike mi olduğu asla bilinmeyecek! Bununla beraber bilinen tek gerçek, XVII. yüzyıl boyunca 3 milyondan fazla cadının katledilmiş olmasıdır.

Orta Çağ'dan günümüze kalmış olan en mistik gruptur cadılar. Onların yüzyılları aşarak günümüzde dahi Avrupa'da Halloween yani Cadı Bayramı'nda kültürel izlerinin devam ettirilmeye çalışılması, belki de Geç Orta Çağ'da maruz kalmış oldukları bu haksız suçlamalardan kaynaklanan vicdan azabı da olabilir diyebiliriz.

Acta est fabula

Gösteri sona erdi.²⁰³

203 Çiğdem Dürüşken, *Latince Deyişler ya da Yaşamın Renkleri*, Homer yay., İstanbul, 2004, s. 21.

- Akın, Haydar; *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, Phonex yay., İstanbul, 2011.
- Akın, Haydar; “Cadının Cinsiyeti Kadın”, S.13, *Kebikeç*, 2002.
- Akın, Haydar; “Johann Weyer ve Melankolik Cadılar”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. XX, 2014 s. 391-414.
- Akın, Haydar; *Orta Çağ Avrupasında Cadılar ve Cadı Avı*, Phonex yay., İstanbul, 2011.
- Akın, Haydar; “Nicolas Remy ve Daemonolatrea Libri Tres ya da Şeytan İş Başında”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXIII, 2015, ss.245-301.
- Aksan, Yücel; “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, *Tarih İncelemeleri Dergisi XXVIII / 2*, 2013, s. 355-368.
- Alexandre, M.; “İlk Hristiyan Kadınlar”, *Kadınların Tarihi 1 (Ana Tanrıçalardan Hristiyan Azizlere)*, (Çev. Ahmet Fethi; Ed. Georges Duby -Michelle Perrot), İş Bankası yay., İstanbul, 2005, ss. 407-441.
- Altunay, Erhan; *Kadim-Cadılık Öğretisi*, Sınır Ötesi yay., İstanbul, 2012.
- Altunay, Erhan; *Paganizm-1-Kadim Bilgeliğe Giriş*, Hermes yay., İstanbul, 2015.
- Arpacı, Murat; “Modernitenin Eşiğinde Toplumsal Cinsiyet Rejimi”, *Doğu Batı Dergisi*, S. 63, 2013, s. 131-146.
- Baigent, Michael-Leigh, Richard; *The Inquisition*, Penguin yay., Londra, 2000.
- Barry, John *Environment and Social Theory*, Routledge, 2007.
- Beauvoir, Simone de; *The Second Sex*, Vintage, New York, 1974.
- Becker, Marvin B.; “Changing Patterns of violence and justice in 14th- and 15th century Florence”, *Comparative Studies in Society and History*, 18/3, 1976, s. 287.
- Berkowitz, Eric; *Seks ve Ceza -Arzuyu Yargılamamanın Dörtbin Yıllık Tarihi*, (Çev.Orhun Düz), Kollektif Kitap, İstanbul, 2013.
- Bloch, Marc; *Feodal Toplum*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Gece yay., Ankara, 1995.
- Bock, Gisela; *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, (Çev. Zehra Aksu Yılmaz), Literatür yay., İstanbul, 2004.
- Briggs, Robin; *Witches & Neighbors: The Social and Cultural Context of European Witchcraft*, Penguin, New York, 1996,
- Burford, E.J.; *Bawds and Lodgings: A History of the Bankside Brothels*, Peter Owen, Londra, 1976.

- Burford, E.J.; *Bawds and Lodgings: A History of the Bankside Brothels*, Peter Owen, Londra, 1976.
- Burman, Edward; *The Inquisition, The Hammer of Heresy*, Dorset yay., New York, 1992, s. 117.
- Cohn, Norman; *Europe's Inner Demons, An Enquiry inspired by the Great Witch-Hunt*, Londra, 1975.
- Cohn, Samuel K.; "The Black Death End of Paradigm", *AHR*, 107,3, 2002, ss.703-738.
- Crow, W.B.; *Büyünün Cadılığın ve Okültizmin Tarihi*, (Çev. Fulya Yavuz), DharmaYay., İstanbul, 2006.
- Çotuksöken, Betül; *Orta Çağ Yazıları*, Notos Kitap Yay, İstanbul. 2011.
- Daly, Mary. *Gyn/Ecology: The Metaethics of Radical Feminism*. Beacon yay., Boston, 1978.
- Davies, Norman; *Avrupa Tarihi*, (Çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil, Kudret Emiroğlu, Suat Kaya), İmge yay., Ankara, 2011.
- Demir, Metin; "Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm", *Doğu Batı Dergisi*, S. 61, 2013, s. 11-45.
- Duby, Georges; *Erkek Orta Çağ: Aşka Dair ve Diğer Denemeler*, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Ayrıntı yay., 1991.
- Dürüşken, Çiğdem; *Latince Deyişler ya da Yaşamın Renkleri*, Homer yay., İstanbul, 2004.
- Ehrenreich, Barbara -English, Deidre; *Cadılar, Büyücüler, Hemşireler*, (-Çev. Ergun Uğur), Kavram Yayınları, İstanbul, 1992.
- Eliade, Mircea; *Dinsel İnançlar Ve Düşünceler Tarihi/Muhammed'den Reform Çağına*, (Çev. Ali Berktaş), c.III., Kbalcı yay., İstanbul 2003.
- Ercan, Ferhan; *Dinsel Şiddet*, İstanbul 1997.
- Evans, E.-Pritchard, E.; *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande*, Clarendon yay., Oxford, 1937.
- Federici, Silvia; *Caliban and the Witch/ Women, the Body and Primitive Accumulation*, Auton230media Publisher, USA, 2009.
- Foucault, Michel; "Cinsellik ve İktidar", *Entellektüelin Siyasi İşlevi*, (Çev. Işık Ergüden), Ayrıntı yay., İstanbul, 2005.
- Franck Collard, *Orta Çağda Zehir ve Cinayet*, Yeditepe yay., İstanbul, 2005.
- Gavin, D. Antonio; *Master Key Popery*, Londra, 1773.
- Genç, Özlem; *Karolenj Rönesansı*, Lotus yay, Ankara, 2013.
- Given, James Buchanan; *Society and Homicide in thirteenth century England*, Stanford University yay., Stanford, 1977.
- Goff, Jacques le Goff; *Avrupa'nın Doğuşu*, (Çev. Timuçin Binder), Literatür yay, İstanbul, 2008.

- Goff, Jacques Le; "Orta Çağ", *Dominique Simonnet ile Söyleşi*, (Çev. Saadet Özen), *Aşkın En Güzel Tarihi*, İş bankası yay., İstanbul, 2004, s. 50-56.
- Griffon, T. Wynne; *History Of The Occult*, Bison Books, Londra, 1981.
- Guryeviç, Aron; *Orta Çağ Avrupasında Birey*, (Çev. İlknur İgan- Zeynep Ülgen), Afa Yay., İstanbul, 1995.
- Hamilton, Bernard; *The Medieval Inquisition*, Holmes&Meier yay., New York, 1989.
- Heritier, Françoise – Perrot, Michelle – Agacinski, Sylviane - Bacharan, Nicole; *Kadınların En Güzel Tarihi*, (Çev. Yonca Aşçı Dalar), Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2014.
- Hill, Christopher; *The World Turned Upside Down/ Radical ideas during The English Revolution*, Penguin Books, England, 1991.
- <http://rmc.library.cornell.edu/surrealismandmagic/exhibition/seer/library.html> , 20.04.2018, 17:38.
- <http://www.cvltnation.com/the-hammer-of-the-witches/>, 20.04.2018, 17:38
- <http://www.theoccultmuseum.com/historic-persecution-witches-led-in-famous-salem-witchcraft-trials/>, (07.08.2018 20:23)
- <http://www.wincantonmuseum.org.uk/27th-may-somerset-witches-by-andrew-pickering/>, 20.04.2018, 17:38
- <https://publicdomainreview.org/2017/05/04/woodcuts-and-witches/>, 20.04.2018, 17:38
- <https://historicaldigression.com/2011/10/16/mother-crewe-witch-of-plymouth/> , 20.04.2018, 17:38
- <https://tr.pinterest.com/pin/555279829030680993/>, 20.04.2018, 17:38.
- <https://tr.pinterest.com/pin/545428204851031625/> , 20.04.2018, 17:38
- <https://www.elitereaders.com/weighing-scale-for-witches-oudewater-town-netherlands/>, 20.04.2018, 17:38.
- <http://deathandmysticism.tumblr.com/post/139571443565/witches-and-demons-creating-a-circle-nathaniel>, 20.04.2018, 17:38
- <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/joan-of-arc-st-jeanne-darc-the-maid-of-orleans-french-news-photo/113437152> , 20.04.2018, 17:38.
- <https://www.myjewishlearning.com/article/witches-witchcraft/> , 20.04.2018, 17:38.
- <https://www.pinterest.com/pin/576249714790837876/> , 20.04.2018, 17:38.
- Joan Of Arc Statue Committee, *Joan of Arc loan exhibition catalogue; paintings, pictures, medals, coins, statuary, books, curios, etc*, New York, 1913.
- Johnstone, Michael; *The Ultimate Encyclopedia Of Spells*, Arcturus yay., Londra, 2006.

- Jonathan Barry- Marianne Herster and Gareth Roberts , *Witchcraft in Early Modern Europe* , Cambridge Üniveristesi yay., USA , 1996.
- Karaküçük, Suna Arslan; “Korkunun Kadınları: Cadılar ve Cadıcılık”, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, c. 13, S. 2, 2010, ss. 44.
- Karen Warren,”Feminism and Ecology: Making Connections”, *Environmental Ethics* 9, 1, 1987, ss. 3-20.
- Keane, John; “Şiddetin En Uzun Yüzyılı”, (Çev. Bülent Peker), Dost Kitabevi, Ankara 1998.
- Kerr, Gordon; *Avrupa’nın Kısa Tarihi*, (Çev:Cumhur Atay), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kieckhefer, Richard;*European Witch Trials*, California Üniversitesi yay., Los Angeles, 1976.
- Kramer, Heinrich - Sprenger, James; *Maleus Maleficarum*, (Çev. Reverend Montague Summers), 2005.
- Kramer, Heinrich- Sprenger, Jacop; *Malleus Maleficarum*, (Ed.-Çev.P.G. Maxwell-Stuart), Manchester Üniversitesi yay., New York,2007.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma “Yaratılış 3:16”, Kitabı Mukaddes Şirketi yay.,İstanbul,2001.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma Malaki 3:5”, Kitabı Mukaddes Şirketi,İstanbul,2001.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma Mısır’dan Çıkış 22:18”, Kitabı Mukaddes Şirketi ,İstanbul,2001.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma,”Levililer 18:23”, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul,2001.
- Kuyaş Ahmet – Berktaş,Halil - Toprak Zafer; “Tarihçi Gözüyle Şiddetin Tarihi Üzerine Bir Söyleşi” , *Cogito Dergisi*, Yapı Kredi yay., c..6-7, İstanbul, 1996.
- Larner, Christina; *Enemies of God: The Witch-hunt in Scotland*, Chatoo & Windus, Londra, 1981.
- Larner, Christina; *Witchcraft and Religion: The Politics of Popular Belief*, (Ed. Alan Macfarlane), Basil Blackwell Inc., New York, 1984.
- Lea, Henri Charles; *The Inquisition of The Middle, Ages*,The Macmillian yay., New York, 1922.
- Lea, Henry Charles; *The Inquisition of the Middle Ages*, The Citadel yay., New York, 1961
- Lorie, P.;*Batıl İnançlar*. Milliyet Yay., 1997.
- Lyndal, Roper; *Witch Craze: Terror and Fantasy in Baroque Germany*, Yale Üniversitesi yay., New Haven, 2004.
- Maria, Mies -Vandana, Shiva;*Ecofeminism*, Fernwood yay., 1993.

- Martin, Lois; *Cadılığın Tarihi-Orta Çağ'da Bilge Kadının Katli*, (Çev. Barış Baysal), Kalkedon Yay., İstanbul, 2009.
- Maycock, A. L.; *The Inquisition From Its Establishment to the Great Schism*, Londra-New York, 1927.
- Messadie, Gerald; *Şeytanın Genel Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1999.
- Michelet, Jules; *Satanism and Witchcraft*, trans. A.R. Allinson, The Citadel yay., New Yrk, 1939.
- Muchembled, Robert; *İşkenceler Zamanı Mutlak Krallar Devrinde İtaat XV-XVIII yüzyıllar*, (Çev:Ali Berktaş), Tüm zamanlar Yay., İstanbul, 1998, 2011.
- Murray, Margaret Alice. *The Witch-Cult in Western Europe*. Oxford: Clarendon yay., 1921.
- Murray, Margaret; *Witchcraft – Earliest Practice and Meaning*, Harper & Rowe yay., San Francisco, 1968.
- Nachman Ben-Yehuda, "The European Witch Craze Of The 14th to 17th Centuries: A Sociologists Perspective", *The American Journal Of Sociology*, c. 86, No. 1, July 1980.
- Necemer, Gorden; *Medieval Witchcraft*, Vancouver, 2006.
- Nideri, Ioannis; *Malleus Maleficarum De Lamiis et Strigi BVS, et Sagis Aliisque magis*, in *Tomos Dvos diftributi*, 1600.
- Özcan, Şevket; *Dinlerin İnsana Verdiği Değer (Yahudilik, Hristiyanlık Ve İslam Örneği)*, Basılmamış Y.Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara, 2013.
- Perrin, Jean Paul; *History of the Old Waldenses Anterior to the Reformation*, New York, 1884.
- Poroy, A.; *Antik Çağ'dan Günümüze Avrupa'da Cinsellik Tarihi*, Dharma Yay., İstanbul, 2010.
- Robinson, James Harvey; *Readings in European History*, c. I, Ginn&Company, New York, (Trz).
- Russell, Jeffrey Burton; *Orta Çağ'da Şeytan*, (Çev. Ahmet Fethi), Panama yay., İstanbul, 2018.
- Scholem, Gershom; *Major Trends, Jewish Mysticism*, New York, 1960.
- Smail, Daniel Lord; *The Consumption of justice. Emotions, Publicity and Legal culture in Marseille, 1264-1423*, Cornell Üniversitesi yay., It-haca, 2003.
- Smith, P.; *Rönesans ve Reform Çağı Bir Sosyal Arka plan Çalışması*, (Çev. Serpil Çağlayan), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2001.
- Spierenburg, Peter; *Cinayetin Tarihi*, (Çev. Yiğit Yavuz), İletişim yay., İstanbul, 2010.

Sprengeri, Iacobi; *Malleus Maleficarum Maleficas et earum Tomus Primus*, 1669.

St. Augustine, St. Augustine, *Confessions with English Translations by William Watts*, c. I-II, Londra, New York, 1631.

Stein, Rebecca L.; Frankle- Philip L. Stein, *Anthropology of Religion,- Magic and Witchcraft*, Allyn& Bacon/Longman yay.,Boston, 2005.

Tannahill, Reay; *Tarihte Cinsellik*,(Çev. Sinem Gül), Dost yay., Ankara, 2003.

Testas, Guy &Testas, Jean; *Engizisyon*,(Çev. Ali Erbaş), İnsan yay., İstanbul, 2003.

The New Schaff-Herzog Encyclopedia Of Religious Knowledge, (Ed. Smauel M. Jackson), Funk And Wagnalls Company, New York,1912.

Thomas, Keith; *Religion And The Decline Of Magic*, Hodder & Rowe yay., New York,1971.

Thompson, Augustine; "ATrial Witchcraft at Todi (1428)", *Medieval Italy*, (Ed. Katherine l. Jansen, Joanna Drell,Frances Andrews), Pennslyvania Üniversitesi yay., Philadelphia, (Trz).

Ülgen, Pınar; "Tarihteki En İlginç Haçlı Seferi: Cadılığa Karşı Haçlı Seferi", *Cappadokia Journal of History and Social Sciences*, c. 5, 2015, ss. 164-182.

Ülgen, Pınar; *Orta Çağ Avrupasının Ölümle Dansı*, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul, 2017.

Ülgen, Pınar; "Feodalite", *Mukaddime*, S.1, 2010, s.1-16.

Vries, Kelly De; "A Woman As Leader Of Men: Joan Of Arc's Military Career", *Fresh Verdicts On Joan Of Arc*, (Ed. Bonnie Wheeler-Charles t. Wood), Garland publishing, New York, 1996.

Wells, Jess; *Kadın Gözüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi*,(Çev. Nesrin Arman), Pencere yay.,

Whitney, Elspeth; *Renaissance Quarterly*,c. 24, 1997.

Witchcraft in Early Modern Europe, (Ed. Jonathan Barry- Marianne Hers- ter-Gareth Roberts),Cambridge Üniversitesi yay., Cambridge, 1996.

Wright, Nicholas; *Knights and Peasants*, 1981.

Yılmaz, Tuğçe Gözde; *Tarihsel-Tiyatral Kişilik İlişkisinin Jeanne D'Arc Konulu Oyunlara Yansıması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sahne Sanatları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010.